

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGTEN TUXEN

1550—1800

UDARBEJDET AF

A. P. TUXEN

GENERALLØJTNANT, Dr. phil.

UDGIVET AF

TUXEN-SAMFUNDET

KØBENHAVN

1928

- Trykt som Manuskript -

SLÆGTEN er Statens Udspring, og Kærlighed til Hjemstavn er Oprindelsen til Fædrelandskærlighed. Engang vil Statsgrænserne maaske falde, saa at Jorden og Menneskeheden træder i Stedet for Hjemstavn og Fædreland, Slægt og Folk; men saa langt naar vi ikke i en overskuelig Fremtid; endnu er vi ikke engang komne saa vidt, at Hjemstavns- og Slægtsfølelse helt er afløst af Kærlighed til Land og Folk, og det er godt det samme. Men har Slægtsfølelsen da nogen Værdi? Hører den hjemme i et demokratisk Samfund, hvorfra Aristokrati under enhver Form er bandlyst? Avler den ikke et Klikevæsen, som gør det vanskeligt for den virkelige Dygtighed at komme frem? Aa nej! derfor er der ingen Fare. I Sammenligning med *Partiet* betyder Slægten intet. *Mægtige* Familier gives ikke mere, men *ansete* Slægter findes endnu; at høre til en saadan er en Spore; man vil gerne gøre Navnet Ære og hindre, at nogen gør Slægten Skam; Glæder forøges, og Sorger lettes, naar der er mange om at dele dem. Det er ikke blot i Husdyravlen, at en god Stamtavle har Betydning; ogsaa for Menneskene er det godt at have gode Mænd og Kvinder at slægte paa. Men Forfædrenes Fortjenester giver ingen Rettigheder, kun Pligter; vil man frem i Verden, er der kun én hæderlig Vej at gaa: at gøre sit Arbejde bedre end de andre. Den der bærer et ansét Navn har ingen Grund til at føle sig hævet over den, der selv har skabt sig et. Slægtens gode Mænd og Kvinder skal tjene som Forbilleder; men udarter Slægtsfølelsen til Familieforgudelse, bliver den en latterlig Karikatur.

Slægten Tuxen har i det 19. og 20. Aarhundrede gjort en ikke helt ringe Indsats i vort Fædrelands indre Historie. Mange af dens Medlemmer har indtaget højere Stillinger i Hær og Flaade, udmærket sig som Videnskabsmænd og Kunstnere, som Pædagoger og administrative Embedsmænd; af det danske Landbrug har flere indlagt sig megen

Fortjeneste; paa Industriens Omraade har adskillige vundet et godt Navn. I de nyere Tider har Slægten frembragt dygtige Ingeniører og ansete Læger; forholdsvis faa er efter Forfædrenes Exempel bleven Præster; ingen af dem er naaet frem i forreste Række, men de har arbejdet ærligt og samvittighedsfuldt. Kun ganske enkelte har givet sig af med Handel; den Kunst at tjene Formue har ingen forstaaet, og af Politikere tæller Slægten kun faa, som tilmed ikke har været Levebrødspolitikere. De aandelige Interesser har ikke været forsømte. Officerer, Landmænd, Pædagoger, Ingeniører, Læger, Præster, har i større eller mindre Omfang dyrket Videnskab og Kunst som Midler til at give Livet et rigere Indhold; i alle Slægtens Grene har Musikken fundet interesserede og talentfulde Dyrkere; enkelte er bleven Kunstnere paa dette Omraade. Denne Interesse, som er bleven næret og øget ved ægteskabelige Forbindelser med udpræget musikalske Slægter, bunder dybt i Fortiden; i de gamle Hjem fra det 17. og 18. Aarhundrede dyrkede man Vokal- og Instrumentalmusik; Fløjte og Hækkebrædt, Clavicordium, Spinet og Clavecin nævnes i alle de gamle Inventarer.

At tilvejebringe en Slægtshistorie, der omfatter alle de henved 300 Personer, der i over 350 Aar i Fødselen har faaet Navnet Tuxen — for ikke at tale om dem, der har erhvervet det ved Giftermaal — er et Arbejde, der vil kræve større Pengemidler, end vort Slægtssamfund raader over; foreløbig maa man nøjes med at sammenarbejde det betydelige Stof, som det med megen Besvær — ofte ad vanskelig tilgængelige Veje — er lykkedes at opspore, til en Fræmstilling af Slægtens Historie fra Christian III's Død og til Christian VII's sidste Dage, fra Midten af det 16. til Begyndelsen af det 19. Aarhundrede. Oplysninger om Slægten i den nyere Tid er langt lettere at finde; Stoffet er nærmest overvældende; Kilderne flyder rigeligt, og der mangler ikke Forarbejder¹⁾; naar de nødvendige Pengemidler kan skaffes til Veje, vil det være muligt at forsætte det Arbejde, som hermed fremlægges

¹⁾ Se f. Ex. N. E. Tuxen: Slægten Tuxen og Peder Mandrup Tuxen og hans Efterkommere samt de 20 Biogratier i Dsk. biogr. Lex., Dsk. biogr. Haandleks., Salmonsens Konvers. Leks. 2. Udg.; for ikke at tale om Dagspressen.

for Samfundets Medlemmer. Det fremtræder uden videnskabeligt Apparat, men er helt igennem bygget paa Førstehaandsundersøgelser.¹⁾

Navnet *Tuxen* er et Patronymikon, dannet af Fornavnet Tucke, den sønderjyske Form for Tyge; men i Sønderjylland er disse Navne meget tidlig bleven faste Slægtsnavne som Bosen, Boysen, Momsen, Nansen, Numsen, Ocksen o. s. v., der bibeholdtes, selv om Slægterne blev adlede: v. Andersen, v. Jessen, v. Paulsen; en Gren af vor Slægt, en Kvindelinie, har af Frederik V faaet tillagt Navnet *de Tuxen*. De ældste kendte Generationer har stavet Navnet ganske som det nu skrives; vistnok fordi de som studerede Mænd har latiniseret det. I det 17. og 18. Aarhundrede satte man foran Slægtsnavnet et Patronymikon: Søren Pedersen Tuxens Søn hed Peder Sørensen Tuxen.

I Aaret 1585 blev *Lorenz Tuxen* Sognepræst til Store Solt, der ligger omtrent $1\frac{3}{4}$ Mil Syd for Flensborg. Hans Fødselsaar kendes ikke, men han maa være kommen til Verden senest 1560. Hvem der var hans Forældre, vides ikke; muligvis var han Søn af Flensborgeren *Peter Tuxen*, der omkring 1570 tjente Daniel Rantzau paa Salzau som Skibsskriver paa Spaniefareren „Die heilige Dreifältigkeit“; men bevises kan det ikke. Lorenz Tuxen gik af 1602 paa Grund af Svagelighed og døde 10 Aar efter; hans Eftermand havde samme Navn og har muligvis været en Slægtning; en Søn har han næppe været; den Tids Navneskik tillod ikke at opkalde en Dreng efter sin Fader, med mindre han var død før Sønnens Daab. Ved sin Død havde den ældre Lorenz Tuxen i det mindste 2 Sønner: *Tucke* og *Peter*, af hvilke den sidste blev vor Slægts Stamfader. Deres Fødselsaar kendes ikke; først midt i det 17. Aarhundrede blev det paalagt Præsterne at føre Kirkebøger, men de blev ofte slet førte og daarligt bevarede; mangfoldige af dem er gaaet op i Luer med Præstegaardene eller er gaaet til Grunde ved Vanrøgt, Angreb af Insekter, Mus og Rotter, eller af Fugtighed.

¹⁾ I det følgende vil der, hvor det er nødvendigt, blive henvist til de benyttede Kilder.

Tucke¹⁾ har vistnok været den ældste; i hvert Fald blev han gift længe før Broderen, der studerede, medens han selv blev Landmand. En Milsvej Nordost for St. Solt laa det lille Gods *Søgaard* i Husby Sogn. Hovedgaarden laa dengang ved den nordlige Bred af den lille Venerød Sø; dens Jordtilliggende var et Par Hundrede Tdr. Land Ager og noget Skov; til Godset hørte en Mølle og nogle Huse, og Besidderen havde Ret til Jagt og Fiskeri paa sine Jorder og i Søen. Ejendommen var i sin Tid af Christian IV's Broder, Biskop *Ulrik af Schwerin*, skænket til hans Hauptmann paa Bützou i Meklenborg *Nickel Lode*, der atter havde afstaaet den til *Nis Madsens Enke Marine* (Maren); hun var født omkring 1576 og blev — antagelig i 1616 — gift med Tucke Tuxen, hvem hun den 31. August 1618 skænkede en Søn, der efter Farfaderen blev kaldet *Lorenz*. Om Tucke Tuxen vides ellers ikke meget; han maa være død omkring 1650, da Kong Frederik III stadfæstede Godsets Privilegier for Lorenz Tuxens Vedkommende. Marine overlevede ham til 1661; i sit Ægteskab med Nis Madsen havde hun haft et Par Døtre.

Medens Tucke levede og døde nær ved det Sted, hvor han var kommen til Verden, forlod **Peter** Sønderjylland omkring 1626 og vendte ikke mere tilbage. Københavns Universitetsmatrikel, der i Reglen kun nævner de unge Studenters Navne og oplyser, fra hvilken Skole de er udgaaede, fortæller noget mere om ham. Under 30. Juli 1631 staar der paa Latin: „Petrus Tuxenius fra Solt i Slesvig, der kom til os med andre Flygtninge i Kejserkrigens Tid [1626—1629] og fra den Tid var Hovmester for unge Adelsmænd og imidlertid 6. Nvbr. 1630 erhvervede Vidnesbyrd om sin Fremgang i Teologien, har nu, da han skal ordineres, meldt sig til Universitetet for at faa Examensbevis“. Han var kaldet til Øster Egesborg i det skønne og frugtbare Syd-sjælland og blev 5. August 1631 ordineret af Biskop *Hans Poulsen Resen*. Her levede og virkede han til sin Død 1649. Han efterlod en Enke, *Dorthea*, en Søn, *Søren*, og en Datter, *Margrethe*, der var født 1646. Sønnens Fødselsaar kendes ikke, men da han blev Student

¹⁾ Se om ham og hans Linie A. P. Tuxens Afhandling: »Lorenz Tuxen« i »Fra Frederiksborg Amt«. 1927.

1655, er han formodentlig født omkring 1635. Dorthea Tuxens ægtede Eftermanden, *Peder Pedersen Hee*, med hvem hun levede i barnløst Ægteskab til 1680; hun overlevede ham til 1683 og boede ved sin Død paa en Bondegaard i Øster Egesborg, der tilhørte Prins *Jørgen*. Datteren var dengang allerede gift for 2. Gang; i 1664 havde hun ægtet Sognepræsten til Ønslev paa Falster, *Mads Madsen Schildorf* [Eskildstorp], der døde 1677. 24. Oktbr. s. A. blev hun gift med Eftermanden, den ualmindelig dygtige Præst, *Knud Mogensen Hosum*, der døde i Stubbekøbing 16. Juli 1714 efter 4 Aar forinden at have afstaaet Embedet til sin Søn, *Mogens*. Margrethe Pedersdatter sal. Knud Hosums døde i Stubbekøbing 1720.

Medens Tucke og Peter næppe har set hinanden efter Adskillelsen i 1626, fik deres Sønner, *Lorenz* og *Søren*, meget med hinanden at gøre; den ældre Fætter blev en udmærket Støtte for den yngre.

Det dybtgaaende Kendskab til Landbrug, Skovdrift og Ferskvandsfiskeri, som **Lorenz Tuxen** i sin Manddom viste sig i Besiddelse af, har han naturligvis lagt Grunden til under sin Opvæxt paa Fødegarden, hvor der var rig Lejlighed til at sætte sig ind i disse Fag; han blev ogsaa uddannet til boglig Sysse, lærte at behandle det danske og tyske Sprog mundtligt og skriftligt, skrev en fast Haand og regnede med Færdighed; senere i Livet maatte han skrive store Indberetninger og aflægge vidtløftige Regnskaber, ogsaa dette maa han have lært i sin Ungdom, men han har ikke studeret; i hans Bogsamling fandtes ikke en eneste latinsk Bog, og han bruger aldrig latinske Citater i sine Breve. Af de Bøger, han ejede, kan man slutte sig til de Interesser, han dyrkede; naturligvis havde han adskillige religiøse Bøger, han besad ogsaa et større Antal juridiske Skrifter; men de største og værdifuldeste Værker, han ejede, handlede om Krigskunst og Topografi, han studerede med Forkærlighed Geografi, Land- og Søkort. Hans Interesse for Krigskunsten var ikke blot teoretisk men ogsaa praktisk; naar han indtraadte i Krigstjenesten, vides ikke, men det er

sikkert, at han i 1643—1645 tjente i Christian IV's Hær mod de svenske Feltmarskalker *Lennart Torstenson* og *Gustav Horn*, formodentlig som Ingeniør og Artillerist. Hertug *Frederik*, den senere Konge *Frederik III*, kommanderede Hæren i Hertugdømmerne; han lagde Mærke til den dygtige unge Sønderjyde og ansatte ham efter Krigen hos sin Hofmarskalk, *Adam Heinrich Pentz*, der beklædte denne Stilling fra 1646 til sin Død 1657, altsaa ogsaa efter at Prinsen var bleven Konge. Her fik Lorenz Tuxen Lejlighed til at øve sig i Kontortjeneste, særlig Regnskabsføring, og fik Anledning til at sætte sig fastere i de høje Herskabers Gunst. Hertuginde, den senere Dronning *Sophie Amalie*, viste ham megen Naade; da Kongen i 1651 skænkede hende *Hørsholm*, som *Corfitz Ulfeldt* tidligere havde haft som Len, udnævnte hun Lorenz Tuxen til at bestyre det som hendes Ridefoged og Fuldmægtig under Hofmarskalkens Tilsyn.

Det var en stor og ansvarsfuld Stilling, den 33-aarige Mand overtog; men han var i alle Henseender vel forberedt. Af hans endnu bevarede Bestalling kan man danne sig et Begreb om de Pligter, der paahvilede ham: Han skulde af yderste Evne fremme alt, hvad der tjente til Dronningens Bedste, og afvende alt, hvad der kunde være til Skade for hende, værne alle Lenets Indbyggere, af hvad Stand de end monne være, og behandle dem efter Lovens Forskrifter. Bøndernes Afgifter skulde han opkræve efter Jordebøgerne og hvert Aar indsende Pengene til Dronningens Kammer sammen med et udførligt Regnskab; Hovedgaardens Produkter skulde han sælge efter Forhandling med Hofmarskalken eller Hds. Majestæt selv; Undersaatterne skulde holdes til at betale deres Skatter; angav en Bonde, at han ingen Penge havde, skulde Ridefogden lade Sagen undersøge; men Undersaatterne maatte kun forfølges og straffes ved lovlig Rettergang; ingen Dødsdom maatte fuldbyrdes uden Dronningens Ordre; Lade-gaarden skulde han drive, sørge for, at Jorden blev rigtigt behandlet og tilsaaet med Vinter- og Vaarsæd, at Kreaturerne blev forsvarligt passede, opstaldede og slaede paa Græs til rette Tid, og at Driften i det hele gik fremad; med Fiskeriet skulde han føre Tilsyn, saaledes at Dronningen høstede Fordel deraf; med Skovene skulde han holde

et vaagent Øje, saa at de ikke blev forhuggede eller ødelagte; han skulde sørge for, at ingen uberettiget bortførte Tømmer eller Brændsel. De underordnede Funktionærer skulde han antage efter at have forsikret sig om, at de kunde deres Sager, og efter at have forhandlet med Hofmarskalken. Endelig skulde han føre et omhyggeligt Tilsyn med Bygninger og Inventar og være ansvarlig for, at alt holdtes i Orden. Iøvrigt skulde han i alle Forhold optræde „som sig en tro og ærekær Ridefoged egner og anstaar“. Han skulde saaledes paa én Gang være Slots- Avls- Gods- og Amtsforvalter, Skovbestyrer, Politifoged og Fiskemester. Takket være sin Dygtighed, sin alsidige Uddannelse, sin Omgængelighed, sin stærkt udviklede Pligtfølelse, sin Klogskab og Redelighed løste Lorenz Tuxen med Glans de mange Opgaver, der under de vanskeligste Forhold stilledes ham, og da han efter 13 Aars Tjeneste forlod Hørsholm for at tiltræde et betroet Embede under Hofholdningen, fik han ubetinget Decharge for sine Regnskaber og Tilsagn om Kongelig Naade nu og i al Fremtid. Denne Forsikring var paa Tysk, og dette Sprog var det paalagt Ridefogden at benytte ved alle Forhandlinger med Dronningen; det gjaldt ogsaa alle Regnskaber; selv Jordebøgerne maatte han oversætte, da Hds. Majestæt vilde vide Besked om alt, hvad der vedrørte hendes Len, som oprindeligt kun bestod af Birkerød, Bloustrød og Karlebo Sogne, men som Kongen for hendes Livstid havde forøget med Søllerød, Asminderød og Grønholt Sogne, hvortil kom Gaardene Ibstrup [Jægersborg] og Ebbekøb, der laa ved Asminderød, og hvor Dronningen ofte boede om Sommeren. I 1655 føjedes Hvén til det Omraade, som Lorenz Tuxen administrerede i Dronningens Navn under Hofmarskalk Pentz' Tilsyn, der næppe har været meget generende, og som i hvert Fald ophørte ved hans Død 1657.

I økonomisk Henseende var Ridefogden ganske vel stillet. Hans Pengeløn beløb sig ganske vist kun til 450 Rdlr. aarligt, hvad der vel nok kan svare til 7000 Kr. i 1928; men han fik mange Naturalier: Græsning til Køer, Furage til Heste, Brændsel m. m. og naturligvis Fribolig paa Slottet. Dette var en ret anselig Bygning, der ligesom senere *Sophie Magdalenes* pragtfulde Borg laa paa en lille Ø i

Slotssøen. Det var i 2 Stokværk med Kvist, 4 Hjørne- og 1 Midte-taarn; det kaldtes senere *det hvide Hus* til Adskillelse fra *det røde*, der i 1660 opførtes ved Siden af det gamle Slot, hvor Pladsen var noget knap, naar de kongelige Herskaber med Følge boede paa Hørsholm. Tuxens Lejlighed var ganske rummelig; den vedblev at være i det hvide Hus sammen med Kontorer, Køkken, Bryggers og Værelser for lavere Funktionærer.

Lorenz Tuxens første Opgave var at skille Corfitz Ulfeldts, den tidligere Lensmands, Ejendele ud fra Kongens. Dronningen skulde besidde Lenet „paa samme Manér“ som sin Forgænger dog med noget udvidede Rettigheder; det gjaldt nu om at udnytte det saa meget som muligt uden at drive Rovdrift. Til Hørsholm Hovedgaard eller Lade-gaard hørte omtrent 720 Tdr. Land, hvoraf højst de 300 var under Ploven; Resten var Skov, Krat, Eng eller Mose. Til Fællesskabets Op-hævelse henimod Aar 1800 dominerede i Landbruget det saakaldte *Trevangsbrug*, hvorefter den dyrkede Jord deltes i 3 Vange, hvoraf en bar Vinter- og en Vaarsæd, medens den 3. henlaa til Græsning; den udyrkede Jord brugtes udelukkende dertil¹⁾. Til Vængerne hørte 3 indhegnede „Haver“, d. v. s. Marker, hvis Navne endnu er i Brug: Ko-Fole- og Hestehaven. Man skulde saa vidt muligt have tilsaaet den 21. Septbr. for Vintersædens og den 27. April for Vaarsædens Vedkommende; Engene skulde være slagne den 13. Juli, og Høsten endt den 4. Septbr.; Godsets Bønder maatte gøre Hoveri; Gaardens faste Folk forslog ikke. Da Tuxen tiltraadte, blev der kun avlet Rug, Byg og Havre; han indførte Hvede, Boghvede og Ærter. Udbyttet af Høsten var ringe; 3 Fold foruden Saasæden var store Ting; i det 20. Aarhundrede vil man gerne have det sexdobbelte. Græsset blev overhovedet ikke dyrket; det voxede, som Vorherre vilde. *Kreaturholdet* var ringe: 60 Malkekøer, et Par Tyre og et vextende Antal Faar; Tuxen selv havde 4 gode Køer, 3 Stude og 16 Faar. Mejeriet stod lavt, Køerne fik kun Hø og Halm, ofte af ringe Kvalitet; der blev kun kærnet til Husbehov; Dronningen forpagtede Køerne til en „Mælke-

¹⁾ Der vil senere blive Lejlighed til at omtale Fællesskabet og Trevangsbruget noget nærmere.

mand“. *Hesteholdet* var stort; de usle Veje og tunge Landbrugsredskaber krævede mange Trækdyr, der var slet fodrede og som Følge deraf kraftløse; mange af dem, de saakaldte Udgangsøg, kom aldrig under Tag, men maatte — selv om Vinteren — søge deres Føde, hvor den var at finde; det var derfor nødvendigt at indhegne Vangene og holde Vangevogtere. Kun Ride- og Kørehestene nød omhyggelig Pleje og fik Kærnefoder. Paa Hørsholm var der Brug for megen Havre; Dronningen var nemlig en stor Hesteven; hun havde flere udsøgte Firsband og holdt Stutteri paa Ebbekøb og flere Steder; de fine Heste maatte naturligvis ikke komme i Berøring med Bøndernes; det paa-laa Tuxen at sørge for, at Gaardmændene holdt Byens Vænger forsvarligt indhegnede, saa at deres Dyr ikke kunde slippe ud. Selv havde han god Forstand paa Heste og handlede undertiden lidt med dem; han havde smukke og gode Køre- og Rideheste til eget Brug og et Par Hopper paa Ebbekøb. Foruden Hørsholm og Ibstrup blev efter Haanden flere andre Ejendomme underlagt Tuxen: i 1661 Sandholm og Aaret efter Dronninggaard; han indførte Trevangsbruget, lod plante 3000 Meter Tjørnehæk, anskaffede Besætninger og Inventar, reparerede de gamle Bygninger og opførte nye; det var ham, der anskaffede og indstallerede de Kaniner, der gav Kanningaarden Navn.

Til Hjælp ved *Skovbruget* fik Tuxen en *Skovrider*, der næppe har haft mere end en ren praktisk Uddannelse; alle Ordre, vedrørende Skovene, gik stadig gennem Ridefogden; Bønderne kunde faa Egetømmer til deres Vogne og Huse; de fik ogsaa et vist Kvantum Brændsel, men maatte naturligvis intet hugge paa egen Haand. Jagten var udelukkende forbeholdt Dronningen, og Ve den, der krænkede denne Rettighed, som hun skinsygt vaagede over! Bønderne maatte ikke holde Hunde, med mindre den højre Forpote var afhugget, og løsgaaende Hunde blev uden videre nedskudte af Skovrideren.

Fiskeriet i Aar og Søer spillede i det 17. Aarhundrede en ganske anden Rolle end i det 20. „Herrefisk“, d. v. s. Karper, Karusser, Brasen og Gedder blev i store Mængder leverede til Kongens Køkken; de to første Arter blev ligefrem opdrættede som andre Husdyr; man havde Yngledamme for de spæde Fisk, der efter Haanden, som de

voxede til, flyttedes over i andre Damme for til Slut at havne i den, hvor de skulde voxe til „Spisefisk“, hvad der tog adskillige Aar. Under Hørsholm hørte Isterød- (Sjælsø) Birkerød- Allerød Sø og Slotssøen, hvoraf de to første var fiskerige; men af større Betydning var de talrige Damme, der var anlagte ved Vandløbene og forsynede med Af- og Tilløb, Dæmninger og Sluser, saa at de efter Behag kunde tømmes og fyldes. Tuxen interesserede sig meget for Ferskvandsfiskeriet og havde stor Indsigt deri; i hans Tid blev der udført betydelige Anlæg; han drev ogsaa Fiskeri for egen Regning.

Hofholdningen stillede store Fordringer til Produktionen paa Hørsholm; det var betydelige Mængder af Kød og Smør, Vildt, Fjerkræ, Fisk og Frugt, deriblandt store Mængder af Hasselnødder, der sendtes til Kongens Køkken; ogsaa Furage maatte der leveres til Kongens Heste og Fedekvæg. Saa længe der var Fred i Landet, kunde Bønderne uden større Ulæmpe præstere, hvad de skulde yde i Penge, Naturalier og Arbejde, men da Svenskerne i 1658 begyndte at husere i Nordsjælland, gik det stærkt ud over dem, deres Ridefoged og deres Kongelige Herskab.

Da Lorenz Tuxen rykkede ind paa Hørsholm, var han ugift; hans gamle Moder, der nylig var bleven Enke, tog Ophold hos ham. Kongefamilien residerede af og til paa Slottet, men i 1654 udeblev den; Pesten havde holdt sit Indtog i København, og Hoffet tog sin Tilflugt til Flensborg. Kongen indbød den spanske Gesandt, Greve *Bernardino de Rebolledo*, der fra 1648—1659 repræsenterede sit Fædreland i Danmark, til at tage Ophold paa Hørsholm; han tog derud i Juli og blev der i næsten 3 Fjerdingaar; det er vel fra hans Tid, at Navnet paa et af Slottets Værelser „det spanske Gemak“ stammer. Greven har vistnok selv ført Hus, Kongen forsynede ham med Vildt fra sine Skove; men naturligvis har han haft en Del med Tuxen at gøre og synes at have fundet Behag i sin Vicevært, der ligesom han selv havde været Soldat; han skænkede ham sit Portræt i Legemsstørrelse, og da dette blev taget eller ødelagt af Svenskerne, erstattede han det med et „Contrafey“ i betydelig mindre Format. Et andet Bevis paa, at den fornemme Gæst befandt sig vel paa Hørsholm, er, at

han i begejstrede Udtryk har skildret Slottet i et af sine pompøse, men efter vore Begreber højst kedsommelige Digte.

Helt slap Hofstaten ikke for Pesten; den 28. Decbr. døde Dronningens Kammertjener *Claus Krøger* kun 34 Aar gammel. Dette Dødsfald fik stor Betydning for Lorenz Tuxen, der — vistnok i 1655 — ægtede Enken, *Christine Jostens*. Ved dette Ægteskab kom han til at staa Kongehuset endnu nærmere; hans Hustru, der i 1646 var bleven Enke efter en velhavende Købmand i Flensborg, havde tildraget sig den senere Dronning *Sophie Amalies* Opmærksomhed, og da hun 15. April s. A. fødte en Søn, den senere Konge *Christian V*, overtalte hun den smukke og sunde Kone, der lige havde bragt en Dreng til Verden, til at være Amme for den lille Prins, der jo netop var født i Flensborg. Det var et godt Valg; Prinsen sluttede sig med stor Kærlighed til hende, og hun bevarede hans Yndest til sin Død 32 Aar efter. *Christian V* var en trofast Natur; han tog sig ganske vist en Medhustru, men han var begge sine Gemalinder tro og indlod sig ikke i andre Forhold. *Sophie Amalie* fik *Christine Jostens* gift med sin Kammertjener, *Claus Krøger*; en Kammertjener ved Hoffet var i de Tider en meget betroet Person, snarere en Sekretær end en Tjener. En af *Claus Krøgers* Efterfølgere, *Jacob Pedersen*, fik meget stor Indflydelse og kom i Besiddelse af store Ejendomme, af hvilke det senere *Charlottenlund* og *Fredensborg* er de mest bekendte; han faldt ganske vist i *Unaade* 1664 og maatte over *Tyskland* flygte til *Nederlandene*; men her fandt han Lykken i Form af et rigt Parti og optraadte under Navnet *Baron Petersen*. Paa et gammelt Kort over *Nederlandene* findes i Omegnen af *Maastricht* Navnet *Petersen*; her har maaske hans Gods ligget. Til *Danmark* fik han vel ikke mere Lov at komme; men sine Besiddelser fik han tilbage, hvad der senere vil blive Lejlighed til at omtale.

Da *Christine Jostens* blev gift med *Lorenz Tuxen*, var hun barnløs. Traditionen vil vide, at hun havde 6 Børn, da hun første Gang blev Enke, og at de alle døde i Løbet af et Aar, men det er næppe rigtigt. Den lille Dreng, der blev Prinsens „Mælkebroder“, døde 5 Aar gammel i *København* og blev begravet i *St. Petri Kirke*. Naar det

fortælles, at hun blev hos Prinsen til hans 15. Aar, da han var saa svagelig, at han ikke kunde gaa, er det ganske urigtigt; hun fulgte sin nye Ægtemand til Hørsholm og fødte ham her ca. 1656 en Søn, der selvfølgelig kom til at hedde *Christian*, og i 1658 en Datter, der lige saa selvfølgelig kom til at hedde *Sophie Amalie*. Prinsen var aldeles ikke svagelig i Opvæksten; da han var 16 Aar gammel, var han vel uddannet i alle ridderlige Færdigheder, kraftig og robust.

Ved sit Ægteskab blev Tuxen en meget velhavende Mand; hans Hustru besad en Ejendom i Flensborg og betydelige kontante Midler, saa at han blev i Stand til at indrette sig et smukt Hjem paa Slottet og til at yde sit Kongelige Herskab og sit Land store Tjenester. Ved Hjælp af den Fortegnelse, han i 1659 affattede over det Løsøre, Svenskerne fratog ham, kan man konstruere Ægteparrets Hjem og klæde det paa fra inderst til yderst.

Fra Ejendommen i Flensborg havde Tuxen taget nogle store Jærnkakkelovne, som han lod opsætte paa Hørsholm, adskillige af Møblerne skrev sig vel ogsaa fra det gamle Hjem; men en stor Del af dem betegnes udtrykkelig som nye, og det var netop de kostbareste, saaledes den pragtfulde „Brudeseng, sort, indlagt med flammede Piller“, naturligvis ogsaa den „udskaarne og indlagte Vugge“. Den gamle Moders Seng var ogsaa udskaaret, men de til Gæster og Tjenerskab bestemte var af tarveligere Beskaffenhed. Alle var vel forsynede med Over- og Underdyner, Hoveddyner og Puder med Vaar, der for Herskabssengenes Vedkommende var besatte med Kniplinger. Efter Brugerens Stand var de opredte med Hør- eller Blaalærredslagter, Silke- eller Raskes Gardiner, Silke- eller Uldtæpper. Alle Sovekammerrekvisitter: Kander, Fade m. m. var af Tin eller Messing; Fajance og Porcellæn var endnu ikke i Brug; om Vinteren opvarmedes Sengene med Messingbækkener; der var rigeligt med Spejle og Klædekister. I Stuerne fandtes en kostbar ny Lysekroner og Messinglampetter, et kostbart Skab af „Brasilietræ med flammede Lister“, udskaarne Kister, Stole med rødt Klædesbetræk og lange Silkefrynser, Borde med smukke og kostbare Tæpper. Paa Væggene hang store Spejle i sortflammede Rammer og en Del Malerier, først og fremmest Dronningens Portræt,

malet af Hans Pop, Grev Rebolledos legemsstore Contrafey, et stort Bataillemaleri, nogle smukke nederlandske Billeder, et Par Landskaber, et Dyremaleri, nogle Passionsbilleder samt flere ikke nærmere specificerede Portrætter. I Ridefogdens Kontor stod det store Kontorskab, og her fandtes selvfølgelig Bogsamlingen med Joh. Meyers ypperlige Kort, Danckwerths pragtfuldt udstyrede Landesbeschreibung, Beskrivelser af Brunsvig-Lyneborg og Pommern, flere andre geografiske Værker med Kort og Kobberstik, „et Søatlas med mange Kobbertryk og Afrids paa alle Landbrynene udi al Verden,“ 3 Foliaanter, helligede Mekanik og Bygningskunst, 4 der omfattede Artilleri og Krigskunst, en stor Del Love og Recesser for ikke at tale om Bibler, Psalmebøger m. fl. religiøse Skrifter. Paa Kontoret hang antagelig en Del af den store Samling Jagt- og Krigsvaaben, der omfattede mange Slags Geværer og blanke Vaaben, hvoraf flere var rene Museumsgenstande; en stor Del af Soldatervaabnene har nok været opbevarede i Rustkammeret, hvor Hesteudrustningen var anbragt. Der manglede én Ting i, at Rummene skulde være hyggelige i vore Øjne: der var ingen Gardiner for Vinduerne; de blev først almindelige i den næste Generation, noget ind i det 18. Aarhundrede.

Ægteparret var særdeles velklædt. Ridefogdens graa Dagligdragt var besat med Sølvknapper; det samme gjaldt hans Søndagsklæder af finere Stof men af samme Farve; han viste sig ogsaa iført en rød Fløjelskamisol med sorte Benklæder; naar han om Vinteren færdedes ude, skjultes hele Herligheden af en stor graa Kappe; hans Hustru var smukt og smagfuldt klædt: til daglig bar hun en graa „Stoffeskjole“ eller en rød, pelsbræmmed Dragt, om Sommeren hvide broderede engelske Kjoler; til Stads iførte hun sig den fine, lange graa eller den meget kostbare sorte Silkekjole; om Vinteren bar hun en tyk Vams; begge havde fint Hørgarnslinned, der næppe har været hjemmelavet som Linnedskabets øvrige Indhold. Garderoben var sikkert mere omfattende; hvad her er nævnt, er kun det, Svenskerne tog med sig.

Ridefogden og hans Hustru har sikkert ikke været uden Kultur; derom vidner Husets hele Udstyr; men de har heller ikke været uden Sans

for Livets materielle Goder; derom bærer Køkken, Kælder, Bryggers og Spisekammer Vidnesbyrd. I de Tider „hvilede Husholdningen paa Landet i sig selv,“ for at bruge et moderne Udtryk. I Kælderen fandtes Brændevins- Destillér- og Bryggerkedler, Bagerovn, „Degnetrug“ og alt hvad der ellers hørte til Fremstilling af Brændevin, Øl og Brød, deri indbefattet en stor Haandkværn; hertil kom Fade og Tønder til Drikkevarer og Saltmad. Køkkenet var udstyret med en overvældende Rigdom af Rekvizitter af Kobber, Messing og Tin, baade Krontin og Manggods (Blandingstin) og Jærn. Der var Gryder og Kedler, Potter, Pander og Kasseroller, Spid, Stegevendere, Rivejern, Dørslag, Skaale og Spande, Fyrfade, Skumskeer, Vægtskaale, Mortere o. s. v. Man spiste paa Tin; Porcellæn og Fajance optræder først i det næste Aarhundrede; derimod havde man Glas: høje Fløjter og smaa Spidsglas. Fade, Kander, Tallerkner, Skaale og øvrige Bordservice, hvoraf en stor Del var købt i England, var af Tin. Af Duge fandtes et stort Antal, men ingen Servietter. En stor Del Linned var hjemmegjort, i Huset fandtes en Mængde Hør- og Blaargarn, ren Hør og 80 Alen Blaarlærred. Helt fuldstændigt er Inventaret ikke; det indeholder ikke Sølvtøj; men det kommer af, at det var bragt i Sikkerhed, inden Svenskerne kom.

Til Tuxens Omgang hørte Major *Vendelbo* paa Sandholm, Sognepræsten til Birkerød, Hr. *Henrik Gerner*, Ridefogden i Frederiksborg Amt, *Hans Madsen*, Birkefogden paa Hørsholm, *Søren Mikkelsen*, Ting- og Skifteskriver samme Sted, *Ingvor Lassen (Lauritsen)*, og utvivlsomt adskillige Hoffunktionærer; om hans Forhold til *Hans Rostgaard*, der i 1656 blev Ridefoged i Kronborg Amt, ved man ikke noget rigtigt; medens hans øvrige Omgang nævnes i hans Papirer, iagttager han komplet Tavshed om denne sin Kollega og Landsmand i Ordets snævrere Betydning, der til Gengæld heller ikke omtaler ham i sine Optegnelser; hans Navn findes ikke paa Kraagerup Stenen.

Naar Tuxens besøgte deres Venner eller tog til Helsingør eller København, var de godt kørende; han ejede 2 smukke brune Køreheste, der tog sig godt ud i det nye Seletøj foran den nye, „beslagne Postvogn“ eller den broget malede russiske Slæde; han var ogsaa godt

ridende; han havde en smuk brun Ridehest og en skimlet Pasgænger, som hans Hustru maaske har benyttet; med Sadler og Ridetøj var han godt forsynet. Hvad ovenfor er givet, er nærmest Rammen om Livet i Ridefogdens Hjem; om Familiens Forhold inden Døre ved man ikke meget. Sønnens Daab er vistnok foregaaet med stor Pomp; Hr. Henrik i Birkerød forrettede den hellige Handling; Major Vendelbo stod Fadder og skænkede sin Gudsøn 3 smaa Jærnkanoner, der formodentlig har givet Salut for den Spæde. Sophie Amalies Daab er sikkert gaaet mere stille af; hun kom til Verden 1658 i en alvorlig Tid: i Vinterens Hjærte var Carl Gustav gaaet over Isen og „Smaalandene“ til Sjælland.

Den 6. Februar fik Tuxen gennem en Hoffunktionær, der var instrueret af Jacob Pedersen, Ordre til, „at Du i morgen medag schall haffue alle Hirzhollemb's bønder herinde medt deris gewehr och det med derress lifs straff, er der nogen som leger sig der i moed och will icke strax parere och følge, schaltu strax lade hannem sætte paa hans hals.“ Trusler var ganske overflødige; de mødte alle som én; den gamle Soldateraand vaagnede i Ridefogden; i Spidsen for 350 Mand med fuld Musik, „Over- og Undergevær“, rykkede han ind paa Christianshavn, som dengang dannede en lille Fæstning for sig, organiserede dem i 2 Kompagnier, skænkede hvert af dem en Fane og gik saa i Gang med at slæbe Skytset op paa Voldene og hugge Vaager i den tilfrosne Fæstningsgrav. Oberst *Jan Baptiste v. Ensse*, der var Tuxens Chef, udtalte sig meget rosende om de improviserede Hørsholms Soldater. Det kom nu ikke til Kamp den Gang: Roskilde Freden af 26. Fbr. gjorde foreløbig Ende paa Fjendtlighederne, og Ridefogden marcherede hjem med sine Folk; hans Myndighedsomraade var bleven formindsket, idet Hvén var bleven afstaaet til Svenskerne; men uforsagt som altid roede han over til Øen og advarede Bønderne mod at hylde de nye Magthavere.

Carl Gustav var ikke fornøjet med de haarde Ydmygelser, han havde tilføjet Danmark; den 6. Aug. 1658 indskibede han sine Tropper i Kiel og landede næste Dag i Korsør; et nyt Felttog var begyndt uden Krigserklæring. Tuxen fik Ordre til at bringe Dronningens Ejen-

dele til København; det lykkedes ham at bjærge hendes kostbareste Sager tilligemed hans eget Sølvtoj; men Resten, hans eget Gods, hans Hustru og Børn maatte lades i Stikken. Selv fik han langt om længe Lov til at rejse hjem; allerede den 11. August havde en Del svenske Ryttere spærret Adgangene til Hovedstaden. Svenskerne havde ogsaa indfundet sig paa Hørsholm, taget Tuxens Heste og Vogne og bortført en Del af hans Sengklæder; nogen egentlig Udplyndring havde de dog ikke foretaget; de havde tværtimod efterladt nogle Soldater som „salvanguardia“, der skulde beskytte Tuxens Familie, hans Ejendele og Dronningens Gods. Det var ikke nogen fuldt betryggende Vagt, men Tuxen blev ikke siddende hjemme for at passe paa Familie og Ejendom; han aabnede en lønlig Krig, som han under Farer, Tab og Lidelser førte et helt Aar igennem til Gavn for Fædrelandet, til Skade for Fjenden og til Ære, men rigtignok ogsaa Fortræd, for sig selv. Over en Snes Gange sendte han Breve, Efterretninger og Forfriskninger til København forbi Fjendens Forposter og Vagtskibe; den store Popularitet, han nød, gjorde det let for ham at finde Hjælpere; Godssets Funktionærer, Birkefoged og Tingskriver, Bønder og Fiskere vedligeholdt Forbindelsen med Hovedstaden til Lands og til Vands; det var Ingvor Lassen, som 3 Dage før Stormen bragte Underretning om den truende Fare. Tuxen nøjedes ikke med at spille Lederens Rolle; han udførte ogsaa personlig mangan dristig Daad; han fornaglede Kanoner og ødelagde Ammunition; men han gik ikke op i saadanne Smaaforetagender; han tabte aldrig Hovedsagen af Syne. Det var ganske morsomt at spille Carl Gustav et Puds, bortføre hans Livheste og bringe dem til København; men det var af større Betydning at overfalde hans Sekretær og fratage ham de vigtige Brevskaber, han medførte. Og saa forstod han at bevare den uskyldigste Mine; han indyndede sig hos de høje svenske Officerer og Embedsmænd, handlede med dem og omgikkes venskabeligt med dem; de anede ikke, at han bag deres Ryg smedede Anslag, ikke blot mod dem, men endog mod Kongens høje Person.

Efter at Stormen paa København Natten til den 11. Fbr. 1659 var bleven afvist, begyndte den danske Regering at forberede en angrebs-

vis Optræden mod Svenskerne. Den 17. Maj befalede Kongen, at der omkring paa Sjælland skulde samles Folk til Københavns Undsætning. Meningen var, at et Hjelpekorps fra Jylland skulde gaa til Sjælland over Laaland og Falster for at forene sig med Tropperne i København og det sjællandske Opbud. Det første Maal maatte blive Erobringen af den befæstede svenske Lejr, der laa udenfor København mellem Brønshøj og Utterslev. Maleren *Otto Gutfeldt*, der havde sit Tilhold paa Hørsholm og vistnok var Mester for adskillige af Tuxens Malerier, blev af ham introduceret hos forskellige høje svenske Officerer, hvis Portrætter han skulde male. Efter hans Anvisning og i Forening med ham optog Gutfeldt en detailleret Plan af Lejren, som Tuxen reviderede i Marken, og som begge i Forening rentegnede paa Ibstrup, hvorefter den blev sendt ind til Kongen. Arbejdet var for saa vidt spildt, som Angrebet blev opgivet; men en rask Handling var det alligevel, som kun kunde udføres af en Mand med Tuxens Kundskaber og Snille. En Vej i det nye Brønshøjkvarter bærer nu hans Navn; men der er ikke mange, der ved hvorfor.

De hidtil omtalte Anslag og Foretagender var dog for intet at regne mod det dramatiske Forsøg paa at tage Kongen af Sverige til Fange og generobre Kronborg, der paa en saa forsmædelig Maade havde overgivet sig den 6. Sptbr. 1658. De svenske Tropper, der optraadte paa Øerne og i Jylland, var spredte og forholdsvis lidet talstærke; nogen stor Besætning kunde ikke afses til Kronborg; foruden nogle tidligere danske Fæstningsbetjente og Artillerister, som havde taget svensk Tjeneste men ikke var til at stole paa, laa der i Begyndelsen af 1659 i Fæstningen kun nogle daarligt bevæbnede Rekrutter; Kongens Drabanter og Livvagt laa i Byen, medens Kongeparret residerede paa Slottet. Hertil kom, at de danske Haandværkere og Bønderkarle, der blev benyttede til Fæstningsarbejde, var misfornøjede med Forplejning og Behandling. Der syntes at være Lejlighed til et godt Kup!

Om det er Tuxen, der først fik Idéen til Generobringen af Kronborg, vides ikke; men han blev snart den drivende Kraft; han var jo en klog og modig Mand, afholdt af Ven og Fjende, vant til at befale og i Besiddelse af rige Midler, som han ikke var bange for at

bruge i Kongens Tjeneste. Hans Sognepræst, den udmærkede Mand, *Henrik Gerner*, stod ved hans Side. Han havde studeret i Oxford og var det engelske Sprog mægtig; i den Anledning havde Oberst *Richard Hutchinson*, der havde tjent Carl Gustav, taget sin Tilflugt til ham som en fattig Udlænding; han havde for den svenske Konges Regning hvervet et lille engelsk Regiment, som var bleven fuldstændig tilintetgjort i Krigen; han kunde ikke faa sine Udlæg godtgjorte, ikke faa Penge til nye Hvervninger, ja ikke engang sin Afsked. Han mente sig herefter løst fra alle Forpligtelser overfor Kongen af Sverige og lod sig af Tuxen og Gerner for gode Ord og god Betaling overtale til at hjælpe med til Generobringen af Kronborg. Han skulde vinde de for svensk Regning hvervede Søfolk, der var om Bord paa Admiral *Montagues* Flaade, der laa i Sundet; de var nemlig forbitrede paa Carl Gustav, der ikke vilde eller kunde give dem de Penge, han havde lovet. Hutchinson gik om Bord paa Flaaden, gjorde adskillige Udflugter til Birkerød og Hørsholm, hvor han fik Penge og modtog yderligere i Helsingør i Hans Rostgaards og forskellige af de tidligere danske Officerers Nærværelse 1000 Speciesdukater, som var sendt op fra den danske Regering; som Pant for hans Troskab blev hans Søn sendt til København paa en af Tuxens Baade. De tidligere danske Artillerister og Fæstningsbetjente var villige; det samme gjaldt Haandværkerne; Tuxen, der skulde levere Arbejdsmandskabet, havde truffet Forberedelse til at sende en Del raske Karle med skjulte Vaaben; men alt vilde være forgæves, hvis man ikke kunde faa den ledende Ingeniør, Arbejdsstyrkens Fører, *Ole Stenvinkel*, med; han havde taget Tjeneste hos Kong Carl Gustav, og sluttede han sig til Opstanden, gjorde han sig skyldig i Førræderi. Han lod sig overtale, antagelig friset af Kongen af Danmarks Løfter og Tilsagn, og lovede at lede Overrumplingen. Hvorledes denne skulde gaa for sig, ved man egentlig ikke; nogen skriftlig Plan foreligger ikke; den kunde jo være faldet i Fjendens Hænder; trods al anvendt Forsigtighed blev det dog et opsnappet Brev, der røbede Sagen, som det i lange Tider var lykkedes at holde hemmelig, skønt en Mængde Mennesker var implicerede i den. Den 26. Juni blev en Mand, der bragte Bud fra Hel-

singør til København, fanget, og det Brev, han havde hos sig, leveret til Kommandanten paa Kronborg. Paa Grundlag af de Oplysninger, det indeholdt, blev først Henrik Gerner arresteret, 3 Dage efter Ole Stenvinkel med adskillige andre og i den nærmest paafølgende Tid endnu en halv Snes mistænkte. Hverken Tuxen eller Rostgaard blev sat fast; men de havde ikke den bedste Samvittighed, og da en svensk Patrouille en skønne Sommermorgen saas nærme sig Hørsholm, sprang Tuxen i Søen, svømmede over den og løb til Skovs. En Fisker fra Smidstrup traf ham i Kildemosen og lovede at skaffe ham en Baad; det mislykkedes; det Fartøj, han havde gjort sikker Regning paa, havde Rostgaard benyttet til sin Flugt, og en Fisker fra Rungsted, som blev anmodet om at føre Ridefogden til København, sladrede af Skole; Ladefogden og Vangevogteren fra Hørsholm, som, hvis Flugten var lykkedes, skulde have dræbt hans Hest og udspremt Rygter om, at Tuxen var omkommen, for derefter at hjælpe hans „Enke“ og „frelse hans Gods i muligste Maade“, kunde nu blot meddele ham, at hans Skjulested var opdaget, og at han vilde blive omringet af en svensk Rytterstyrke. Han besluttede da ligesaa gerne at springe som at krybe i det, lod sine trofaste Tjenere sadle op og red med dem til Rungsted, hvor han overgav sig. Næste Morgen blev han afleveret paa Kronborg og var saaledes ikke saa heldig som Rostgaard, der i god Behold slap ind til København og ikke lod høre mere fra sig i Resten af Krigen. Han kom imidlertid bedre fra det end ventet; han var kun anklaget for at have sendt Efterretninger til Kongen af Danmark; ingen af de andre Deltagere i S sammensværgelsen røbede ham, og han slap med en Bøde. Den 18. Juli blev der afsagt Dom over 15 af Deltagerne i Komplottet; Stenvinkel, Gerner og Student *Gregers Hansen* blev dømt fra Livet; men kun den første blev henrettet, de andre slap med længere eller kortere, haardere eller mildere Fængselsstraffe eller Bøder. De sidste betalte Tuxen, der i sin Afregning anfører: „For mit Fængsel med Stenvinkel bekostet (foruden den store Fare, Angst og Spot, jeg maatte dør udstaa for Kgl. May^t) paa Kronborg og ellers i adskillige Maader 1500 Rdrl.“ Det var en i de Tider meget betydelig Sum. Kort efter sin Løsladelse fik han et

Tilbud om at træde i Grev *Gabriel Oxenstjernas* Tjeneste, hvis han vilde vise ham samme Troskab, som han havde vist Kongen af Danmark, et tydeligt Bevis paa, at han ikke blev betragtet som en mistænkelig Person; men han tænkte rigtignok paa alt andet end paa at gaa i svensk Tjeneste.

Forsøget paa at tage Carl Gustav til Fange paa Kronborg var strandet, men Tuxen udpønsede et nyt Attentat, der ikke krævede saa omfattende Forberedelser. Kongen færdedes ofte mellem Kronborg og Lejren ved Brønshøj med en ganske lille Eskorte. Ved Nivaa kørte han gennem et tæt Ellekrat, der gik helt ned til Stranden, hvor Tuxen anbragte en stor Jolle; langs Vejen opstillede han, skjult i det tætte Buskads, 12 Skytter, der skulde nedskyde Eskorten, bemægtige sig Kongen, slæbe ham ned til Jollen og føre ham til København. Men Attentatet mislykkedes „mig til Hjertesorg og Skade“; en af Skytterne gav Ild i Utide; en af Forriderne blev ramt i højre Haand, Karossen standsede, Kongens „Husgeraadsmester“ kom til med nogle Folk, Skytterne blev bange og „dulgte sig udi Buskene“; men efter den Tid rejste Kongen kun med en Eskorte paa 120 Ryttere.

Heller ikke dette dristige Foretagende vakte Mistanke mod Tuxen, men hans Forsøg paa at samle unge Karle og sende dem ind til Hovedstaden blev opdaget, og nu begyndte Jorden at brænde under hans Fødder. Han søgte at slippe ind til København og søgte Hjælp hos Englænderne, der stadig laa i Sundet. En af de sidste Dage i August 1659 vilde han med Hustru, Børn og en Datter af Oldfruen paa Hørsholm gaa om Bord i en engelsk Fregat, der laa mellem Vedbæk og Hvén; men da de stod i Begreb med at stige ned i Skibsbaaden, der var sendt ind efter dem, kom Kystvagten og vilde tage ham med sig; de engelske Søfolk protesterede energisk, og Familien slap om Bord; lidt efter indtraf paa Skibet 2 svenske Officerer og forlangte „Manden fra Hørsholm“ udleveret; Fregatchefen sagde Nej, men lovede at aflevere ham dør, hvor Baaden havde hentet ham. Tuxen aftalte da med en Dunkerquer og et Par Englændere af Besætningen, at de i Mørkningen skulde ro ham og Familien i Land i en af Fregattens Joller; men, naar de var komne Skibet af Sigte,

skulde de ændre Kurs, ro ad København til og sætte deres Passagerer om Bord paa det første danske Skib, de traf paa. Den Plan røg dog i Lyset, da Skibets Løjtnant paa Storbaaden fulgte efter Jollen, og nu maatte Tuxen lande i Vedbæk, hvor Svenskerne ventede paa ham. De fik imidlertid den Besked af Løjtnanten, at han havde Ordre til at aflevere ham dér, hvor han kom fra; han overlod nu Tuxen paa dennes indstændige Bøn en Korporal, Dunkerqueren og nogle engelske Matroser, der skulde konvojerè Familien til Hørsholm. Derefter tog Løjtnanten Afsked med Kystvagten, meddelte, at han havde ført Ridefogden hjem under Bevogtning, og roede saa bort med begge Fartøjer. Hørsholmerne kom ikke videre end til en Fiskerhytte i Vedbæk, hvor de og deres Følge gemte sig, og da der var gaaet en passende Tid, gik Dunkerqueren ned til Stranden, hvor der laa en Baad, som tilhørte en Englænder, og den lejede han; medens han stod og tumlede med den, kom de svenske Ryttere og forbød ham at røre ved den; men han svarede, at han havde gaaet den lange Vej til Hørsholm, og nu skulde han og hans Kammerater om Bord, men da Løjtnanten havde taget begge Skibets Fartøjer med sig, havde han været nødsaget til at leje denne Baad; da Svenskerne ytrede Frygt for, at den skulde bruges til at føre „Manden fra Hørsholm“ til København, spurgte han i en fornærmet Tone, hvorfor de nærede saa ringe Tilid til ham, Englænderne var jo Svenskernes gode Venner, og Baaden var tilmed engelsk Ejendom. Under disse Forhandlinger laa Tuxen og hans Familie „mit grosser Betrübniß“ bag det levende Hegn, der begrænsede Strandvejen; han lod Korporalen skænke Brændevin for Rytterne, og medens de drak, fjærnede Sømændene alt hvidt fra Kvindernes Dragt, satte Matroshuer paa deres Hoveder og førte dem dækket af Augustnattens Mørke ned i Baaden; da den lille Sophie Amalie gav sig til at skiige, overdøvede Søfolkene Barnegraaden med en kraftig Afskedshilsen til Svenskerne; saa roede de væk og traf snart en dansk Skude, der tog Familien om Bord. „Fra d. 31. Aug. 1659, da jeg †: Gud schee louff †: omb natten formedelst de engelsches hielp slap fra de schwendsche oc igien i Kiøbenhafn komb, hafr jeg selffierde til stadens defenssion gaaid til voldsz til d. 1. Martij

a^o 1660.“ Disse 3 Mand lønnede Lorenz Tuxen af sin egen Lomme, og Englænderne gav han 100 Rdlr. for Hjælpen; det var mange Penge, men de var vel anvendte.

Aldrig saa snart havde Tuxen forladt Hørsholm, før Svenskerne kastede sig over Slottet, som blev udplyndret i Bund og Grund. De svenske Ryttere var vant til at tage kraftigt fat; i Juni 1659 skød de en af de hørsholmske Præster ned, medens han stod paa Prædikestolen. Da Tuxen efter Fredsslutningen kom hjem, fandt han Huset tomt, Slotsinventaret var røvet, der var øvet Hærværk paa Slottets Bygninger og Godssets Gaarde: Ibstrup Ladegaard og 18 Bøndergaarde var nedbrudte, Tømmer og Sten anvendt til Barakbygning; Usserød Mølle var nedbrændt; alle disse ødelagte Bygninger lod Tuxen genopføre; Saasæd blev indkøbt og fordelt, et stort Antal Heste anskaffede til Brug for Bønderne, Kreaturer indkøbte til de øde Gaarde — til Dels fra Skaane —, de beskadigede Ejendomme blev reparerede, Skatter og Afgifter læmpede i nogen Tid. Efter 5 Aars Forløb havde Bønderne rettet sig saa nogenlunde. Sit eget Tab beregnede Tuxen yderst beskedent til 2222 Rdlr., sine Udlæg til 5000; han krævede dog kun en Erstatning paa 6500 Rdlr., og det skønt Kongen under Krigen havde nedsat hans Løn med Halvdelen. Heldigvis havde han endnu en Del af sin Hustrus Formue i Behold; men han syntes dog, at han ikke havde fortjent at lide saa stort et Tab for sit Arbejde i Landets Tjeneste. Heri var Kongen enig med ham, og den 16. Fbr. 1661 resolverede han, at Tuxen skulde have 700 Rdlr. aarlig af Øresunds Told „fremfor alle andre“. Men Kongen sad haardt i det, og i Marts 1663 stoppede Udbetalingerne op. Aaret efter blev der dog udstedt et „Bevillingsbrev“, der tilsagde ikke blot Lorenz Tuxen men den længst levende af Ægteparret 700 Rdlr. aarlig „for gjorte Tjeneste udi seneste Krig“; nu skulde han altsaa være sikker; men Statskassen var næsten tom; i 1664 fik han 100 og Aaret efter 300 Rdlr., saa var det forbi og i 1669 havde han over 4000 Rdlr.

tilgode; Kongen tilsagde ham da 6000 Rdlr. engang for alle; men i 1677 skyldte Kronen ham over 9000 Rdlr. paa den Konto. Da Tuxen i 1679 skulde skifte med sine Børn, opgav han Kongehusets Gæld til ham til 21704 Rdlr., deriblandt 1200 for ikke udbetalt Løn og 2000, som han i 1654 havde sendt til Flensborg til „Den Kongelige Frue-moder“. Det maa naturligvis dybt beklages, at Lorenz Tuxens udmærkede Tjeneste blev saa slet lønnet; men havde han faaet sine Penge rettidigt udbetalte, havde man næppe kunnet skrive hans Historie, for de vigtigste Kilder til denne er de mangfoldige Klager, han indgav til Skatkammerkollegiet, bilagte med vidnefast bekræftede Beretninger om hans Bedrifter, som dog ikke kunde indeholde Beviser for, at Udgifterne var de af ham opgivne. Af Tonen i hans Henvendelser faar man det Indtryk, at han levede i Nød og Trang; han beder „Gud formilde de gode Herrers Hjerter til min store Betryk,“ han henviser til, at „min Hustru og haver opfostret Kgl. May^t [Christian V] ved hinders Bryst“, han klager over, at „vi fattige Folk saa møgid ringe er considererit, for hvis [hvilken] importerlige Tjeneste |: formedelst Guds Velsignelse til den Kgl. Flor |: saa velsignet gjort,“ og han slutter med at bede „Gud velsigne dem, som til ønskelig Bistand vil assistere og forhjælpe“; men trods alt sad han helt godt i det til sine Dages Ende, og hans Børn kom ikke til at lide Nød. Sagen var den, at han og hans Hustru bevarede Kongens Naade; da Frederik III var død, var det en af hans Efterfølgers første Regeringshandling at tilsige sin elskede Amme en livsvarig Pension paa 1000 Rdlr. aarlig og hendes Søn en paa 500. Blev disse Penge end ikke helt regelmæssigt udbetalte, fremgaar det dog af Regnskaberne, at de ofte naaede deres Bestemmelsessted.

Den Yndest, Lorenz Tuxen stod i hos Kongeparret, kom ogsaa hans unge Fætter Søren til gode. Den 25. Juni 1661 bestemte Kongen nemlig, at denne Studiosus skulde „bekomme og nyde Asminderød og Grønholts Præstekald efter afgangne Hr. *Rasmus Munck*“. Hr. Søren¹⁾ var dengang næppe mere end 25 Aar gammel, og det Kald, han i

¹⁾ Indtil langt ind i det 18. Aarhundrede bevarede man den fra Middelalderen stammende Skik at benævne Præsterne med et „Hr.“ foran Fornavnet.

denne unge Alder opnaaede, var et af de bedste i hele Nordsjælland. Om ham og hans Familie skal der siden fortælles mere; her skal kun meddeles, at Lorenz Tuxen i 1664 skaffede ham en Hustru, Steddatter af hans gode Ven og Medarbejder fra Krigstiden, daværende Ting- og Skifteskriver Ingvor Lassen.

Indtil 1664 fungerede Lorenz Tuxen som Ridefoged og Fuldmægtig paa Hørsholm; nævnte Aar fik han Ansættelse som Hofkammererer, d. v. s. Chef for Hofholdningens Kasse- og Regnskabsvæsen, og maatte saa flytte til Hovedstaden; Forbindelsen med Asminderød tabte han dog ikke men opholdt sig jævnligt derude, antagelig paa Ebbekøb. Som Hofkammererer skulde Tuxen have 600 Rdlr. i Gage, men paa Grund af den „Øresundiske Benaadning,“ som han rigtignok ikke fik udbetalt, nedsatte Kongen Lønnen til det halve. Det, fandt Rentemesteren dog, var for galt; han gjorde Kongen opmærksom paa, at der nu var 3 Gange saa meget at bestille som i Forgængerens Tid, og saa blev Nedskæringen opgivet; men i 1679 havde Tuxen dog 3 Aars Gage tilgode. I 1662 fik han et lille Ben som Inspektør paa Gisselfeldt, som Kongen havde frataget *Kaj Lykke* i 1661, og som i 10 Aar tilhørte Kronen; som Løn for sit Arbejde skulde han have 300 Rdlr. aarlig og nogle Ydelser; men da han i 1664 traadte tilbage, havde han ikke faaet en Skilling; efter meget Vrøvl og mange Ansøgninger fik han dog Pengene; i 1679 havde han intet at kræve hverken fra Hørsholm eller fra Gisselfeldt. Dernede bevares hans Navn endnu; det staar paa en Klokke i Ulsø Kirke sammen med Sognepræstens, Hr. *Jens Perregaard*, og Ridefogdens, hans gamle Ven *Ingvor Lassen*. I 1665 afstod Tuxen sine Rettigheder til Søgaard til sin „kære Svoger og Søster med deres Børn i Betragtning af deres Fattigdom og Trang“. Svogeren, *Jes Wree*, havde bestyret Godset siden Tucke Tuxens Død.

Som Hofkammererer fik Tuxen rigtig Lejlighed til at se, hvor elendigt det stod til med Finanserne; gennemblader man hans „Afrejninger med Hofstaten“, forfærdes man ved at se, at alle Funktionærer og Embedsmænd har store Summer tilgode: Mundkokken 1400 Rdlr., Sølvpoppen 1000, Vognmesteren 4000 o. s. v. Under disse Omstæn-

digheder begriber man, at Skatkammeret brugte alle Slags Kunstgreb for at undgaa at betale Tuxen, hvad han havde tilgode; han fik som en Slags Opmuntring en hæderfuld Bestilling; men den indbragte rigtignok ikke noget: han blev Vicepræsident i Hofretten. Som Belønning for den Tapperhed, Hofbetjentene havde udvist under Belejringen, bestemte Kongen, at de ikke skulde have noget at gøre med Raadstuen, Byfogden eller Bytinget, men staa under „Vor egen Jurisdiktion“. Rettens Præsidenter og Assessorer var alle Hofbetjente eller Embedsmænd under Centraladministrationen; der var f. Ex. Slotsfogden, Slotsskriveren, Vinskænken, Drabantførerer, Kapellets Musikere, Kancelliembedsmænd og mange flere; de højere Funktionærer hørte under Hofretten, de lavere under Borgretten. Sin Instrux fik Hofretten først i 1681; nu blev det bestemt, hvem der skulde være Dommere; det var de allerfornemste Hofembedsmænd, og ved den Lejlighed er Tuxen nok traadt tilbage; i 1680 kaldes han endnu Vicepræsident, men ved sin Død i 1682 benævnes han ikke længer saaledes.

Selv om Tuxen og hans Hustru ikke paa langt nær fik de Lønninger og Pensioner udbetalt, som Kongehuset havde tilsagt dem, levede de ikke som Fattigfolk; han var en driftig Mand, der forstod sig paa Land- og Søvæsen, Agerbrug, Fiskeri og Handel. Han ejede en Jagt: „Den flyvende Havfrue“, med Mast, Sejl, Aarer og alt andet Tilbehør, og et mindre Fartøj. Sammen med nogle andre Hofbetjente havde han i 1665 udrustet et Par Galioter, der fo'r paa Frankrig; de blev opbragte af Englænderne, og hele Ladningen gik tabt, skønt der endnu paa det Tidspunkt ikke var Krig mellem Danmark og England. Da den danske Regering beslaglagde for 10000 Rdlr. engelsk Ejendom i Helsingør og København, er Tuxen vel nok bleven holdt skadesløs; i hvert Fald klager han ikke over noget Tab ved den Lejlighed. Sine Penge satte han i faste Ejendomme; i 1668 købte han en anelig Gaard i Snaregade, hvortil der hørte noget Landbrug; Aaret efter erhvervede han i Stormgade en stor Byggegrund, der snart blev bebygget; i Smidstrup og Rungsted ejede han et Par Huse; desuden havde han Brugen af Krusemose mod at betale Landgilde.

I Snaregade havde Tuxen et stort og velindrettet Hjem med mange

større og mindre Værelser, hvoraf 8 var forsynede med Kakkellovne. Flere af dem var udstyrede med kostbare Lysekroner og Lampetter, Borde af Eg og Ask, mange Lænestole, smukke Skabe, Symfoni og Hakkebrædt, Datidens Pianoer. Sengene var knap saa pragtfulde som de hørsholmske, men lige saa vel udstyrede med Dynner og Puder, Lagner og Vaar. Linnedskabet var godt forsynet: 24 Duge, lige saa mange Servietter, hvortil kom 55 Alen bleget „Salvete Drejel“, 21 Par Lagner men kun 10 Haandklæder. Køkkenet var lige saa godt udstyret som paa Hørsholm; det samme gjaldt Bryggers og Kælder, kun fandtes der intet Brændevinstøj. Tepotter og Kaffekander fandtes ikke; Kaffen var ikke helt ukendt; man kunde faa den paa Apoteket; den var særlig probat som Lavement, men Kaffedrikning blev først almindelig ind i det 18. Aarhundrede; Te begyndte man i København at drikke i Slutningen af Firserne; i 1689 fandtes et Tehus ved Nikolai Kirke; men dengang var Tuxen og hans Hustru døde. I København har Vicepræsidenten vistnok levet mere selskabeligt end Ridfogden paa Hørsholm. Madame Christines Bord har sikkert været smagfuldt dækket; de blankskurede Tinfade og Tallerkner, de smukke Messing-Lycestager og det pragtfulde Sølvtoj: Kander, Bægre, Skaale og Saltkar af 576 Lods Vægt har sikkert taget sig godt ud paa Aftensbordet med det snehvide Dækketøj; af Sølvskeer fandtes dog kun 1!, den 12' havde Mette Stuepige formøblet, og af Gaffler slet ingen; de blev først almindelige i borgerlige Hjem i det næste Aarhundrede; man brugte Fingrene; det gjorde endog selve Solkongen, Ludvig XIV; meget fintfølede Gæster medførte eget Spisebestik; Knive havde alle hos sig. Senere Tider foretrak at bruge Sølv til Gaffler og Skeer i Stedet for til Kander og Krus. Hvad der gav Tuxens Hjem i Snaregade et særligt Præg af Kultur, var de mange Malerier, der — sammen med de store Spejle — prydede Væggene. Der fandtes baade Landskabs- og Marinebilleder, men størst Interesse frembød de talrige „Contrafeyer“: foruden Billeder af Kongefamilien, Grev Rebolledo, General Holck, Adam Pentz, flere Portrætter af Lorenz Tuxen, hans Hustru og Børn samt af Claus Krøger, hans Formand i Ægteskabet. Ogsaa i København besad Tuxen en Bog- og en Vaabensamling; men begge

var mindre værdifulde og omfattende end de, han havde ejet, da han var paa Hørsholm. Endnu maa bemærkes, at Tuxens var godt kørende; Kongen havde foræret sin fordums Fostermoder et smukt Spand, der tog sig godt ud foran Karossen og „Postvognen“, der stod i Vognrummet ved Siden af Arbejdsvognen, som, naar den blev udrustet med „Haver og Lasmed“¹⁾ kunde gøre Tjeneste som Høstvogn.

Marine sal. Tucke Tuxens kom aldrig til at bo i København. I Birkerød Kirke hænger endnu (1928) den Tavle, Lorenz Tuxen lod „opsætte sin kjære Moder, ærlig, dyderig og gudfrygtig Matrone salig Maren Tycho Tuxens af Sehegarten udi Holstein, til Ære og Ihu-kommelse, som blev her nedenfor begravet A^o 1661 i sit Alders Aar 85“. Hvor hun opholdt sig i Krigsaarene vides ikke; men sine sidste Dage har hun sikkert tilbragt i Sønnens Hjem. Tuxens Børn voxede til og trivedes vel; *Christian* blev 1674 Student fra Københavns Skole; i nogen Tid havde han været i Huset hos Rektor *Henrik Bornemann*, den senere Biskop, der gav ham et udmærket Vidnesbyrd; senere boede han hjemme i Snaregade, hvor „Christians Kammer“ omtales i Skiftet; han fortsatte Studierne hjemme og ved fremmede Universiteter, hvorom mere nedenfor. *Sophie Amalie* ægtede 1676 den dygtige Holstener *Heinrich Meincke*, der fra 1673 var Kgl. Fiskemester og fra 1679 tillige Amtsforsvalter for Frederiksborg og Kronborg Amter; de fik Bolig i Ejendommen i Stormgade. Ægteskabet blev barnløst og *Meincke* døde allerede 1681.

Den 15. Marts 1678 blev Lorenz Tuxens Hustru begravet i sit eget Gravsted i St. Petri Kirke, medens alle Klokker ringede; 2 Dage forinden døde Hr. Søren i Asminderød. Lorenz Tuxen tog sig af Enken og Børnene og fik dem anbragt, saa godt det lod sig gøre. I 1680 indgik Tuxen et nyt Ægteskab med *Marie Momsen*, der, efter Navnet at dømme, ogsaa stammede fra Sønderjylland. Ægteskabet blev kun af kort Varighed; hans Helbred havde i de senere Aar været noget vaklende; selv fortæller han, at han har lidt af „Apoplexiæ Svaghed“, men siger intet om hvornaar han havde dette Anfald; det var

¹⁾ Vognfjæle af Tremmeværk og Læssetræ.

i alle Tilfælde før 1677. Han døde i Vinteren 1682; Dødsdagen kendes ikke; men den 11. Marts tillod Kongen, at hans Lig førtes fra Asminderød til København, hvor han den 22. Marts om Aftenen blev stedet til Hvile i St. Petri Kirke, medens „de store Klokker“ ringede over en af de bedste af de mange gode Sønderjyder, der trofast, dygtigt og redeligt har tjent den danske Konge. Det var ham, der i Aarene 1657—1659 var Sjælen i Nordsjællændernes „guerilla“ med Svenskerne; naar han i den almindelige Bevidsthed fordunkles af Hans Rostgaard, ligger det i, at denne efter sin Død er bleven besunget af en Digter og gjort til en af Hovedpersonerne i en historisk Roman. I 1927 har Palle Rosenkrantz i „Manden fra Hørsholm“ gjort Lorenz Tuxen til en Romanfigur og søgt at hæve ham op til den Plads, der tilkommer ham.

Christian Tuxen havde valgt Juraen til Brødstudium, hvad der i de Tider var meget sjældent: „Mod 100 Theologer findes næppe 1 Medicus eller 1 Jurist“, siger Holberg; de kunde heller ikke tage nogen Embedsexamen ved Universitetet. *Cosmus Bornemann*, den bekendte Retskyndige, var hans Præceptor. I 1677 studerede han i Leyden, kom hjem i Anledning af Moderens Død, men fortsatte i 1680 sine Studier i Oxford; efter Faderens Død tog han til Universitetet i Orléans. Den kongelige „Naadegave“, der virkelig blev udbetalt, hjalp naturligvis meget til, at han kunde faa saa fyldig en Uddannelse; men han har næppe haft fremragende Evner; han kom aldrig i nogen særlig høj Stilling og maatte vente længe paa Ansættelse. Nød led han vel ikke; efter Forældrene havde han arvet en pæn lille Formue, og Pensionen blev ret regelmæssigt udbetalt; i 1687 havde han knap 980 Rdlr. til gode, som Rentemester *Peter Brandt* fik Ordre til „forderligst“ at udbetale. I 1693 ansøgte han forgæves om en Stilling ved Øresunds Tolden; 4 Aar senere talte hans Søster i varme Ord hans Sag hos Overkammerjunker *Knuth*, Christian V's Yndling, og bad ham anbefale Broderens Ansøgning om at blive Borgmester i Bergen efter den nylig afdøde *Munthe*; men, skønt Sophie Amalie med grædende Taarer appellerede

til „Hs. Excellences medfødte Fromhed“, og skønt Christian Tuxen selv bad om „et lidet Stykke Brøds Erlangelse i Allern. Henseende til min salig Moders Tjeneste“, kunde Ansøgningen ikke nyde Fremme, da Borgmester Munthe slet ikke var død. Han fik imidlertid Løfte om Stillingen, naar den engang blev ledig; men det blev den ikke for det første, da Munthe havde faaet Lov til at afstaa den til *Hans Schrøder*; da denne imidlertid 1701 blev Stiftamtsskriver, resolverede Kongen under 5. Fbr., at Chr. Tuxen skulde være Borgmester med Løn af Bergens Akcise; den var dog bleven formindsket med 100 Rdlr., som Tuxen vist nok fik igen, da han havde lidt store Tab ved en Ildebrand 1702. Aaret efter søgte han Embedet som Amtmand i Nordlandene; han fik det ikke og kom aldrig videre. Christian Tuxen var ikke nogen betydelig Personlighed; han skildres som en brav Mand, der ikke med sin gode Vilje fornærmede nogen; men han holdt paa sin Værdighed, og da en af Byens Præster krævede „Rang og Sæde“ foran ham, der efter en kongelig Anordning fulgte lige efter Provsten, henskød han Sagen under Kongen, der gav ham Medhold. Han døde 1618 og blev begravet „med alle Klokker og Ligprædiken“ i Korskirken i Bergen. Hans Hustru, *Birgitte*, og en Datter, *Christiane Sophie*, overlevede ham; hun var født 1703; hun ægtede Købmand *Jonas Widing*, og med hende uddøde Mandslinien af Lorenz Tuxens Efterkommere; men fra Sophie Amalie Tuxen nedstammer Slægten *de Tuxen*, som der nedenfor vil blive gjort Rede for.

Søren Pedersen Tuxen træder ganske i Skygge for sin berømte Fætter; men da det er fra ham, at den nu blomstrende Slægt nedstammer, og da man nøje kender de Forhold, hvorunder han levede, kan det nok lønne sig at dvæle lidt ved ham¹⁾. Ved Faderens Død 1649 kan han vel have været 12—14 Aar gl.; da Moderen ægtede Eftermanden, er han antagelig blevet i Præstegaarden; Student blev han 1655 fra Vordingborg, hvor der lige til 1846 var en Latinskole; han fik Kommuni-

¹⁾ Se A. P. Tuxens Afhandling: »En Præstegaard i Nordsjælland o. s. v.« i »Fra Frederiksborg Amt« 1919.

tetet og forberedte sig ved Universitetet til Præstegerningen. I en meget ung Alder blev han ved Fætterens Hjælp kaldet til Asminderød-Grønhold, der næst efter Tikøb-Hornbæk var det bedste af de 5 Landsbykald, der hørte ind under Lyng-Kronborg Herred. Der var Enke paa Kaldet; hun hed *Margrethe Frederiksdatter Quist* og har næppe været helt gammel, da hun havde temmelig smaa Børn; hun skulde jo have Pension, og den kunde spares, hvis han ægtede hende; det var saa almindeligt i de Tider; hans Moder og senere hans Søster, hans Enke og hans yngste Datter giftede sig med Eftermanden. Præsteenkerne gjorde oftest Regning paa „udi Kaldet at vorde forsørget“, og man har Exempler paa, at de af Ærgrelse over at se sig vragede har ødelagt Embedspapirerne for at sætte Eftermanden i Forlegenhed og hindre ham i at faa Rede paa sine Indtægter. Saa ondartet var *Margrethe Quist* ikke, Pensionsspørgsmaalet ordnedes i Mindelighed: hun fik 24 Daler¹⁾ aarligt og desuden 5 Tdr. Rug, 6 Tdr. Byg, 10 Skpr. Havre, 10 Lam, 10 Gæs, 1 Kalv og 3 Sider Flæsk; hendes Mand efterlod hende 577 Daler 1 Mk.; hendes Sønner fik tilsammen ligesaa meget, og hermed slog hun sig helt godt igennem de 8 Aar, hun endnu havde at leve; da hun døde, var der endda 18 Daler, 3 Mk. og 1 Sk. til hver af dem, foruden hvad der var tilovers af deres Fædrearv. Til Mikkelsdag 1662 fik Enken Lov til at blive i Præstegaarden, hvor der anvistes hende „Tilhold i den søndre Side i den Stue, som kaldes Borgestuen, og det lille Kammer derhos og Bryggerstet at koge udi, dog saa, at Hr. Søren og hans Tyende ingen Fortræd og Molest sker af hende eller hendes“. Man har dog villet sikre sig mod Angrebsforetagender fra den Side.

I 3 Aar sad den unge Præstemand som Ungkarl i den store Præstegaard, saa skaffede *Lorenz Tuxen* ham en Hustru. Hans gode Ven og gamle Medarbejder, *Ingvor Lassen*, havde en Steddatter, *Kirstine Jo-*

¹⁾ Naar der i det følgende er Tale om Daler og Rigsdaler, er det ikke 2 Navne paa samme Begreb, men 2 forskellige Værdier. Rigsdaleren, som ikke er en *Mont* men kun en Regningsenhed, deltes i 6 Mark à 16 Skilling, medens Daleren, egentlig Sletdaleren eller Kronen, kun talte 4 Mark. Rigsdalerens Sølvværdi var omkring 1700 3,63, Dalerens 2,42 Kroner, men dens Købeevne var langt større, om end forskellig for de forskellige Varesorter. I 1928 vilde Rigsdaleren svare til 18, Daleren til 12 Kroner.

hansdatter, og hun blev i Juli 1664 „uden Trolovelse og Lysning“ viet til Hr. Søren. Hendes Fødselsaar kendes ikke; men da hun i 1682 fødte en Datter, er hun vel kommen til Verden omkring 1640—44. Om hun har bragt ham Formue, er vel tvivlsomt; men Præstegaardens Indbo bærer Vidnesbyrd om, at hun har faaet et godt Udstyr.

Det var en stor Virksomhed, den unge Præstekone gik ind til. Dengang kunde man ikke købe Brød, Mejeriprodukter, Øl, Kød, Flæsk, Lys, hos Bageren, Bryggeren eller Købmanden; man maatte til Dels producere Raastofferne og næsten altid forædle dem: brænde Brændevin, brygge, bage, kærne, lave Ost, slagte, støbe Lys o. s. v. ja tit og mangen Gang endog male Korn paa Haandkværnen. En saadan Landhusholdning krævede mange Folk, baade Karle og Piger; en Præstefamilie havde gerne mange Børn; alle disse Mennesker skulde huses og daglig bespises; der var meget at tænke over, naar det hele skulde gaa rundt, og alt skulde gaa gennem Præstekonens Hoved. Præstens samlede Indtægter beregnedes til 600 Daler aarligt; omtrent Halvdelen indkom i rede Penge: Højtidsoffer og Vederlag for kirkelige Handlinger; Resten bestod i Naturalier: Tiendekorn, Lam, Gæs, Flæsk og Æg, hvortil kom Udbyttet af Præstegaardsjorderne. Agerbruget stod i Midten af det 17. Aarhundrede paa et lavt Standpunkt: en Gaards Jorder dannede ikke som nu en Helhed; en Landsbys Marker var inddelt i 3 Vange, og i hver af dem havde hver Gaard et Antal Agre, der tilmed sjældent var samlede, men oftest laa imellem hinanden, da hver Slags Jord skulde fordeles ligelig til hver Gaard i Forhold til dens Hartkorn; det var det, man kaldte *Fællesdrift*, som altsaa ikke betød, at man i Fællesskab dyrkede Jorden og delte Udbyttet. Der vil blive Lejlighed til at illustrere Forholdet nøjere ved Omtalen af den næste Præstegaard i Slægten. Dyrkning af Jorden, Sædskiifte o. s. v. var omtrent som omtalt under Hørsholm; men Vanskelighederne var naturligvis endnu større end paa de store Gaarde, hvor man var fri for det evindelige Vrøvl med Bymændene. Først naar Sæden var i Hus, blev der Fred; saa blev „Ævret opgivet“, Kreaturerne slupne løs for at søge deres Føde paa Stubmarkerne, der var grønne af Ukrudt. De fjærreste Dele af Bymarken, det saakaldte Overdrev, laa hen som perma-

nent Græsmark, og her var der Fællesskab i moderne Betydning. Havde Byen Eng- eller Mosearealer, fik hver Gaard sine Lodder; da man ikke kendte noget til Græs- eller Kløverfrø, var Byens Græsvange af maadelig Beskaffenhed. Landsbyerne var store; Udflyttergaarde kendtes ikke. Udbyttet af Jorden var næppe en Sjettedel af det, man nu forlanger. Asminderød Præstegaard havde $6\frac{1}{2}$ Td. Hartkorn, vistnok omtrent 70 Tdr. Land, men med Fradrag af Sædekorn kunde der, „naar Jorden kan gødes og drives overalt“, i det højeste høstes 50 Tdr. af alle Kornsorter og 18 Læs Hø, et saare usselt Resultat. Naar man ved, at der i Præstegaarden aarlig fortæredes 50 Tdr. Rug, 80 Tdr. Byg, 40 Lam, 40 Gæs, 50 Snese Æg foruden Masser af Flæsk, begriber man, at Avlingen ikke har strakt til, men at man har maattet ty til Tienden, der beløb sig til 32 Tdr. Rug, 39 Tdr. Byg, 19 Tdr. Havre, 58 Lam og 26 Gæs; Flæsk blev kun ydet, „naar stor og god Olden er, som sjældent sker“; man maatte altsaa selv opdrætte Svin; i Septbr. 1678 hang der ikke mindre end 20 Sider Flæsk paa Præstegaardens Loft. Af Rug og Havre gav Avlingen og Tienden tilstrækkeligt; med Byg kneb det; der gik meget til Gryn, Øl og Brændevin; men af Flæsk, Kød og Æg fik man mere, end der kunde fortæres. Til Klæder, Børnenes Opdragelse, Folkeløn og Indboets Vedligeholdelse krævedes rede Penge. Præstens Garderobe kender man; den var ikke meget flot; den bestod ved hans Død af lutter gamle, lappede, stoppede og vendte Sager; det gjaldt baade Præste- og Gangkjolerne, Hatten, Vesten og i særlig høj Grad Buxerne; han havde dog én pæn Præstekrave, en Ræveskinds Pels, en lodden Hue og en Muffe, der var i ganske god Stand; hans Fodtøj var rigtig pænt, og hans kniplingsbesatte Nathue havde engang været et Pragtstykke; hans Hustrus Klæder kender man desværre ikke noget til; men hun har næppe været saa godt forsynet som Christine Jostens. Ved Hr. Sørenes Død var det ældste Barn kun 12 Aar gammelt, det var tilmed en Pige; den ældste Søn var $1\frac{1}{2}$ Aar yngre; der blev alligevel holdt en Præceptor, en ung Student, der fik 12 Daler om Aaret. I Asminderød Præstegaard holdt man 4—5 faste Karle, der fik 6—11 Daler, 3—4 Piger, der fik 5—9; Ammen var i den højeste Lønningsklasse. Hvert 2.—3. Aar

kom der et Barn i Præstegaarden; i 1678 var der i alt 16 Munde, der daglig skulde mættes.

Var Folkeholdet stort, saa var Hestenes Antal nærmest overvældende: Hr. Søren havde ikke mindre end 26, hvoraf dog kun de 2 Køreheste og Ridehesten var virkelig gode og næsten lige saa meget værd som Lorenz Tuxens; nogle unge Heste lovede ganske godt, men de fleste blev ikke vurderet højere end til 5—10 Daler pr. Stk.; i alt ansloges Hestebesætningen til en Værdi af 228 Daler. De fleste af Dyrene var slet plejede og i maadelig Foderstand og gjorde et kummerligt Indtryk, naar de 4—6 ad Gangen møjsommeligt trak den tunge Plov gennem Jorden, eller slæbte de ubeslagne Vogne frem ad de usle Veje; men Kørehestene tog sig helt godt ud, naar det nye messingbeslagne Seletøj blev lagt paa dem, og de foran den pæne, beslagne Vogn travede gennem Helsingørs Gader; ogsaa Sadel og Ridetøj var i god Stand. Af Præstens 45 Hoveder, der vurderedes til 258 Daler, var kun de 7 Køer og Kvier, 6 var Kalve, medens ikke mindre end 30 var Stude og Studlinge; en Tyr og en Tyrling repræsenterede det mandlige Element. Kreaturerne manglede ganske Racepræg, alle mulige Farver og Aftegn fandtes; Dyrene var smaa og magre, Mælkeydelsen ringe; man har lige akkurat kunnet smørføde sig selv. Studene har ikke været anvendte som Trækdyr men som Slagtedyr; kort før sin Død solgte Hr. Søren 12 Huder og Skind til Jens Skomager i Humlebæk. Faareflokken bestod af en Vædder med 30 Faar og Lam, der ansloges til 35 Dalers Værdi, medens 12 Svin og 6 Grise kun naaede op til 23. Af Bistader var der 10, der hver for sig taxeredes til 1 $\frac{1}{4}$ Daler, altsaa lige saa meget som et Svin af Middelstørrelse; man brugte megen Honning i de Tider, da Sukkeret var sjældent og dyrt.

Man kender Præstegaardens Værelser; men man ved ikke sikkert, hvorledes de i Slutningen af det 18. Aarhundrede afbrændte Bygninger har set ud. Der er dog ingen Tvivl om, at Gaarden har bestaaet af 4 sammenbyggede, straatækte Bindingsværks Længer med til Dels lerklinede Vægge i hvert Fald for Udhusenes Vedkommende; den har sikkert mindet om den nærliggende, endnu i 1928 eksisterende Es-

bønderup Præstegaard, som Hr. Søren Sønnesøns Sønnesøns Søn, Hr. *Mandrup Peder*, beboede fra 1867—1891. Beboelsesrummene havde følgende Navne: Hjørnestuen, Dagligstuen, den nye Stue, Kontoret, Studerekammeret, Skolen, det nye Studerekammer, Mellemstuen og Ammestuen. Det var 9 Værelser, og hertil kom Borgestue, Drengeskammer [Karlekammer], Køkken, Bryggers og Kælder, endvidere i Udhusene Stalde, Lader, Lo, Huggehus, Seletøjskammer og Vognport. Kun Skolen, Ammestuen og Dagligstuen kunde opvarmes med Ovne; i sidst nævnte Rum stod et Pragtstykke af en Jærnkakkelovn med Messingknapper og Fødder. „*Den nye Stue*“ var Præstegaardens „Sal“; her fandtes en aaben Kamin med Ildbukke; den var næsten lige saa fint udstyret som Lorenz Tuxens Stadsstue; de talrige Stole var forsynede med Betræk med silkesyede Blomster eller baldyrede Silkehwynder. Sofaer fandtes ikke, men Bænkene var belagte med kostbare flamske Hwynder. Bordet havde Marmorplade; paa Væggene hang „Contrafeyer“ og andre Billeder over de med „Panelværk“ sirede Skrin og Kister; endelig stod der en pragtfuld Seng med Omhæng af blaåt og brandgult Damask. De stærke Farver var yndede i Præstegaarden; Tæpper og Omhæng skinnede i alle mulige Kulører: Grønt og Gult, Skarlagen, Brandgult, Rødt og Blaåt i alle tænkelige Nuancer. *Dagligstuen* var langt tarveligere udstyret, nærmest i Smag med en bedre Bondestue: langs Vinduerne et stort Udtræksbord med en Bænk paa hver Langside; paa den ene Endevæg den store Kakkelovn, paa den anden „Tressuren“ [Buffeten] med Husets Sølvtoj. Hvis Rummet har haft Vinduer paa begge Sider, har den 3. Bænk nok staaet langs den anden Langvæg. I Hjørnerne kan man saa anbringe Sejerværket i sin Kasse, Vraaskabet og endnu et Skab. Naar hertil føjes 2 Rokke, 1 Garnvinde og nogle Stole, har man det Rum, hvor Præstefamilien indtog sine Maaltider og tilbragte Vinteraftnerne ved det svage Skin af de hjemmestøbte Tællelys i Messingstagerne. Ligesom sin Fætter besad Hr. Søren baade Clavicordium og Hakkebrædt; men det kan ikke bestemt siges, i hvilken Stue de var anbragte.

Intet af Værelserne bærer Navn af Sovekammer; men hertil har „*Mellemstuen*“ vistnok været benyttet; den kunde opvarmes, og her fandtes

et Par Senge, en Løjbænk, et Bord og endnu en Bænk. I Inventaret nævnes baade Sengebækkener, Kander og Vaskefade af Tin og Messing. I „Skolen“, hvor Præceptoren og de 2 Smaadrenge sov og arbejdede, fandtes et Par Senge, et Bord af „Sten med Træ indlagt“ og endnu en Bænk. Her har Præsten maaske „studeret“ om Vinteren, da „Kontoret“, hvor hans Bøger fandtes, ikke kunde opvarmes; det var ellers pænt møbleret med Bog- og andre Skabe, Bord, 2 Lænestole og 2 læderbetrukne Stole; paa Væggen hang en „Fyrbøsse“ [Gevær] og et Par Pistoler, Minder fra Præsterytternes Tid, da Præsten skulde stille en fuldt rustet Rytter. De 2 „*Studerekamre*“ bar deres Navn med Urette; i det ene stod et Par Borde og en Seng, og her fandtes ved Boets Registrering Hr. Søren sine fine Præstekrave i Æske. Det andet rummede et Par Eger [smaa Pramme], et Vaad, et Kastegarn, en Ruse og flere andre Fiskeriredskaber; Hr. Søren har studeret Ferskvandsfiskeriet hos sin Fætter og dennes Svigersøn, og det vides, at han har solgt Tusinder af lækre Karusser til rige Borgere i Helsingør for 6 Daler Hundredet. Saa har vi kun „*Ammestuen*“ tilbage. Ved Hr. Søren Død var den lille *Ingeborg* henvend 2 Aar gammel og formodentlig vænnet fra; men Mælkeskabet havde symbolsk faaet sin Plads derinde sammen med Ammens Seng og en Barneseng, der havde afløst Vuggen. I Præstegaarden fandtes 15 Senge, der med Undtagelse af Tyendets var udstyrede med Dyner, Puder, Lagner og Vaar af udmærket Beskaffenhed; man ved nøjagtig, hvad der fandtes af hver Art; men en Opramsning vilde virke trættende uden at bringe noget nyt og karakteristisk frem.

Hverken fra Asminderød eller fra Nabosognene foreligger der Kirkebøger fra Hr. Søren Tid; gennem dem vilde man ellers kunne have faaet Oplysninger om, hvem der havde staaet Fadder til Præstefolkernes Børn, og hvor de selv var optraadte i samme Egenskab; man kunde ogsaa have hørt et og andet om notable Bryllupper, og vilde derved have kunnet danne sig et Begreb om deres Omgang; nu kan man kun med Sikkerhed nævne Nabopræsterne, formodentlig ogsaa Hans Rostgaard, der kalder Hr. Søren „min kære Sognepræst“, og den nye Ridefoged paa Hørsholm. Lorenz Tuxen flyttede jo til København samme Aar,

som Hr. Søren giftede sig, men han kom ofte til Asminderød, og han og hans Hustru har naturligvis jævnlig gæstet det yngre Par. Deres Hjem var vel nok mindre herskabeligt end Lorenz Tuxens nuværende og tidligere Bolig; men Præstegaarden har udmærket godt kunnet modtage fine Besøgende, og Præstekonen har sikkert sørget for, at de blev godt beværtede. Hendes Bryggers var forsynet med alt, hvad der behøvedes til Fremstilling af Øl, Brændevin og Brød, og hendes Køkken rummede en Mangfoldighed af Koge- og Stegeapparater o. s. v. af Kobber, Messing og Jærn. Tallerkner, Fade og Bakker af Tin forekom i Mængder; tilsammen vejede de over 100 Pd. Af Dækketøj fandtes bl. a. 24 Duge af forskellig Størrelse og Art, og af Sølvtøj disponerede Præstekonen over 2 store Kander, 1 Saltkar og 15 Skeer. Forudsat at Kirstine Johansdatter og Johanne Stegerspige har forstaaet at tilberede de gode Raastoffer, der forefandtes, har det sikkert været fornøjeligt at være til Barselgilde hos de unge Præstefolk, der har kunnet forlyste Gæsterne med Musik og Strængespil.

Medens Lorenz Tuxens og Fætterens Bohave, Køkken- og Kælderudstyr i Hovedsagen er af samme Beskaffenhed, det første maaske noget finere end det andet, saa er der en meget betydelig Forskel paa deres Bogsamlinger. Hr. Søren's Bibliotek var for en Landsbypræst meget righoldigt; det omfattede 165 Bind, deraf 24 Folianter, 73 Kvarter, 55 Oktav- og 13 Duodez Bind, og var stærkt teologisk præget. Han besad en betydelig Samling af adelige og borgerlige Ligprædikener, historiske Dokumenter af stor Betydning, og et meget betydeligt Antal teologiske Værker, Postiller og rent videnskabelige Arbejder. Bisperne Hans Bagger, Jesper Brochmand, Jens Gjødesen, Jens Dinesen Jersin, Erik Eriksen Pontoppidan, Poul Madsen og Niels Randolph var repræsenterede saa vel som Præsterne Peder Møller, Joh. Clüver, Jørgen Dybvad d. Y. og Christen Arreboe. Af tyske teologiske Forfattere kan nævnes Luther og Melancthon, Tilesius, Brentz, Lüders, Hutter, Oecolampadius og adskillige andre, hvis Navne nu er lige saa lidt kendte som deres Værker. Det ligger nær at antage, at Hr. Søren af og til har holdt tysk Gudstjeneste for Dronning Sophie Amalie, der havde sin Stol i hans Kirke. Af latinsk Poesi findes et og andet i

Bogsamlingen, af græsk træffer man Hr. Henrik Gerners fortjenstfulde Oversættelse af Hesiodus; dansk Digtekunst fandtes der ikke meget af i Hr. Søren's Tid ud over Psalmerne; i det hele var den danske verdslige Litteratur ret mager, og blandt Hr. Søren's Bøger mærkes kun nogle populær-naturvidenskabelige Bøger, nogle mindre, historiske Arbejder og en tyk Lovbog.

At Hr. Søren i Lærdom ikke har kunnet maale sig med Naboen Hr. Henrik i Birkerød, maa vel indrømmes, men han har næppe staaet tilbage for sine øvrige Herredsbrødre; ingen af dem havde saa anselig en Bogsamling. Hvorledes han ellers har røgtet sin Embedsgerning, ved man ikke noget om; men Dronningen var ham god, og ved hans Død lod hun Enken beholde „Krigsstyret“ for 3 Aar, som Præsten havde skrabet sammen; Hans Rostgaard betroede ham Bestyrelsen af et lille Legat, han havde indstiftet til Fordel for de trængende i Sognet; man kan sikkert gaa ud fra, at han har nydt Agtelse og Tillid. Meget skriftligt har han ikke efterladt sig; men et Dokument, der findes i Sophie Amalies Arkiv, viser, at han omhyggelig har vaaget over sin Kirkes Tarv, og giver en Idé om, hvorledes han udtrykte sig skriftligt; det er en Ansøgning til Enkedronningen om, at Asminderød Kirke maa faa den den tilkommende Tiende fra Østrupgaard for 1670, som den var gaaget tabt af, da den tidligere omtalte Kgl. Kammertjener Jacob Pedersen nævnte Aar fik sine konfiskerede Ejendomme tilbage:

„Allernaadigste Dronning. Gud Allermæchtigste velsigne Eders Mayt med et langt lifff och all Kongel. Løchsalighed.

Eders Dronningl. Mayt.“

Herefter følger en udførlig Fremstilling af Sagen, som drejer sig om 60 Rdlr., der ubestrideligt tilkommer Kirken, men som den ikke kan faa, da man ikke kan blive enig om, hvem der skal betale dem; Hr. Søren vover derfor „aller underdanigst Eders Mayt, voris Kirches Høymæchtige Patron at ansøge, at Eders Mayt af høj Kongl. Mildhed och Naade vilde forhielpe, att voris fattige Kirche til sin Betalning hos velbemeldte Mons. *Bendix Skiött* kunde komme, efterdi hannem Gaar-

den af højkongelig Naade paa hans højærede Fætters [Jac. Pedersens] Vegne er bleffuen restitueret o. s. v.“

Aktstykket er for vidtløftigt til at gengives i sin Helhed; men Fremstillingen er klar, og Sproget er ikke mere snørklet og underdanigt, end Skik og Brug var, naar man henvendte sig til de Allerhøjeste Herskaber.

Den 13. Marts 1678 døde Hr. Søren, næppe mere end 42 Aar gl. Hans Funktionstid faldt i en Periode, da Landet led under Følgerne af den ulykkelige Krig 1657—60, der endnu ikke var forvundne, da Christian V i 1675 aabnede en Revanchekrig med Sverige, som endnu vedvarede, da Hr. Søren lukkede sine Øjne. Skatter og Afgifter voksede, og Indtægterne kom trent ind. Alligevel var Boet fuldt solvent; da Skiftet var sluttet, fik Enken 485 Daler, hver af Drengene 121 Daler 1 Mk. og Pigebørnene halvt saa meget. Lorenz Tuxen hjalp hende og Børnene, saa godt han kunde; selv overtog han Formynderskabet over den ældste Søn og yngste Datter; hans Svigersøn, Heinrich Meincke, tog en af Døtrene i Huset; Eftermanden, Hr. *Jens Wind*, overtog den yngste Søn, og, da Sørgeaaret var omme, ægtede han hans Moder; hun døde allerede 1683 efter at have skænket ham 2 Smaapiger. Aaret efter indgik han nyt Ægteskab og maatte i den Anledning skifte med sine Børn og Stedbørn; hele Mødrenearven beløb sig til 2 Mk. 15 Sk., „Hvilket ikke af Skiftets Forvalter kunde ansees af Importantz at deele“. I Aaret 1683 døde Hr. Sørens Moder, Drengene arvede hver 35 Dl. 3 Mk. 4 Sk., Pigerne det halve.

Ved sin Død efterlod Hr. Søren følgende 6 Børn:

1. *Dorthea*, født c. 1666.¹⁾ Hun kom i Huset hos Præstefolkene i Øster Egesborg og blev vel hos Farmoderen til dennes Død; efter 1690 blev hun gift med Magister *Søren Jensen Kaalund*, Sognekapellan i Nakskov, Enkemand med 2 Sønner (f. 1648, † 1711); selv døde hun barnløs 1719.

¹⁾ Som omtalt er Asminderøds Kirkebøger fra Hr. Sørens Tid ikke bevarede; men af den gejstlige Skifteprotokol fremgaar det, i hvilket Leveaar Børnene befandt sig ved Faderens Død.

2. *Peder*, født 22. Aug. 1667. Han var den eneste, der fortsatte Mandslinien, og hans Liv vil nedenfor blive nærmere skildret.

3. *Anna Kirstine*, født c. 1671, kom i Huset hos sin Formynder, Moderens Stedfader, Ingvor Lassen, der nu var Forvalter paa Sæbygaard i Holbæk Amt. I 1684 opholdt hun sig i Bloustrød Præstegaard hos sin daværende Formynder Hr. *Mads Mogensen*; hendes senere Skæbne er ukendt.

4. *Johan*, født c. 1674, forblev efter Faderens Død i Asminderød Præstegaard hos dennes Eftermand, der snart blev hans Stedfader. 1695 blev han Student fra Frederiksborg lærde Skole og valgte selvfølgelig Teologien som Brødstudium; efter sin Fader og Farmor havde han arvet en lille Kapital, der efter Hr. Jens Winds Død blev administreret af Justitsraad *Severin Rasmussen*, som havde ægtet *Sophie Amalie Tuxen* efter *Heinrich Meinckes* Død. I 1695 kvitterede Justitsraaden for 800 Daler, og i 1705 var der endnu 120 Daler tilbage af Arven; men da han for at undgaa Straffen for begaaede Misligheder flygtede til Udlandet, hvorom mere senere, lagde Regeringen Beslag paa hans Bo, og Johan havde meget Besvær med at bjærge sin lille Kapital. For Eftertiden var det et Held; for kun gennem hans Indlæg ved man noget om hans Person¹⁾. Den 14. Februar 1706 henvender han sig til Kong Frederik IV, fortæller, hvorledes det er gaaet til med hans „ringe Arv“, og beder Hs. May^t „befale sine højt betroede Mænd udi Hofretten, at jeg samme ringe resterende Arv maatte nyde; saa som jeg har ladet den staa til en Nødpenge, saa søger jeg og udi Nødens Tid, nu jeg haver ikke det ringeste at subsistere og maa absolute crepere, om ikke E. Kgl. May^t af sær medfødt Kgl. Mildhed og Naade vil lade mig nyde denne min retmæssige Arv Min Fordring beløber sig [til] 120 Sletdaler, hvilken, endskjønt den ikkun er liden, kan den dog være mig fattige Student en god og nødtørftig Subsistence her ved Academiet.“ Der gik et godt Aar, uden at Johan hørte noget til sin Arv, saa henvendte han sig paa ny til sin „størsmægtigste Herre og Konge“, som har behaget „paa Oberst Daaes Vo-

¹⁾ Papirerne vedrørende Joh. Tuxens Arv findes i Hofretten. Ord. Boer 1705 (Sev. Rasmussen) I dsark. f. Sjølld. m. m.

cation at confirmere mig til Ramme Kald i Ribe Stift, hvem jeg efter allerunderdanigste Pligt takker for beviste Naade og meddelte Brød“. Nu trænger han imidlertid i højeste Grad til at faa sine Penge, da Præsteklæder, Ordination m. m. skal betales, og beder derfor Kongen beordre Kommissionen til at anvise de 120 Daler med Rente; det gjorde Hans Majestæt da ogsaa, og 4. Apr. 1708 kvitterer Johan Tuxen for Modtagelsen af 136¹/₂ Daler, d. v. s. for Kapitalen og 2³/₄ Aars Rente. Saa længe Severin Rasmussen administrerede Johan Tuxens Arvepart, var der dog nogen Forbindelse mellem Lorenz Tuxens og Søren Pedersen Tuxens Efterkommere; i Justitsraadens Bo findes flere Breve, hvoraf man kan se, at Hr. Søren's Børn har besøgt Sophie Amalie Tuxen og hendes Mand; men i 1708 klippes Baandet over, og det 19. Aarhundredes Genealoger er ganske paa det rene med, at der intet Slægtskabsforhold er mellem Dronningens berømte sønderjyske Ridefoged og den danske Slægt Tuxen; først i 1895 lykkedes det daværende Kaptajn A. P. Tuxen at konstatere, at den sønderjyske og den kongerigske Slægt er en og den samme¹).

Hr. Johan blev 9. Apr. 1707 Sognepræst i Ramme, Vandfuld Herred, nu et Annex, dengang et selvstændigt Pastorat; Byen ligger omtrent 4 Kilometer Nord for Nissum Fjord. Samtidig med, at han tiltraadte Embedet, ægtede han Formandens Datter *Helveg Hansdatter Guldberg*; men allerede 1711 døde han og efterlod hende som en barnløs Enke. Hun indgik nyt Ægteskab med *David v. Støcken*, en Enkemand med mange Børn, som ejede en Gaard paa Fyn; 1722 skænkede hun ham en Søn, *Jens Lorenz*, der 1789 døde som Rektor i Svendborg; der fortælles, at Forholdet mellem Ægtefællerne ikke var godt, og at han med sine Børn af første Ægteskab forlod hende og for bestandig tog Ophold i Udlandet.

5. *Sophie Margrethe*, født c. 1675, kom ved Faderens Død i Huset hos Lorenz Tuxens Datter og Svigersøn. Hun døde inden 1683.

6. *Ingeborg*, født c. 1677, blev hos Moderen under Formynderskab først af Lorenz Tuxen og senere af Hr. Mads Mogensen i Bloustrød;

¹) Pers. Tidsskr. 1896. 3. Række, 5. Bind, S. 260—271.

han døde 25. Sptbr. 1699, og Aaret efter ægtede hun hans Eftermand Hr. *Niels Jensen Søborg*, der døde 17. Fbr. 1704 og efterlod hende som Enke med 3 Sønner; 1707 blev hun gift med Eftermanden Hr. *Mikkel Christensen Yttericht*, men allerede 1711 (begr. 11. Maj) afgik hun ved Døden og efterlod en Søn af hvert Ægteskab. Aaret efter tog Hr. Mikkel sig en ny Hustru, der overlevede ham i 12 Aar og først døde 1750.

Den ældste af Hr. Søren Pedersen Tuxens Sønner, **Peder Sørensen Tuxen**,¹⁾ var ved Faderens Død godt 10 Aar gammel. Han forblev i Præstegaarden under Lorenz Tuxens Formynderskab og blev 1689 Student fra Frederiksborg lærde Skole. Allerede 1693 blev han teologisk Kandidat med Karakteren „Illum“, d. v. s. illum accipimus, ham antager vi, et meget larveligt Vidnesbyrd, vistnok ringere end 3. Karakter; det maa dog erindres, at man i de Tider kunde nøjes med at opgive et mindre Pensum, naar man vilde tage til Takke med en ringere Karakter. Hvad han saa har taget sig til, ved man ikke; men den 6. Maj 1697 holdt han sin Prøveprædiken, som det teologiske Fakultet udtalte sig meget rosende om, og da han samme Aar blev kaldet til Præsteembede, erklærede det, at han vilde blive en nyttig Lærer i Kirken, hvis Ansættelse man ikke vilde komme til at fortryde. Det var Herren til Krastrup og mangfoldige andre Godser, Kancelliraad *Berndt Due*, som indstillede den unge Kandidat til Sognepræst i Kornum-Løgsted, Slet Herred i Viborg Stift, nær ved Løgstør, og den 7. Aug. 1697 konfirmerede Kongen Valget. Det gik hurtigt; Formanden Hr. *Poul Hansen Grum* var død en lille Maaned forinden, nemlig den 12. Juli. Han havde siddet i nogenlunde gode Kaar og efterlod sin Enke 900 Daler, men rigtignok ogsaa 1 Datter og 3 Sønner, hvortil der snart yderligere kom endnu en Dreng.

Det var nu ikke, fordi Kaldet var godt; det var tværtimod magert og stod meget langt tilbage for Asminderød-Grønholt. Korntienden var kun

¹⁾ Se A. P. Tuxens Afhandling: »En Præstegaard i Himmerland o. s. v.« i »Fra Himmerland og Kjær Herred«. 1916.

19 Tdr. Rug og 19 Tdr. Byg mod 32 og 39 foruden 19 Tdr. Havre. Kvægtienden var 3—4 Lam mod henved 60, 3—4 Grise og 4—5 Kalve mod de 26 Gæs, 2 Føl og 5 Flæskesider, Hr. Søren havde faaet. Saa gav Bønderne i Kornum-Løgsted et Halvthundrede Oste, lige saa mange Sigtebrød og et vexlende Antal Æg; men Asminderød-Præsten fik aarlig 50 Snese Æg; større var Misforholdet med Offer og Akcidenser; her stod 70 Daler, hvoraf Fiskerne i Løgstør meget modstræbende gav de 7, mod henved 300.

En meget væsentlig Del af sit Udkomme skulde Præsten have af sin Embedsjord; Præstegaarden var ansat til 4 Tdr. 5 Skpr. 3 Fjdrk. 1 Alb.; Annexgaardens Hartkorn var omtrent 3 Skpr. mindre, men den blev drevet af en Bonde, der kun skulde yde Præsten 2 Tdr. Rug, 2 Tdr. Byg, 1 Skovsvin, „Gæsteri“ og 1 Daler aarligt. Præstegaarden henlaa i Fællesskab med Byens øvrige Gaarde og havde 49 Agre i dens 8 Vange, som hver havde sit Navn; desuden havde den 5 Agre „Gribs Jord“, der ikke var indtaget under Fællesskabet, og 2 smaa Enge, der kunde give 4—5 Læs Hø. Driftsmaaden var Ottemarksbrug med 8 Aars Rotation: Efter 4 Aars Hvile er en Vang blevet besaaet med Byg, næste Aar med Rug efter at være gødet; saa fulgte 2 Aar med Havre, og derefter igen 4 Aars Hvile. Nogen Opgivelse af Afgrødens Størrelse er ikke funden; men den har næppe været overvældende. I alle Præstegaardens Agre tilsammen kunde der saas 33 Tdr. Byg; men kun Halvdelen ad Gangen blev besaaet. En stor Mangel var det, at Præstegaarden hverken havde Tørveskær eller Lyngslet; i den træløse Egn var Brændsel en Vare, der „skal købes mere end 1½ Mil borte og kan endda undertiden næppe for Penge og tiggende Bøn bekommes“. Præstegaarden var næsten helt ny; den var opført af Hr. Poul Grum faa Aar før hans Død og var efter den Tids Fordringer i god Stand. Den bestod af 5 Længer: Østerlængen, „et Herbergshus og Hestestald med Loft over, er 14 Bindinger“; Sønderlængen paa 16 og Vesterlængen paa 17 Bindinger var bestemte til at rumme Afgrøden, Nørrelængen „et Raalingshus“ (Stuehus) var paa 20 Bindinger. Disse 4 Længer maa have omgivet en firkantet Gaard, men har ikke været sammenbyggede; den 5. Længe „Fæhuset“ paa 15 Bindinger var

bestemt for Køerne og har ligget for sig. De straatækte, smalle Bindingsværksbygninger havde vistnok alle lerklinede Vægge; Stuehuset har dog nok haft murede Tavle. Det var ikke nogen rummelig Bolig; i 1697 nævnes følgende Værelser: Vesterstuen, den store Stue, Vinterstuen, Forstuen, Kammeret ved Forstuen og Skolen; hertil kom Køkken, Bryggers, Kældere og Pige-kammer; Karlene laa i „Herbergshuset“. Præstegaarden havde ingen Have, og der laa ingen Toft ved den.

Det var altsaa ikke noget stort „Stykke Brød“, Hr. Peder havde faaet, og en Bid maatte han tilmed overlade Hr. Pouls Enke, der levede i mange Aar; men der blev mange, mange flere om Resten; kort efter Ordinationen ægtede han sin Forlovede, *Cathrine Hansdatter Figenskov*, Datter af en københavnsk Borger; hun var født 1671, var ham i 40 Aar en trofast Hustru, der skænkede ham 13 Børn, og overlevede ham i 20 Aar. Hun maa have været en dygtig Kone; der var meget at bestille, og alt maatte regnes nøje ud.

I Begyndelsen af det 18. Aarhundrede stod Agerbruget i alt væsentligt paa samme Standpunkt som i Midten af det 17., og Kornum Præstegaard blev drevet paa samme uøkonomiske Maade som Asminderøds. Folkeholdet var for stort; 2 voxne Karle, 1 halvvoxen og 1 Dreng samt 2 Piger var noget rigeligt; Lønnen var omtrent den samme, snarere noget lavere: 5—9 Daler for en Karl, 2—4 for en Pige. Da Børnene voxede til, kom hertil en „Informator“. Hestebesætningen var noget mindre; i den skovbare Egn kunde man ikke have Udgangsøg. Hr. Peder holdt i Reglen 6 Heste; de boede sammen med Karlene i Østerlængen og har vistnok haft det ligesaa komfortabelt som disse, hvis Sengested bestod af sammenslaaede Brædder, hvor en graastribet Vadmels Over- og en lignende Underdyne laa ovenpaa et tykt Lag Halm. I samme Længe fandtes de 2 Vogne, hvoraf kun den ene var beslagen og forsynet med Vogntrin, Fjæle og Sæder, der hang i Remme; begge kunde bruges som Arbejds- og Høstvogne. Ligesom i Asminderød fandtes her ogsaa en Kane, men alt Befordringstøj var af tarveligere Beskaffenhed. Landbrugsredskaberne var de samme; Ploven var 4-spændig. Præsten holdt selv sine Folk med „Høléer“, Spader, Forke, Grebe og Huggehusinventar. Kreaturbesætningen var

mere ensartet end Hr. Sørensen; den bestod af 7 Malkekøer, 6—11 Aar gamle, 4 Kvier, 1 Kviekalv og 7 Studnød; alt var sort i mange forskellige Nuancer. Foderstanden var naturligvis daarlig og Mælkeydelserne ringe; Jorderne egnede sig nok saa godt til Faareavl; Flokken talte 38 Stkr.; af Svin var der 2 Galte, 2 Søer og 4 Grise, magre højbenede Dyr. Høns omtales ikke, men Æg fik man jo ogsaa af Sognefolkene. I alt fandtes der i Kornum Præstegaard 71 Husdyr mod 120 i Asminderød; men Værdien var meget ringere: 90 Daler mod 550.

Madame Cathrine Tuxens Midler var nok ringere end hendes Svi-germoders; men ellers førte hun sit Hus paa samme Maade; hun maatte brænde Brændevin, brygge, bage, slagte, salte, koge og stege ganske som hun. Mælkeskabet stod i Dagligstuen, medens det i Asminderød havde staaet i Ammestuen; Mejeriredskaber, Bage- og Bryggerekvisitter var ganske de samme. I Køkkenet fandtes de samme Kobber- og Messing-Kedler og Pander, de samme Jærngryder, Stegspid o. s. v. som i det forrige Aarhundredes Tuxenske Hjem; men nogle Ændringer og Fremskridt er der dog at spore: Madame Cathrine brugte Jydepotter, der skulde forlene Suppen med en særlig Vel-smag; hun havde Kander, Kummer og Kopper af Stentøj, ja endog en brun „Porcellins Coppe“; hun kunde lave Te og besad et Par Tebrædter en Tepotte med Skaale af Tin samt en Te-Mælkekande af Stentøj; og saa forstod hun i særlige Jærn at lave de lækreste „Gode Raad“ og „Muskevitter“ af Mel, Sukker, Smør, Kanel, Fløde og Citronskal; hun kunde bage Tærter og Bakkelser; nymalket Mælk med Æg, som blev pisket, ostet, oplagt i Kopper, vendt og sat paa Fade, serverede hun med varm Mjød eller Øl som „Ægost“; endnu finere var hendes „Mandelkæs“, der blev tilberedt af Mandler, Æg, Mælk, Sukker med Husblas og Rosenvand; den blev lavet i en Form, afkølet, vendt og spist med Vin eller Fløde. Hun kunde lave mange andre Rariteter, naar der var Raad dertil, og det skulde der jo være, naar der var Barnedaab eller Visitats.

Træder man fra Køkkenet ind i Stuerne, mærker man, at Hr. Peders Kaar er ringere end Faderens, og dog er der Fremskridt at spore:

der er Gardiner for Vinduerne; ganske vist er de tarvelige, af Kattun eller Hørlærred, men de gør dog Værelserne hyggeligere ved at gøre Lyset mindre grelt. Det Inventar, der foreligger, skriver sig fra Hr. Peders sidste Dage, da de fleste af Børnene var bortdragne eller døde, medens Ægtefolkene selv var gamle; Stuerne har skiftet Navn, siden de overtog Præstegaarden. *Dagligstuen* havde 4 Fag Vinduer, vistnok 2 til hver Side; den blev opvarmet af en stor Bilæggerovn og har altsaa ligget op ad Køkkenet. I Stuen fandtes 2 Hængeskabe, 1 stort og 2 mindre Borde, 1 Lænestol, 1 Spindestol med Rok, 8 andre Stole og en Kistebænk med 4 Rum, endvidere et Urværk med „Hus“ og et „Skak Sengested“, en Seng, hvis Himmel blev baaret af 2 lodrette og 2 skraa Stolper; den var forsynet med Dynner og Puder med gammelt, hjemmegjort Bolster og omgivet af et hjemmegjort Omhæng med Kappe og Dækken; paa Stolene laa der Hynder og paa et af Bordene et hjemmegjort Tæppe. *Sengekammeret* var ret spartansk udstyret med et Skab, Sengested, et Bord, et lille Skuffemøbel og nogle Toilettesager, deriblandt en Tinpotte, Husets eneste; Sengen havde et blommet Kattuns Omhæng og var forsynet med en graastribet Vadmels Underdyne, en blaa- og rødtavlet Lin Overdyne og en ny blaastribet Bolsters Hoveddyne. Storstuen kunde ikke opvarmes; den havde 5 Fag Vinduer med Hørlærreds Gardiner med Kapper; her stod Husets bedste Seng med rødt Omhæng, Over- og Underkapper, fine Dynner af blaastribet Olmerdug¹⁾, en kostbar Overdyne af „Kram“ Olmerdug (købt og ikke hjemmegjort) og et Sengetæppe; men den var kun malet og for intet at regne mod Søren Tuxens endsige Lorenz Tuxens Pragtstykker af Senge. I Stuen fandtes et stort rundt Bord med silkefrynset Bordklæde, 12 Bøgetræs Stole med udsyet eller Læder Betræk, en Lænestol med Hynde og 3 store malede Kister. *Gæstekammeret* havde Bilæggerovn, Slagbænk, et Slagbord med Egefod, et Fyrrebord med Korsfod, et Par Taburetter og et Brætspil med Brikker og Tærninger. I alle Værelser fandtes et Spejl, større eller mindre; derimod kan det ikke opgives, hvor Husets Skilderier fandtes; af dem var der en Snes Stykker, mest

¹⁾ Egentlig Ulmerdug. Tøjart af Uld- og Bomuldsgarn.

med bibelske Motiver; men der var ogsaa nogle Portrætter; efter al Sandsynlighed har en af Sønnerne, Elias, der var „Contrafejer“ været Mester for nogle af dem. Heller ikke ved man, hvor Præsten har haft sine Bøger. For Fuldstændigheds Skyld skal nævnes, at der i *Pigernes Kammer* ved Bryggerstet stod en Seng med ret gode Puder og Dyner, endvidere et Bord og nogle Skamler. Med Sengklæder var Madam Cathrine næsten lige saa godt forsynet som Hr. Sørensen Hustru; hun havde dog kun 14 Par Lagner mod 29, men til Gengæld 9 „Blaar- og Hørgarns Drejls Dyner“, der vel har gjort Tjeneste som Overlagner. Til Sengetøjet maa regnes de 3 Messing Sengebækkener, der anvendtes til Opvarmning af de kolde Dyner.

I Hr. Peders Tid var Løgstør en ubetydelig Ladeplads, beboet af Arbejdsfolk og Fiskere; her fandtes ingen Omgang for Præstefamilien; men saa havde man jo Nabopræsterne: Hr. *Hans Mule* i Næsborg og hans Eftermand, Hr. *Abraham Hviid*, Hr. *Hans Sørensen* af Vilsted, Hr. *Jens Rasmussen Snitger* af Sebber, Hr. *Math. Willumsen* af Strandby og Hr. *Ægidius Lassen* af Farstrup, som med Hustruer mødte op som Faddere i Kornum Præstegaard, hvis Beboere gjorde Gengæld, naar det krævedes. Fadderne tilhørte ikke alle den gejstlige Stand; Herredsfogden, *Chr. Soelberg*, og hans Eftermand, *Jens Taftberg*, Herredsskriveren, *Hans Rickertsen*, med kvindelige Paarørende giver ofte Møde; særlig Pris satte man naturligvis paa Herskaberne paa Bjørnsholm og Krastrup. Medlemmer af Familierne *Kjærulf* og *Due* har staaet Fadder til flere smaa Tuxener. Den ved Helsingborg 10. Marts 1710 dødelig saarede Oberst *Manderup Due* blev to Gange opkaldt; da den første Bærer af Navnet døde, fik den i 1716 fødte Dreng det overdraget; ham var det, der fortsatte Slægten, og i de følgende 6 Generationer forekommer Navnet *Manderup* ofte. Liggende Gæster har Præstegaarden ogsaa huset; Hr. *Johan* af Ramme, Præstens Broder, og *Anna Margrethe Figenskov*, hans Svigerinde, har i alle Fald gæstet den. Madame Tuxen har naturligvis søgt at gøre det hyggeligt og festligt for sine Gæster; men meget havde hun ikke at pynte op med; med Dækketøj var hun kun daarligt forsynet; kun en eneste Dug var egnet til Selskabsbrug; hendes Service var af Tin og talte kun 1 Suppefad, 7 flade Fade

2 Assietter og 2^{1/2} Dusin Tallerkner af alle Slags. Til dagligt Brug havde man et Træstel med Fade, Kander og Tallerkner, og nogle Fade og Skaale af Stentøj. Af Sølvtøj disponerede man over et Krus, et Par Bægre, en Tumling, et Saltkar og et Dusin Skeer.

Der er nu gjort Rede for de Forhold, hvorunder Præstekonen virkede; det er paa Tide at fortælle lidt om Præsten. Om hans Vidnesbyrd fra Universitetet er der talt; om hans Dimisprædiken udtalte Fakultetet, at den hørte til dem, „som vi kun plejer at faa af de dygtigste og bedst begavede teologiske Kandidater; hans Organ er kraftigt, hans Tale ledsages af passende Gebærder o. s. v“. Man tør gaa ud fra, at han har virket efter Evne som Sjælesørger for sine fattige, uoplyste Sognefolk; ved Bispevisitatsen den 11. Sptbr. 1723 talte han i Kornum Kirke over Psalme 119, Vers 19: „Jeg er fremmed paa Jorden, skjul ikke Dine Bud for mig“; om Prædikenen udtaler Biskop *Lintrup* sig ikke, men han paataler, at Præsten har ladet Degnen føre Kirkebogen og har undladt at føre Fortegnelse over Altergæsterne; han var ogsaa misfornøjet med Kirkens Tilstand: Blytaget var borttaget og til Dels erstattet med Tagsten, Loftet var raaddent; der manglede Døbefad; Taarnet var brøstfældigt, saa Klokkeren ikke kunde bruges; Vaabehuset kunde ikke aflaaes, saa Landmilitens Geværer var udsatte for Overlast; Kirkegaarden var fuld af Kreaturer, kort sagt: det hele var uhyggeligt. Det kunde Præsten nu ikke gøre for; det var Kirkeeejeren, der havde Ansvaret, og for ham var det gaaet tilbage; først da Grev *Christian Rantzau*, gift med Manderup Dues Enke, i 1725 havde købt de Dueske Godser, kom der Orden i Sagerne. Alligevel! noget sløj har Præsten vel nok været, trykket som han var af „at leve udi slet Tilstand i mange Aar med en stor Børneflokk“. I 1715 havde han for-gæves søgt Embedet som Sognekapellan ved Budolphi Kirke i Aalborg, og i 1723, da han havde haft Besøg af Bispen, søgte han at blive Sognepræst til Nykøbing Mors m. fl. Sogne; han fik ikke Embedet; men det var ikke hans Foresattes Skyld, for Kongen gik udenom Indstillingerne og udnævnte Nordmanden *Hans Jentoft* til Sognepræst. Saa fandt Hr. Peder sig i Skæbnen og blev siddende i sit fattige Kald til sin Død.

Nogen lærd Mand var Hr. Peder næppe; i Kornum var der kun ringe Lejlighed til at studere; hans Bogsamling talte kun 50 Bind og var saaledes langt mindre end Faderens; de allerfleste af Bøgerne var paa Latin, 9 var tyske og lige saa mange danske. Alle var af teologisk Indhold; men Samlingen synes noget tilfældigt sammenbragt og giver intet Vidnesbyrd om Ejerens religiøse Standpunkt; at *Spener*, Pietismens Fader, er repræsenteret i Biblioteket, vidner dog om, at han har kendt denne Retning, som hans Søn, *Manderup*, skulde komme til at tilhøre med Liv og Sjæl. Om sit aandelige Standpunkt har Hr. Peder ikke efterladt mange Vidnesbyrd; Modersmaalet har han, at dømme efter de faa Skrivelser, der foreligger fra hans Haand, behandlet med større Frihed end Faderen. Han var Formynder for *Just Aslov*, Søn af hans i 1698 afdøde Nabo, Hr. *Ole Nielsen Aslov*, og da en Kreditor vilde gøre Arrest i Myndlingens Arvepart, sendte han Herredsfogden et længere Indlæg, hvori det hedder, at, skønt nævnte Kreditor ikke har forfulgt den paaberaabte Arrest, som det efter Loven burde ske, „skal det være mig lige godt til ham samme at levere, naar jeg enten dertil af Øvrigheden faar Tilladelse, eller og nøjagtig Bevis for mig fremvises, at jeg samme beholden Arv, 29 Sletdaler, skal fra mig levere; thi jeg ikke ved, at min Myndling, St Just Olesen, som endnu er umyndig, kan sætte sig i Gæld“. Dette er jo baade klart og tydeligt. For sine Børns Opdragelse gjorde han, hvad han kunde; at en enkelt af Sønnerne mislykkedes, var ikke hans Skyld.

Om Hr. Peders ydre Personlighed vides intet; at Sønnen Elias har portrætteret ham er højst sandsynligt; men de mange Contrafejer af Slægtens ældre Generationer, der har existeret, er næsten alle gaaet til Grunde; kun ved man, at han nøje fulgte Christian den V's Forordninger og altid bar gejstlig Dragt; hans Garderobe var ikke stor, men i god Stand.

Paa sine ældre Dage blev Hr. Peder svagelig, og den dygtige Degn i Løgsted, *Thomas Christensen Thaarup*, maatte ofte prædike i hans Sted. Den 1. Juni 1737 døde han henved 70 Aar gammel; i flere Aarhundreder stod han som Slægtens ældste Mand; først i 1880 naaede en af hans Efterkommere Støvets Aar, men i det følgende halve Aarhun-

drede har mange af hans Ætlinge fulgt Exemplet; adskillige har endog passeret de 80. Ved sin Død var Peder Tuxen en fattig Mand; Boet var nok solvent, men der blev kun 93 Rdlr. 1 Mk. 9 Sk. til Deling mellem Enken, 3 Sønner og 5 Døtre, og da Børnene enedes om at lade Moderen beholde det hele, tillod Provsten, Hr. *Jens Iversen* af Ulsted, dette, da de alle „var kommen til den Alder og Fuldkommenhed og havde faaet saa god og kristelig en Opdragelse, at de deres Brød — næst Guds Hjælp — skikkelig og vel kunde fortjene, hvortil dem alle ønskes Lykke og Velsignelse af Gud“. Cathrine Figenskov døde 1757.

Alle Hr. Peder Tuxens Børn var fødte i Kornum, og næsten alle var hjemmedøbte; 4 døde som smaa, men Dødsaaet kan ikke opgives, da Sognets „Dødebog“ ikke findes.

1. *Kirstine Maria*, døbt 11. Aug. 1698, gift 7. Novbr. 1730 med Hr. *Sten Holger Hansen Bang*, f. 12. Dcbr. 1692, der lige forinden var kaldet til Sognepræst til Barløse, Baag Herred, Fyns Stift; her døde han 29. Apr. 1748 uden Børn; hun overlevede ham til 1752. Der fortælles, at han kort før sin Ordination ved et Vaadeskud kom til at nedlægge sin Tjenestekar!; saa længe han levede, forrettede han daglig sin Andagt paa det Sted, hvor Ulykken var sket.

2. *Hans*, hjemmedøbt 25. Jan. 1700, blev privat dimitteret 1716; men fortsatte ikke Studeringerne; han blev Degn i Borbjerg, Hjerm Herred, og blev gift med *Karen Friederichsdatter Koch*, Datter af Hr. *Fr. Johansen Koch* til Visby, som var død 1695; hun maa saaledes have været adskillig ældre end sin Mand. Hans Tuxen var en vidtløftig og uordentlig Herre, tilbøjelig til Drik og Svir; han gjorde Gæld, skønt Hustruens Familie søgte at holde ham oven Vande. I Herredets Tingbog forekommer han gentagne Gange, snart stævnet for Gæld, snart tiltalt for Slagsmaal og Vold; hans Hjem var fattigt og uordentligt, Kakkelovnen var lejet, Sengklæderne laante, det øvrige Bohave pantsat. Heldigvis døde han barnløs 25. Juli 1736. Enken gik fra Arv og Gæld.

3. *Søren*, hjemmedøbt 10. Oktbr. 1701, blev Student sammen med

Broderen, men var lykkeligvis af et andet Stof end denne. Han blev teologisk Kandidat 1723, men havde kun Raad til at læse til 3. Karakter, blev saa Hører og blev 1728 kaldet til at være Sognekapellan til Frederiksborg og Herløv. Her virkede han under forskellige Sognepræster indtil 1738. De sidste 3 Aar var han sammen med *Nicolai Brorson*, Broder til den store Psalmedigter og selv Forfatter til flere aandelige Sange, deriblandt „Amen raabe hver en Tunge“. Han var en ivrig og nidkær Pietist; men der siges, at „de levede sammen og arbejdede i Herrens Gerning og holdt Enighed i Fredens Baand“. Brorsons kærlige Vandel vandt ganske Tuxen for ham, saa at han under Sognepræstens lange Sygdom i 1736 varetog baade hans og sit eget „travailløse“ Embede, „hvilke tunge Byrder hans Gud gjorde ham takkelige og lette“.

Hr. Søren blev sent gift; hans Søster *Dorthe Sophie* førte i en Del Aar Hus for ham, der fra 1731—36 havde sin yngre Broder, *Manderup*, boende hos sig. Den 21. Maj 1737 holdt han Bryllup i Farum Kirke med Sognepræsten, Hr. *Oluf Baggers* Datter *Rebecca*, der var født 1715; hendes Moder hed *Anna Sophie Mathiasdatter Byssing*. Til Festen havde den unge Studiosus Manderup Tuxen skrevet et endnu bevaret Digt; det blev desto værre ikke det sidste.

Den 5. April 1738 blev Hr. Søren Sognepræst til Vemmelev-Hemmershøj i Slagelse Herred, nær Korsør, og samme Aar Provst. Her levede han til 27. Jan. 1771, da han døde af Apoplexi i sin Kirkes Sakristi, i et lykkeligt men barnløst Ægteskab med sin Rebecca. Ved Præstegaardens Brand i 1762 mistede Parret en Del af deres Indbo; men inden hans Død var Tabet nogenlunde forvundet, og han efterlod sin Enke i ganske gode Kaar. Hun flyttede til Slagelse, hvor hun købte en Ejendom med Gaardsplads, Have og Vænge; her døde hun 4. Fbr. 1781, til det sidste plejet af den trofaste Jomfru *Anne Cathrine Trellund*, der havde tjent hende, medens hun boede i Vemmelev.

Gennemgaar man Listen over Provstinde Tuxens Ejendele, ser man, at Kulturen har gjort store Fremskridt siden de to ovenfor skildrede Præstekoners Dage. Nu har ikke blot Teen men ogsaa Kaffen holdt sit Indtog; Porcellæn og Stentøj, engelsk og hollandsk, hvidt og blaåt, er traadt

i Stedet for Tinservicet; blandt Sølvtøjet findes baade en Kaffekande, en Tepotte, en Tedaase, en Spølskaal, en Flødekande, et Par Sukkerdaaser, en Sukkerbøsse, Potage- Spise- og Teskeer, nogle Bægre, men endnu ingen Gafler. Møblementet er kostbart og bekvemt, Sengene vel opredte, Linnedskabet godt forsynet, og Køkkenet godt monteret; i Provstindens Hjem kunde en Familie have følt sig vel tilpas 2 Generationer senere; men i den sidste Fjerdedel af det 19. Aarhundrede voxede Fordringerne langt ud over, hvad Rebecca Tuxen kunde præstere. Hun og hendes Jomfru har sikkert hygget sig godt i de pæne Værelser, hvor hver havde sin Rok, hvorpaa de spandt baade Hør og Uld, i det hyggelige Køkken og i den velholdte lille Have; formodentlig har de ogsaa i Forening passet den gamle Ko, selv om de har maattet leje Hjælp ved Arbejdet i Stald, Gaard og Vænge. Set fra Gaden har Huset taget sig hyggeligt ud med Blomsterpotterne og de pæne Gardiner bag de blanke Ruder.

Efter Provstindens Død fik Jomfru Trelund, der optraadte meget uegennyttigt, en Del Løsøre og en lille Kapital, der var testamenteret hende; tilbage blev 1633 Rdlr., hvoraf Halvdelen tilfaldt Provstens endnu levende Søster, en Søstersøn, to Brodersønner og en Broderdatterdatter i det af Loven bestemte Forhold¹⁾.

4. *Friederich*, hjemmedøbt 4. Marts 1703, død lille.

5. *Cathrine*. hjemmedøbt 9. Februar 1705, var ved Faderens Død hos en Familie i Stralsund; hendes senere Skæbne kendes ikke.

6. *Sophie Amalie*²⁾, hjemmedøbt 3. Marts 1707, død lille.

7. *Elias*, hjemmedøbt 5. Aug. 1708, død lille.

8. *Elias*, hjemmedøbt 20. Aug 1710; han blev Maler, var i Hjemmet ved Faderens Død, tilbragte sine sidste Aar hos *Anders Kjærulf* til Bjørns-holm og Sødal; han døde ugift paa sidst nævnte Gaard og blev 18. Juli 1747 begravet fra Sognekirken, Rødding, nær Viborg. Her hænger siden 1847 en utvivlsomt af ham malet Portrætgruppe, der fremstiller

¹⁾ Oplysninger om Søren Pedersen Tuxen findes i Viberg alm. dsk. Præstehist. III, S. 520; Kirkeh. hist. Saml. 3. Række 6. Bind S. 676; Slagelse Herreds gejstlige Skifteprotokol.

²⁾ Har nok været opkaldt efter Lorenz Tuxens Datter.

Anders Kjærulf med Hustru; det er slet ikke daarligt gjort; Personerne er godt karakteriserede¹⁾.

9. *Dorthe Sophie*, hjemmedøbt 22. Marts 1712; styrede som omtalt nogle Aar Huset for Broderen i Frederiksborg; død i Tikøb 1780.

10. *Manderup*, hjemmedøbt 4. Febr. 1714, død lille.

11. *Manderup*, hjemmedøbt 12. Jan. 1716, død 9. Maj 1760; han var den eneste, der førte Mandslinien videre, og vil blive omtalt nærmere nedenfor.

12. *Ingeborg*, hjemmedøbt 9. Sptbr. 1717; opholdt sig ved Faderens Død hos Søsteren paa Fyn; hun blev gift med *Peter Bischoff* (f. 1712, d. 21. Maj 1783), Klokker og Kordegn i Korsør, med hvem hun havde en Søn; hun døde 13. Jan. 1762.

13. *Else Christine*, hjemmedøbt 7. Febr. 1720, blev gift med Tøjhusforvalter *Tønnes Olsen* (f. 2. Nvbr. 1722, d. 29. Apr. 1797). Hun døde 1785 og efterlod en Datter.

Manderup Pedersen Tuxen²⁾, hjemmedøbt 12. Jan. 1716; sin Barn-dom tilbragte han i Hjemmet i Kornum Præstegaard og indtraadte 1731 i Frederiksborg lærde Skole, hvor Magister *Johannes Schrøder* dengang var Rektor; han var et lille Stykke af en Digter og har maaske stimuleret sin unge Discipel, som tilbragte de 5 Skoleaar hos sin Broder, Sognekapellanen, under gode Forhold. Han blev Student 1736 fra den samme Skole, hvorfra hans Fader og Farbroder var ud-gaaede, og som senere har dimitteret adskillige andre af Slægten; den har det Privilegium aarlig at kunne skaffe 2 af sine Studenter Regens og Kommunitet; Manderup Tuxen kom i Besiddelse af disse Goder og kastede sig med Iver over Teologien; i sin Studentertid

¹⁾ Elias T. omtales i Weilbachs Kunstnerlexikon; Billedet er reproducet i C. Klitgaard: *Kjærulf-ske Studier* S. 165.

²⁾ Oplysninger om Manderup Pedersen Tuxen findes i Bloch-Suhr: *Vor Frelser Kirkes og dens Geistligheds Historie*; Kbh. 1853; Viberg Alm. Dsk. *Præstehist.* B. II S. 154; Kbh.s Univ. Matr. B. II S. 574; *Kommunitets Matr.* 1737 (utrykt); *Supplik. Prot.* 1740 (utrykt); *Lengnick's Stamtavler, Tilføjelser.* R. Ark.; *Stadens Kopulationsprot.* " 1743; *Gravskrift over M. P. Tuxen*; N. M. Petersen, *Den dsk. Lit. Hist.* B. V S. 160 og 208.

udførte han ofte Klokkerens Forretninger ved Vor Frelzers Kirke, hvor han under Tiden prædikede; Bakkalaureus blev han 1739 og Aaret efter teologisk Kandidat; han skrev nogle længst forglemte Afhandlinger og gav sig af med Psalmedigtning. Der blev lagt Mærke til ham, og man ansaa ham for at høre til de unge Teologer, der forjente at faa en videregaaende Uddannelse. I *Christian VI's* Dage fik Pietismen for Alvor Indpas i Danmark; hans Fætter og Raadgiver, Grev *Christian Ernst af Stolberg-Wernigerode*, fik ham til at se med milde Øjne paa det af hans Fader forkætrede Universitet i Halle, Pietismens faste Borg, og fik ham til at sende Manderup Tuxen og 3 andre unge Teologer til det Universitet, som Kong Frederik IV havde forbudt danske Studenter af besøge. I to Aar nød de her godt af den yngre Professor *Franckes* Undervisning og Indøvelse i Troen.

Inden deres Afrejse ansøgte de 4 unge Teologer om, at de efter deres Hjemkomst paa ny maatte nyde de Beneficia (Legater o. l.), som de ved deres Afrejse var i Besiddelse af; det blev bevilget, „skønt det ikke er brugeligt saaledes ad intervalla at nyde de akademiske Beneficia“. Noget stort Udbytte har de 3 af dem ikke haft; *Joh. Chr. Zahle* blev aldrig Præst; *Johannes Johansen Steenlos* døde allerede 1755 som Sognepræst til Jersie-Solrød uden at have gjort sig særlig bemærket, og *Jens Henrichsen Schou*, der blev Sognepræst til Kippinge-Brarup var nok en nidkær Præst, der „som en god Fysikus lærte Bønderne at gøre sig Jorden nyttigere“, men det har han vel næppe lært i Halle; ogsaa han døde i en ung Alder. Kun Manderup Tuxen kom hjem som en fuldblods Pietist „i sin Omgang oprigtig, ydmyg, sagtmødig, kærlig, i sit Levned ustraffelig“. Han har utvivlsomt alleude i sin Skoletid været paavirket af Nicolai Brorson.

Ved sin Hjemkomst blev Tuxen dansk Kateket og Skoleholder ved Garnisonskirken i København; i denne Stilling virkede han, til han den 20. Maj 1746 blev kaldet til Embedet som residerende Kapellan ved Vor Frelzers Kirke; det var tilbudt ham at blive Feltpræst, men det havde han afslaaet. Den 11. Oktober 1743 havde han ægtet *Mette Olufsdatter Tønnesen*, Datter af Tøjmester *Oluf Tønnesen*, født Nytaarsdag 1721. Ægteskabet var lykkeligt, skønt Kaarene kun var smaa;

hun døde allerede 1758 (begravet 27. Spbr.), efter at have skænket sin Mand 8 Børn, af hvilke det sidste kostede hende Livet. Om Manderup Tuxens Gerning er der kun godt at sige; „han konfirmerede 880 unge Kristne“ og „virkede med Held og til Velsignelse“ til sin tidlige Død 9. Maj 1760. Kun 44 Aar gammel gik han bort, begrædt „ej alene af sine efterladte 5 fader- og moderløse Børn, men beklaget endog af Menigheden, hvilken har mistet en tro og retsindig Lærer, som i 14 Aar har været en omhyggelig Sjælesørger der ved Kirken, hvor han blev ordineret den 8. Juni 1746“. Om hans Privatliv vides kun lidt; der er ikke fundet noget Skifte efter ham, saa det kan ikke oplyses, hvorledes hans Hjem har været; men han har ikke haft det saa godt som Broderen i Vemmelev. Skønt han utvivlsomt var fattig, har han dog indmeldt sine Børn i „Livrente-Societetet“, hvad der for Efterslægten har haft den Betydning, at man kan konstatere deres Fødsels- og Dødsdage.

„Han gjorde en Evangelists Gerning“ blev der sagt ved hans Baare, men han optraadte ogsaa som Psalmist; 24 Aar efter hans Død udgav en af hans Venner en lille Samling „Aandelige Psalmer, forfattede til Guds Ære og til Opbyggelse og Opmuntring for alle til Jesu Naade trængende Sjæle af Manderup Pedersen Tuxen o. s. v“. De fleste af disse uhyre langtrukne Rimerier er smagløse og platte, men af og til er det virkelig lykkedes at finde et kønt Udtryk for en from Tanke:

„Du kender bedst min Nød og Trang,
 Ach gør mig Tiden ej for lang,
 Før Du mig Hjælp tilsender.
 Du ser jo vel, hvor det er fat,
 Hvor jeg i Nøden som forladt
 Mig kaster, vrider, vender“.

Den Strofe kunde godt staa i „Psalmebog for Kirke og Hjem“, og det kunde nedenstaaende ogsaa:

„Naar det behager
 Min milde Sjæle Ven,
 Jeg gerne drager
 Fra Jorden til ham hen.

Jeg sjunger Psalmer,
 Jeg kysser Lammets Saar,
 Jeg bærer Palmer
 I Evighedens Aar.
 For Gud og Lammet
 I evig Fryd jeg staar“.

Det er virkelig kønne Tanker, og Ordene følger sig let om dem.
 Græsselig smagløse er derimod følgende Vers:

„Jeg ligger her med Haand paa Mund,
 Og stinker som en raadden Hund
 I Støvet for Din Trone“.

eiler

„Dit Blod er kraftig,
 Det rense kan min Byld.
 Ach gjør mig saftig (!),
 Med Naade mig opfyld“.

Endnu et Par Prøver, og saa faar det være nok:

„Oplad Din blodig Side Dør,
 At vi igjennem kige tør
 Hen til Dit fromme Hjærte ind
 Og se Dit milde Jesu Sind“.

og endelig:

„Lad nu tude, hvo der vil,
 Udi Pølen jeg mig vender
 Til min Jesum, til ham render,
 Ham jeg ta'r min Tilflugt til“.

Smagløsheden kulminerer i „En væmodig og hjertelig Klage over en kjær og dyrebar Mama *Mette Tuxen* o. s. v., der i Dag 27. September 1758 ved et hæderligt og fornemt Sørge Følgeskab bliver gelejdet til Graven og sit Sove-Kammer i Vor Frelasers Kirke paa Christianshavn o. s. v“. Den er formet som en Vexelsang mellem Børnene, den Afdøde og den efterladte Enkemand og er uhyre langtrukken:

— — — — —
 Dog et os trøster, vi en Gud,
 En naadig Fader haver

I Himlen, som os hjælper ud
 Af Nød og alting laver (!).
 Papa vi ogsaa har igien o. s. v.

 Vi derfor da med Sørrig vil
 Ey længere os plage,
 Mama hun hører Lammets til

Og saa lyder „Gensvar fra Graven“ :

Ach Kiæreste¹⁾, Børn og Venner heel kiær,
 For mig ey meer sørger, hos Lammets jeg er
 Jeg vil ey med Eder nu bytte.

Det besvares „af den efterladte sørgende Ægte-Fælle“, der „ . . . istemme maa De sorte Sørge-Noder“, og saa ender han med at udtale Haabet om at finde hende for Lammets Stol og ved Lammets Blod nyde „det Gode Du nu nyder“.

Godt 1¹/₂ Aar efter, 9. Maj 1760, gik ogsaa han bort. Han var ked af Verden og længtes efter „Himlens Slot og Herlighed“.

„Ach! hvor salig, Ach! hvor glad
 Skal jeg udi i Engle Rad
 Frydens gyldne Cither slaae.
 Ach! hvor deylig skal det gaae“.

En elskelig Personlighed var Manderup Pedersen Tuxen; men han var kun en maadelig Poet.

Med sin Hustru havde Hr. Manderup Pedersen Tuxen følgende 8 Børn:
 1. *Peder*, født 31. Juli 1745, indtraadte 1760 strax efter Faderens Død som Discipel i Frederiksborg lærde Skole, hvorfra han 1766 blev Student. 3 Aar efter rejste han til Trankebar, hvor han blev Præst ved Zions Kirken. I Dcbr. 1770 ægtede han den 15-aarige

¹⁾ D. v. s. Ægtefælle.

Ellen Kirstine Panck, Datter af Bogholder *Rudolph Panck* og *Abigael Hansen*. Allerede den 16. Maj 1772 afgik han ved Døden, og i Sptbr. s. A. ægtede den barnløse unge Enke Præsten *Caspar Ernst Møller*, der var hans Eftermand; senere ægtede hun efter Haanden Faktor *Iver Lücke*, hvem hun fulgte til Danmark, derefter Skibslæge *Marius Jacob Albers*, og endelig Kirurg og Rodemester *Nicolai Mohr*, død 1822. Hun overlevede ogsaa sin 5. Mand og tilbragte sine sidste 18 Aar hos sin Datter af 2. Ægteskab *Anna Friderica*, gift med Justitsraad *Chr. Kornerup*, „og var til stor Byrde, da hun var meget svag og intet havde at leve af“¹⁾).

2. *Anna Cathrine*, f. 24. Sptbr. 1746, død 30. Juni 1761.

3. *Hans Mandrup*²⁾, f. 13. Marts 1748, kom efter Faderens Død i Roskilde Skole, hvorfra han blev dimitteret i 1768; efter nogle trange Studieaar kom han 1770 i Huset hos sin Morbror *Tønnes Olsen*, der var gift med hans Faster *Else Christine*. Han læste til Attestats, prædikede nogle Gange i Byens Kirker, tænkte paa at rejse til Broderen i Trankebar, men opgav det paa sine Venners Raad og tog „Kondition“ hos Sognepræsten i Skive, Hr. *Fr. Wilh. Wind*; allerede 1772 forlod han imidlertid Byen „paa Grund af Præstens og hans Kones slette Forhold til Bedrøvelse for Menigheden“. Han tog saa til Sønderup i Hornum Herred, 3 smaa Mil Syd for Nibe, som Medhjælper hos Sognepræsten, Hr. *Arnt Andersen Thorning*, og her ægtede han 1773 *Adeluds Margrethe Møller*, født 12. Aug. 1743, Datter af Silkefarver i Aalborg *Joh. Møller* og *Johanne Knudsdatter Lund*. Aaret efter rejste han til Usserød og blev s. A. Skoleholder i Øverrød, hvor han forblev i 5 Aar; var dernæst 2 Aar i Nyborg, drog derfra til K. Stillinge, 5 Kilometer Nordvest for Slagelse, og blev 1782 Degn i Heininge tæt Vest for samme By. Her døde han 8. Sptbr. 1796, hans Enke overlevede ham i 30 Aar. Deres eneste Datter, *Mathilde*, født 14. Aug. 1774, ægtede 1797 Guldsmed *Haldor Hellesen*, f. 16. Oktbr. 1771, død 27. Jan. 1830; hun overlevede ham til 10. Juli 1856.

4. *Anna Gertrud*, døbt 26. Sptbr. 1749, begravet 10. Dcbr. 1756.

¹⁾ Memoirer og Breve B. XII S. 6.

²⁾ Opl. om H. M. Tuxen i Hovedsagen efter Lengnicks Stamtavler, Tilføjelser. R. Ark.

5. *Maria*, født 25. Oktbr. 1757, g. ¹⁾ med Købmand *Søren Hansen*.
²⁾ 1779 med Sognepræst til Nestelsø-Mogenstrup, Hammer Herred, *Rudolph Moth Mariager*, født Jan. 1744, død 1810; selv døde hun 31. Dcbr. 1794.

6. *Oluf*, født 31. Maj 1753, død 8. Sptbr. 1758.

7. *Elias*, født 24. Nvbr. 1755, død 16. Jan. 1807, var den eneste, der førte Mandslinien videre.

8. *Frederik Immanuel*, døbt 16. Sptbr. 1758, begravet 21. Dcbr. 1759. Hans Fødsel kostede Moderen Livet, og han døde selv før Faderen.

Elias Tuxen kom til Verden den 24. Nvbr. 1755 og var ved Faderens Død endnu ikke fyldt 5 Aar¹⁾. Som alle Manderup Tuxens efterladte Børn kom han ud blandt Fremmede. I Strandgade paa Christianshavn Nr. 45 boede omkring 1760 „Kgl. Hofagent *Peter Borré*, Grosserer og Administrateur for General-Tobakshandelen i Danmark“, med Hustru *Sophie Aagaard*, 3 Børn, 4 Piger, Kusk, Tjener og Gaardskarl. Til Husstanden hørte endvidere: „et fattigt fader- og moderløst Barn *Elias Tuxen*, Søn af sal. Hr. Mandrup Pedersen Tuxen o. s. v.²⁾“. „Fattig“ er det første Tillægsord, der fæstes til hans Navn, og det klæbede ved ham, saa længe han levede.

Den 22. Marts 1764 blev han indskrevet som „Volontaire-Søcadet“, og fra 1768, da han tiltraadte sin Tjeneste, og til 1776, da han forlod Akademiet, kan man Aar for Aar følge hans Udvikling og danne sig et Indtryk af ham som ungt Menneske. Begyndelsen er ikke lovende: „Maadeligt Begreb, slet Opførsel“ lyder den første Bedømmelse af den 13-aarige Dreng; men allerede næste Aar er der „Udsigt til bedre Opførsel“; 1770 er baade Begreb og Konduite gode, og nu gaar det stadig fremad, selv om Konduiten en enkelt Gang er maade-

¹⁾ Oplysninger om Elias Tuxen findes i Kadetruller fra 1768—1776 (Søffsk. Ark.); Ulr. Fr. Nissen: Efterretn. om Søoff.; uddragne af de i Adm. Kont. værende Dokumenter og Protokoller (R. Ark.); Sønnen P. M. Tuxens Breve til sin Forlovede, Elisabeth M. Simonsen 1804—1810. (I Privateje).

²⁾ Skattemandtal 1762.

lig; i de 4 sidste Aar hedder det stadigt: „Meget godt Begreb og god Conduite“. Det tyder paa, at Akademiet har forstaaet sig bedre paa Opdragelse end Familien Borré. Med Evnerne var der intet i Vejen; adskillige Fag — tilmed de vigtigste — fangede strax hans Interesse. Lærerne i Matematik, Navigation og Artilleri roser hans Flid og gode Hoved; men med Fransk og Dans kniber det, og for Tegning har han kun maadelige Gaver; i Historie og Geografi er Fremgangen længe kun ringe; men lidt efter lidt faar han fast Fodfæste over alt, og Vidnesbyrdene bliver meget tilfredsstillende. I sine Yndlingsfag er han flittig, har godt Begreb og, „som det lader, Geni“; i Tegning, Historie og Geografi bliver han flink, i Fransk „kyndig“, i Fægtning „lovligt godt“, ja selv i Dans „skikkelig“. I 1771 er han ude paa sit første Togt og viser baade Lyst og Anlæg; næste Aar har han lært „at vende for og ved Vinden, reeve, sætte Seyl til, dreje Bie og holde af; tegner til at faae en god Commando, har viist stor Lyst til sin Metie, men har ey viist den Lyst til at læse og ey heller ført den Conduite, som han burde“. Efter sit 4. Togt i 1774 faar han megen Ros for sit gode Sømandsskab; han har tilegnet sig alle en Sømands Færdigheder, „har Drift og god Commando, er søestærk og fører en god Conduite“. I 1776, da han staar for Afgang, hedder det, at han „har den udfordrende Kundskab, som hører til en Sømand og Officer i at manøvrere med et Skib under alle Omstændigheder, og ikke mindre Indsigt i alt, hvad der henhører til Equiperingen. Har god Drift og Commando og fører god Conduite.“ Den 10. Dcbr. 1776 indstilles Elias Tuxen til Officer som Nr. 2 af 14 Kadetter, og Juleaften udnævnes han til Sekondløjtnant. Blandt Kammeraterne fandtes saa dygtige Folk som *H. C. Sneedorff*, *P. G. Krabbe*, *P. N. Sølling* og *C. F. Grove*; det var ingen ringe Ære at bestaa over dem.

Alt saa lyst og lovende ud for den unge, dygtige Sømand med de gode Anlæg og de gode Kundskaber; men hans Karakter var svag; Døden havde bortrevet hans fromme Forældre, før hans Opdragelse var begyndt; Akademiets strænge Disciplin havde holdt ham oppe; men da han kom paa egen Haand, sløjede han hurtigt af. Allerede et halvt Aar efter Udnævnelsen maatte han betale Bøde for 2 Gange

at have forsømt at møde til Mønstring; et Aar efter kostede samme Forseelse ham en Maanedes Gage og 4 Ugers Arrest; den 26. Fbr. 1779 kom han igen for sent og maatte finde sig i at „kortes det anbefalede af hans Gage“. Det kneb altsaa med „Konduiten“; han kunde ikke modstaa det i hine Tider saa højt priste „fulde Glas“; saa at sige hele Livet igennem var han svag overfor denne Frister. Han trængte til at komme til Søs; efter nogle Togter med Linieskibene „Dannebrog“ og „Wagrien“ fik han 8. Jan. 1781 Tilladelse til at gaa til Vestindien som Oberstyrmand paa et af Agent *Selbys* Skibe, men skulde blive paa „Wagrien“, til hans Tjeneste behøvedes paa Vestindiefareren. Under sin Fraværelse fik han 18. Oktbr. Premierløjtnantskarakter og arvede efter sin Tante, Provstinde Rebecca Tuxen, 166 Rdlr. 3 Mk.,¹⁾ en i de Tider ikke ringe Sum. I Fbr. 1782 fik han Tilladelse til at føre en Vestindiefarer for Agent *C. Hansen*; senere paa Aaret paatog han sig at foretage en lignende Rejse for Grosserer *Niels Brock*; der var mange, som havde Brug for den flinke, unge Sømand. Den sidste Rejse blev dog ikke til noget; Tuxen kom ikke afsted, men havde faaet et Forskud, som han fik Lov til at tilbagebetale med 4 Rdlr. i 20 maanedlige Rater; det blev bestemt 29. Apr. 1783.

Den 27. Aug. 1782 fik Elias Tuxen Tilladelse til at ægte Jomfru *Birgitte Regine Thielo*; hun var født 9. Fbr. 1754 som Datter af den i 1781 afdøde Organist og Orgelbygger i Roskilde *Nicolai Heinrich Thielo* og *Margrethe Stenberg*. Han var Sachser og Broder til den mere bekendte Musiker, Teaterdirektør og Forfatter *Carl August Thielo*, Fader til den „dejlige og livssprudlende“ Skuespillerinde *Caroline Amalie*, der døde paa en mystisk Maade 1754, knap 19 Aar gammel. Da *Birgitte* først kom til Verden 4 Dage efter Kusinens Død, har denne letlevende Dame ikke kunnet indpode hende løse moralske Begreber; men noget mystisk er der alligevel ved hendes Ægteskabs Indgaaelse. I Stadens „Copulationsprotocol“ staar der: „Elias Tuxen, Premierlieutenant i Sø Etaten, 19. Aug. 1783 i Huset (Holmens Sogn) 4 Rdlr.“,

¹⁾ Side 53.

og i Følge nævnte Sogns Kirkebog er *Peder Mandrup Tuxen* født 10. Aug. 1783, hvad der forklarer Vielsen i Huset¹⁾. Men hvorfor blev den Kongelige Tilladelse først saa sent benyttet?

Elias Tuxen havde søgt Hus i Nyboder, men havde 1. Sptbr. 1783 faaet Afslag og blev i Stedet kommanderet til Ringkøbing som „subaltern Officer ved Enrolleringen“; her forblev han med nogle kortvarige Afbrydelser til 1790, da han fik Kaptajnløjtnants Gage og blev beordret tilbage til Hovedstaden; Karakteren havde han faaet Aaret forud. Han fik nu Hus i Nyboder; Familien var forøget med 2 Sønner og 1 Datter; en 4. Søn kom til Verden i Efteraaret 1790 i det nye Hjem. I de følgende Aar var han flere Gange udkommanderet med forskellige Orlogsskibe; helt godt har det ikke været med „Konduiten“: i August 1794 „tildeles ham en tilstrækkelig Reprimande, fordi han uden Ordre og imod Sædvane har ladet slaa Tappenstreg i Skipperboderne“ (Partiet mellem Vingaardsstræde og Holmens Kanal). Den 23. Dcbr. 1796 altsaa efter nøjagtig 20 Aars Officerstjeneste blev han afskediget i Naade med 300 Rdlr. i Pension kun 41 Aar gammel; sit Hus i Nyboder fik han Lov til at beholde til „Paaskeflyttetid“ 1798. Skønt afskediget var han dog ikke færdig med Tjenesten; den 18. Marts 1797 blev han stillet for en Generalkrigsret i Anledning af „nogle af ham underskrevne men urigtig befundne Besigtigelsesforretninger“; den 21. Juli stadfæstede Kongen Dommen, der lød paa nogle Maaneders Arrest paa Holmen; om Søndagen og om Hverdagen efter endt Arbejde kunde han gaa frit om derude; i September fik han Lov til „naar hans Kones nær forestaaende Barselfærd gør det nødvendigt, at gaa ud af sin Arrest for at være til Affæren hjemme, mod at han, saa snart han i sit Hus kan undværes, forfølger sig tilbage i Arresten og forbliver dèr, indtil han har udstaaet den paa-budne Tid“. Sønnen *Christian Frederik August* fødtes den 12. Oktbr.

Saaledes endte denne Karriere, der var begyndt saa lovende, og Grunden dertil var utvivlsomt den sørgelige Tilbøjelighed til stærke Drikke, som allerede viste sig i hans unge Dage, men som han til

¹⁾ I „Slægten Tuxen“ S. 5 angives, at Ægteskabet blev indgaaet 23. Aug. 1782; det er aabenbart urigtigt, da Tilladelsen den Gang endnu ikke var givet. Lengnick angiver 1783, men ingen Datum.

sidst synes at have faaet nogenlunde Bugt med; „min gode Fader, som nu er meget ordentlig, rejser sig og med Glædes Taarer udraaber „Ja, Peder, Din Elisabeths Skaal!“, skriver den ældste Søn til sin unge Kæreste 14 Dage før Faderens Død. Afholdsmand var han dog ikke bleven. Der fortælles, at da Elias Tuxens Kammerater foreholdt ham, at han ikke havde Raad til at gifte sig paa sin Løjtnantsgage, svarede han, at han netop ikke havde Raad til at leve ugift, og sikkert er det, at hans Hustru var en glimrende Økonom. Men spares maatte der paa alle Maader; i Borgergade daværende Nr. 165 beboede Familien en meget tarvelig Lejlighed; der var ikke Raad til nogen Art af Selskabelighed, og Drengene var ganske uvante med at omgaa Mennesker, da de i en tidlig Alder kom ud i Verden. Den ældste Søn blev Søkadet 1795, den næstældste 1798, Nr. 3 kom paa et Apotek hos Apoteker Stenberg, vistnok en Slægtning af hans Moder, Nr. 4 blev Søkadet 1802, og Nr. 5 blev Landkadet 1805 „af dem Hofkassen betaler for“; Nr. 6 var endnu Skoledreng, da Faderen døde, men blev ogsaa Landofficer. Det var Fattigdom, der militariserede Slægten Tuxen; den militære Uddannelse var langt billigere end den akademiske. Efter Haanden som Sønnerne blev Officerer, bedredes Kaarene; i 1806 boede Familien paa en Fjerdesal i Kronprinsessegade nuværende Nr. 34. Den ældste Søn, der nu havde været Officer i 6 Aar, boede hos Forældrene; „jeg, som ej har Ovn i noget af mine Værelser, maa sidde og fryse“. Faderen, der aldrig fik nogen ny Stilling, hjalp sin Hustru med hendes Arbejde i Hjemmet, huggede Brænde og besørgede Ærinder, men „nød ikke Livet med nogen Glæde. Han var aldrig fornøjet men altid tilbageholden, stille og eftertænsom i de senere Aar“. De unge søgte at bringe lidt Liv i Hjemmet: „aldrig beder vi nogle Fremmede til os, men ere best fornøjede alene. Vi synger, ler og drikker lit til“, skriver Peder Mandrup den 3. Jan. 1807; men 14 Dage efter meddeler han sin Elisabeth, at Faderen havde faaet Apoplexi, medens han om Formiddagen huggede Brænde i Kælderen; han skildrer udførligt den Forfærdelse, der greb dem alle, da den yngste Søn grædende kom op og fortalte, at Faderen „sad i Klemme“; han beretter, hvorledes man med Besvær fik fat i en Læge og fik

den Syge baaret op; alle Forsøg paa at kalde ham til Bevidsthed strandede; han døde stille Kl. 3 E. M. „Min Faders Begravelse var — maa Du tro — ret vakker; han blev kørt i en overmaade smuk Ligvogn, og 8 Sergeanter gik paa Siden af Vognen; 10 Par fulgte i 10 Kareter bag efter. Begravelsen kostede 120 Rdlr“. Det var lige 20 Rdlr. mere end Enkepensionen for et helt Aar.

Elias Tuxen efterlod følgende 7 Børn, hvis Virksomhed først falder i det 19. Aarhundrede:

1. *Peder Mandrup*, født 11. Aug. 1783.
2. *Nicolai Henrik*, født 29. Aug. 1785.
3. *Medine Margrethe Theoline*, født 12. Oktbr. 1786.
4. *Ole Tønnesen*, født 18. Marts 1788.
5. *Søren Ludvig*, født 4. Sptbr. 1790.
6. *Johan Georg Christian*, født 27. Oktbr. 1792.
7. *Christian Frederik August*, født 12. Oktbr. 1797.

Elias Tuxens Enke levede indtil 29. Oktbr. 1828. Alle hendes Børn blev gifte; paa sine gamle Dage boede hun sammen med et Par Søstre, der var endnu fattigere end hun selv, elsket, støttet og hædret af Børn og Børnebørn, der næsten alle levede i København. Den ældste Søn var Tolk for hele Familien, da han i Prologen til en af de smaa Komedier, der aarlig opførtes paa Moderens Fødselsdag, udtalte:

„At maatte takkes Dig, vor kære gode Moder,
 Det var vor Id som Børn, det er vor Stolthed end.
 Du lærte os jo først at skatte Livets Goder,
 At hylde Pligt og Dyd og danne os til Mænd.
 For os Du ofred alt, ej anden Glæde kendte
 End den at virke Held for talrig Børnekreds“.

— — — — —

Det lange „Digt“ er mere velment end beandtet; men Slægten erkender, at den staar i stor Gæld til denne fromme, dygtige og nøjsomme Kvinde, der gav hver af de 6 Linier, hvori den nu delte sig, en Stamfader, som hun havde opdraget til „at hylde Pligt og Dyd“.

Vicepræsident Lorenz Tuxens Slægt paa Mandssiden uddøde med hans Sønnedatter; men hans Datter blev Stammoder til en Slægt, som Frederik V ophøjede i den danske Adelstand under Navnet **de Tuxen**.

Efter Heinrich Meinckes Død hensad *Sophie Amalie* nogle Aar som barnløs Enke; efter Faderens Død — Aarstallet kendes ikke, men det var engang i Firserne — ægtede hun Kancellisekretær *Severin Rasmussen*¹⁾, der var jævnaldrende med hende og dimitteret fra Københavns Skole sammen med hendes Broder. Han var Søn af Kancelliforvalter *Rasmus Rasmussen* og blev selv 1681 Sekretær i Danske Kancelli; 1685 fik han Expektance paa Faderens Embede, som dog først blev ledigt 22 Aar senere; sin Ret afstod han 1704 til Broderen *Hans*, da han havde faaet nok at bestille og nok at fortjene; 1688 var han bleven Assessor i Hofretten, 1690 Sekretær i Gehejmearkivet, 1697 virkelig Kancelliraad, og Aaret efter virkelig Justitsraad. Han fik efter Haanden meget betydelige Indtægter „dels ved Hjælp af de mange indbringende Tillidshverv, der i Aarenes Løb overdroges ham, dels paa Grund af den omfattende Misbrug han gjorde af sin Stilling i Kancelliet til ikke blot at tage imod Foræringer men endog tiltvinge sig saadanne hos Folk, der paa en eller anden Maade søgte at opnaa Kgl. Begunstigelser“. En Tidlang gik alt godt; Parret boede i hendes Faders Gaard i Snaregade og fik 5 Børn, 1 Søn og 4 Døtre.

I Længden kunde Justitsraad Rasmussens utilbørlige Forhold dog ikke holdes skjult; den 8. Juli 1705 blev hans Bo beslaglagt; ved Forhørene i Hofretten²⁾ blev det konstateret, at han havde gjort sig skyldig i grove Brud paa Embedshemmeligheder; det trak op til en lang Fængselsstraf; men den unddrog han sig ved i September at flygte til Udlandet. Imidlertid gik Sagen sin Gang, og d. 20. Apr. 1707 faldt Dommen, der lød paa Embedsfortabelse og Tab af Gods og Ejendom. Kongen bestemte imidlertid, at *Sophie Amalie* skulde beholde sin Hovedlod, men at Mandens skulde tilfalde „det kommende Armes Væsen“. Det var for saa vidt en Formildelse; men Kongen skærpede Straffen ved at bestemme, at *Severin Rasmussen* ikke uden udtrykkelig Bevil-

¹⁾ Om ham se Dsk. biogr. Lex. B XIII S. 516 f. og deri anf. Kilder.

²⁾ Om Processen se Hofretten: Ordinare Boer 1705 (*Severin Rasmussen*) Ldsark. f. Sjæll. m. m.

ling maatte vende tilbage til Riget. I 1709, da Frederik IV opholdt sig i Dresden paa Hjemvejen fra Italien, afslog han Severin Rasmussens Ansøgning om Benaadning; 8 Aar efter fik han efter fornyet Ansøgning Tilladelse til at „indfinde sig i Riget“; men hans Hustru mente, at Opholdet i Hjemmet vilde blive utaaeligt, hvis han ikke blev fuldstændig rehabiliteret; han gjorde derfor ingen Brug af Tilladelsen før i 1722, da Rehabiliteringen fandt Sted. Om Parret i de 17 lange Aar har set noget til hinanden, vides ikke.

Lorenz Tuxens Datter blev i det hele ret hensynsfuldt behandlet; af Boets Nettoformue: 11.125 Rdlr. fik hun Halvdelen udbetalt; Halvdelen af Mandens Fædre- og Mødrenearv blev tilkendt hende; indtil Dommen faldt, fik hun Renterne af Boets Aktiver, og efter dette Tidspunkt endog Mandens Gage for $\frac{1}{4}$ Aar „dog uden conséquence“. Helt daarligt kom hun ikke til at sidde i det, selv om hun i 1712 overfor Kongen klager over, at hun „ved hendes Mands Fald er ey alene kommen fra sin Velstand, men endog mist den største Del af de Midler, hun havde tilbragt, og derudover er geraadet i Nød og Trang for nødtørftigt Underhold for sig og sine“¹⁾. Hun boede i Snaregade og havde i hvert Fald baade Pige og Dreng (Tjener), som hun førte med sig, da hun sidst i Juli i Pestaaret 1711 flygtede til Greve Præstegaard, „da den grasserende Suagthed allerede i Nabolauget, hvor jeg boede, begyndte at ytre sig“. End ikke her følte hun sig tryk, da Sygdommen „i et Par Landsbyer en Milsvej eller noget her fra lader ansee“, hvorfor hun bad Kongen om med Børn og Tjenestefolk at maatte rejse til Fyn, „didhen jeg kunde unddrage mig fra Faren“. Ansøgningen ligger blandt Danske Kancellis henlagte Sager og er altsaa næppe bleven bevilget; men hun og hendes Smaapiger overlevede det da. Sønnen *Rasmus Rasmussen* var allerede dengang i Udlandet; ved Kgl. Bestallingsbrev af 22. Marts 1709 var han beskikket til Sekretær i Danske Kancelli med Tilladelse til „at rejse uden Lands at gøre sig mere bekvem til Hs. May^t Tjeneste; men formedelst hans Faders Fald næsten mist hans Velfærd, saa han siden den Tid har maat søge sit

¹⁾ Protokol over gejst. og verds. Bestallinger samt Benaadninger o. s. v. Apr. 1712 S. 52.

Brød uden Lands og især vaaren i Generalstaternes (Nederlandenes) Tjeneste som Stabssekretær, hvor hans Conduite har været af Hs. May^t Tropper i Flandern og især af General Hr. *Jørgen Rantzau* fornøjelig erkend^t. Dette er et Uddrag af en Ansøgning fra hans Moder¹⁾, hvori hun beder Kongen om „i Henseende til hendes Umulighed til at understøtte ham“ at „kaste sit Miskundheds Øje paa hende“ og lade ham „tiltræde ovenmeldte Secretaires Tjeneste i Cancelliet og derhos noget at leve af efter Hs. May^t eget Velbehag“. Virkelig Kancellisekretær blev Rasmus Rasmussen først i 1719; men han gjorde en god Karriere, blev 1722 Assessor i Højesteret, 1730 Assessor i Cancelliet og 1752 Konferensraad; han døde barnløs 31. Jan. 1753. Siden 9. Marts 1732 var han gift med *Bodil From*, Enke efter Kræmmer *Bertel Wichmann*, Ejer af Engestofte ved Maribo; hun døde 1760.

I 1722 kom Severin Rasmussen endelig hjem; han fik paa ny Justitsraads Karakter og Rang samt Ret til „at lade sig bruge i Comissioner og andre Forretninger ligesom andre Vore Embedsmænd og Betjente“²⁾. Fra de følgende Aar foreligger der virkelig Vidnesbyrd om, at det lykkedes ham „i alt Fald delvis at generhverve sine Medborgeres Tillid“. Ved hans Tilbagekomst var de 2 Døtre, som levede ved hans Bortrejse, gifte; Sønnen synes at have overtaget Gaarden i Snaregade, hvor hans Moder boede, og her tog den hjemvendte ogsaa Bolig. Den 10. Jan. 1727 døde han „i sin Søns Hus“³⁾. Foruden Snaregade Nr. 33 besad denne ogsaa Kompagnistræde Nr. 50 og Ny Vestergade Nr. 279. Ved Københavns Brand 20.—23. Oktbr. 1728 gik de to førstnævnte Ejendomme op i Luer; i Snaregade blev en Del Papirer og Værdisager fra *Lorenz Tuxens Dage* Flammernes Rov. Hans 70aarige Datter tog med 3 Datterbørn Ophold i sin Søns Ejendom i Ny Vestergade⁴⁾. Hun døde 1730; trofast havde hun vogtet Minderne fra sin Faders Tid og havde fortalt Børn og Børnebørn, hvad hun havde hørt om hans Bedrifter og om den Yndest begge hendes

¹⁾ Ovenciterede Benaadningsprotokol.

²⁾ Sjæll. Registre 1722 N. 146.

³⁾ Hofretten 1727 (Sev. Rasmussen).

⁴⁾ Gerh. Grove: Fortegn. over Kbh. Huse og Indb. efter Br. 1727.

Forældre havde nydt hos Kongehuset; de glemte aldrig, hvad de havde hørt. Af hende er der bevaret et Portræt, der findes paa Valbygaard. I deres Ægteskab havde Severin Rasmussen og Sophie Amalie Tuxen følgende 5 Børn:

1. *Rasmus Rasmussen*, f. omkring 1690, død 31. Jan. 1753.
2. *Christine Charlotte*, døbt 11. Jan. 1694, bisat 29. Marts 1695.
3. *Sophie Amalie*, døbt 8. Aug. 1695, maa være død ganske ung, da Moderen 1711 kun har nedennævnte 2 Døtre:
4. *Cathrine Sophie*, f. 1696, død 1769.
5. *Frederikke Louise*, døbt 26. Maj 1700, død 22. Fbr. 1748 som Enke efter *Fr. Lohmann*, Oberst ved Berghenhusiske Rgt., død 6. Oktbr 1743.

Cathrine Sophie Rasmussen blev — antagelig 1716 — gift med Renteskriver *Andreas Jørgensen Hørning*, der tidligere havde været Amtsforvalter i Tryggevælde og ved Udgangen af 1722 blev Amtsforvalter i Københavns Amt og s. A. Kammerraad. I 1728 fik han Lov til at afstaa Embedet til Fuldmægtig *Chr. Juel*, blev Guvernør paa Guinea-kysten og døde 5. Aug. 1733.

Af Ægteparrets 6 Børn har kun det næst yngste, *Christiane Elisabeth Hørning*, født 23. Fbr. 1722, død 27. Marts 1796, Betydning for Slægten Tuxen; ved sit Ægteskab med *Christian Møller Friis*¹⁾ blev hun, Lorenz Tuxens Datterdatters Datter, Stammoder til Linien **de Tuxen**. Han var født den 17. Decbr. 1713 i Skanderborg, hvor hans Moder *Ida Seidelins* Fader dengang var Slotspræst; hendes Mand, *Palle Møller*, født o. 1677, var Industridrivende i større Stil og havde flere Fabrikker i Midtjylland. Den lille Christian blev i en meget ung Alder sendt til Pastor *Peder Wøldike* i Sommersted i Nordslesvig, der drev et Privatgymnasium, hvor en Del unge Mennesker paa Tysk forberedtes til Studenterexamen; han befandt sig ikke vel dør og talte senere meget nedsættende om Undervisningen og Behandlingen. Kun 14 Aar gam-

¹⁾ Se om ham A. P. Tuxens Afhdlg.: „Christian de Tuxen o. s. v.“ i Pers. Tidsskr. 8. Række, 4. Bind S. 16—49.

mel afgik han til Universitetet, hvis Matrikel gør ham 3 Aar ældre. Efter Faderens Ønske gennemførte han det teologiske Studium og prædikede 1732 for Dimis; men da han ikke vilde være Præst, standse enhver Understøttelse fra Hjemmet, og han hutlede sig nu igenem, saa godt han kunde, indtil han i 1735 blev Kopist i det nyoprettede General - Landets - Økonomi og Kommercekollegium; i Mellemtiden havde han arbejdet i General-Postamtet og søgt at tilegne sig de Kundskaber, han savnede. Da Gagen var meget ringe, søgte han Embedet som Garnisonsauditor og bad et Par af sine Venner, den senere Overpræsident i Altona, *Sigismund Wilh. v. Gähler*, og den senere Præsident i København, *Gotthardt Albert Braëm*, om at anbefale ham til General *Poul Løvenørn*, som dengang var Overkrigssekretær (Krigsminister); v. Gähler sagde Nej; men Braëm raadede ham til at skrive en versificeret Ansøgning, som han paatog sig at overbringe. Den joviale General morede sig hjærteligt over den uøvede unge Poets Lovprisninger og gav ham Haab. Braëm raadede ham til at sende Generalen et Takkedigt, og dette morede ogsaa Løvenørn meget; men andre, der havde set det, forargedes paa Ministerens Vegne; der blev sat ondt for „Digteren“, som maatte træde ud af Kollegiet og blev „sværtet hos det Kgl. Herskab“, Løvenørn derimod „overvældede ham med Naade og Høflighed“. I 1734 havde han mistet sin fortræffelige Hustru *Ingeborg Vinding*, men han førte stadig Hus og indbød ofte Møller Friis, der hos ham kom sammen med hans gamle Venner og yngre Protegéer deriblandt *Henrich Wegner*, Holbergs Henrik, hvem han havde hentet fra det lille Postmesterembede i Aarhus og gjort til Kancellist i Krigskancelliet. Som gammel Diplomat havde Løvenørn gode Forbindelser i Tyske Kancelli (Udenrigsministeriet) og fik Oversekretær *Schulin* til at love at tage sig af Møller Friis; men da det trak længe ud, ansatte han ham i 1739 som Regimentskvartermester (Intendant) ved det nyoprettede Slesvigske Nationalregiment. Han blev dog ikke ret længe i Slesvig; mod Slutningen af Aaret modtog han en skriftlig Opfordring fra Løvenørn til at komme til København, hvor han haabede at kunne give ham en god Ansættelse; han drog strax afsted, men fik ved sin Ankomst at vide, at Ministeren

var alvorlig syg; den 27. Fbr. udaandede han. Det blev ikke sidste Gang, at et Dødsfald ødelagde Møller Friis' Fremtidsplaner.

Trods sine daarlige Udsigter havde han forlovet sig med den 9 Aar yngre *Christiane Elisabeth Hørning*; ved Løvenørns Død svandt hans Haab om lønnende Ansættelse i Hæren; men der aabnede sig uventet en ny Vej for ham: Grev *Otto Didrik Schack* til Schackenborg tilbød ham Stillingen som Overgodsinspektør; han modtog Tilbudet, tog sin Afsked fra Hæren og holdt Bryllup 8. Marts 1741. Fremtiden tegnede sig lys og lovende for det unge Par. Stillingen var interessant og vellønnet, og Grev og Grevinde Schack udtalte, at Overinspektøren og hans unge, musikalske Hustru altid skulde være velkomne hos dem. Men i Oktober 1741 blev Greven bortkaldt: det skæbnsvangre Dødsfald ødelagde atter Møller Friis' Fremtidsudsigter; han blev afskediget og stod nu paa bar Bund med en frugtsommelig Hustru og en Gæld paa 2000 Rdlr. Han rejste til København; Direktøren i det Kollegium, hvor han før havde tjent, gav ham gode Løfter og sendte ham til Norge som Medhjælper hos Baron *Joach. Fr. v. Beust*, der skulde inspicere Saltværkerne; Baronen lovede ham sin Protektion, men kunde foreløbig intet udrette, og, hvor han selv henvendte sig, fandt han „Naadens Dør“ lukket. Den 9. Maj 1742 fødtes den ældste Søn, der efter Farfaderen blev kaldt *Palle*; der var ingen Lykke ved det Navn. Møller Friis havde ingen Glæde af sin Fader eller sin Søn!

I samme Aar, som *Christiane Hørning* blev gift, indgik hendes et Aar ældre Søster, *Sophie Amalie*, Ægteskab med den russiske Adelsmand *Adam Olsufjew*, der dengang var Attaché ved Gesandtskabet i København, men som ved sin Død 1785 var Gehejmerraad, Ridder, første Senator og Kabinetsminister. Det Svogerskab blev af største Betydning for Møller Friis. I 1740 var Baron *Johan Albr. Korff* bleven russisk Gesandt ved det danske Hof, og her forblev han til sin Død 1766, idet han dog fra 1746—1748 repræsenterede Rusland i Stockholm. Det var en raa og brutal Herre, der kunde være meget ubehagelig mod de danske Ministre. Til at begynde med var han misfornøjet med, at hans Attaché havde ægtet en dansk Dame; men han kom dog snart til at synes godt om den unge Frue og endnu bedre

om hendes Søster og Svoger. Han lovede ham Ansættelse i Rusland, da han saa, hvor svært han havde ved at komme frem hjemme; men Møller Friis havde lovet sin Hustru ikke uden hendes Samtykke at tage mod et saadant Tilbud; hun vidste godt, at Frederik III og Christian V havde givet hendes Oldefader en skriftlig Forsikring om, at hans Æt kunde gøre Regning paa Kongelig Naade og Beskyttelse, saa længe det Oldenborgske Hus regerede i Danmark; Dokumentet var ganske vist gaet op i Luer 1728 sammen med hendes Mor-moders og Forældres Formue; men hendes Onkel — antagelig Justitsraad Rasmussen — besad et Manuskript, der bekræftede hendes Paastand. Om et saadant Aktstykke virkelig har existeret, turde være tvivlsomt; Møller Friis beraabte sig da heller ikke paa det, da han gik op til Overhofmarskalk *Reitzenstein* med en Supplik, hvori han udtalte, at Baron Beust havde lovet ham Ansættelse; da Excellencen saa Underskriften, erklærede han imidlertid, at fra ham maatte han ingen Memorial modtage. Harmdirrende erklærede Supplikanten, at en ildesindet Person maatte have bagvasket ham; ingen kunde overbevise ham om nogen slet eller uædel Handling. *Reitzenstein* lovede nu at forelægge Kongen Sagen, og næste Dag blev det meddelt Møller Friis, at det stod ham frit for at indsende Ansøgninger gennem Departementet eller gennem Overhofmarskalken; han benyttede sig af Til-ladelsen, men uden Resultat. Træt og ked af det hele tog han saa imod et Tilbud fra Korff om Ansættelse som russisk Resident i Lybæk eller ved Regeringen i Kiel, som dengang saa at sige var en russisk Filial, og Gesandten henvendte sig til den russiske Storkansler.

Saaledes stod Sagerne, da Møller Friis en Dag hos Olsufiew saa den preussiske Chargé *Heusinger* staa i en Vinduesforfybning i ivrig Samtale med den sachsiske Legationssekretær; han gjorde lange Øren og hørte Preusseren sige, at hans Herre og Kejserinden af Rusland havde sluttet en Alliance, der vilde overraske de andre Hoffer — ogsaa det danske. Denne Nyhed meddelte han sin Ven og Husvært, Prokurator *Andreas Lowson*, der tilbød ham i hans Navn at bringe den til Hoffets Kundskab; Overkammerjunkeren bragte den videre til Kongen, der forelagde den for sit Conseil (Ministerraad); men Schulin

sagde, at det var løs Tale. Da nu Sandheden nogle Uger senere kom for Dagen, sendte Kongen sin højtbetroede Kammertjener og Kabinetssekretær, *Joh. Chr. Schrøder*, til Møller Friis med 200 Speciesdukater og Paalæg om at udspionere Baron Korff og i direkte Breve meddele Hs. Majestæt hans Ord og Gerninger, hvor ubetydelige de end kunde synes at være. Korrespondancen skulde gaa gennem Schrøder eller i hans Forfald gennem den anden Kammertjener. Møller Friis slog Kors for sig: han kunde ikke optræde saa troløst overfor en Ven og Velgører; han var ogsaa ganske uskikket til dette Hverv, da han „ved Guds Naade var af Naturen ærlig, taknemlig og uden Svig“. Saa maatte Schrøder gaa med uforrettet Sag, og Madame Møller Friis takkede Gud, fordi han havde støttet hendes Mand i Fristelsens Time. Men Fristeren slap ikke sit Tag; to Dage efter kom han igen, ringede med Dukaterne og sagde, at Kongen ikke var bleven vred over Afslaget; men han havde Ret til at paalægge sin Arveundersaat et saadant Hverv; til Gengæld forsikrede han ham om sin Naade for ham sely og hans Familie tilsagde ham et anstændigt „Gehalt“, og lovede ham Forfremmelse. Møller Friis vaklede; han udbad sig 24 Timers Betænkningstid og forelagde Sagen for sin Hustru, „som havde faaet en skarp Forstand, megen Forsigtighed, Diskretion samt skarp Dømmekraft af Vorherre“, og nu blev de enige om, at man burde gaa den Vej, Himlen havde anvist. Den blev tornefuld og farlig for ham og hans Familie; men han mente hele Livet igennem, at han havde tjent sin Konge som en ærlig Mand, og at han ikke havde handlet ilde mod dem, han udspionerede. Han modtog Pengene og fra 1742 til sin Død, i henved 50 Aar, var han hemmelig politisk Agent og udførte sit Hverv med stor Dygtighed og Samvittighedsfuldhed eller — om man hellere vil — Samvittighedsløshed.

I 1742 var Sverige i stor Vaande; Russerne havde bemægtiget sig hele Finland. Kong *Frederik I* var barnløs, gammel og svag; Tronfølgerspørgsmaalet var aktuelt. Baade i Danmark og i Sverige var der nogen Stemning for en Personalunion mellem de nordiske Riger under den danske Konge; men mange indflydelsesrige Svenske mente, at det vilde være klogere at opstille den lille gottorpske Hertug som

Kandidat til den svenske Trone; han var den mægtige russiske Kejserindes Søstersøn og Sønesøn af den nys afdøde svenske Dronning. Korff søgte at forbedre hans Chancer ved at arbejde for et Ægteskab mellem ham og Christian VI's Datter, Prinsesse *Louise*; men det kunde han have sparet sig. Den 5. Nvbr. 1742 valgte de svenske Stænder den lille Hertug til Tronfølger, men de kom en Postdag for sent: Kejserinde Elisabeth havde kaaret ham til sin Efterfølger, og han var gaaet over til den græsk-katolske Kirke; men de danske Chancer var ikke bleven forbedrede; Frankrig saa nødtigt en saadan Union, og Kejserinde Elisabeth interesserede sig levende for *Carl Peter Ulrichs Fætter Adolph Frederik af Holsten*.

I 1742 havde Christian VI saaledes megen Interesse af at kende Kejserinden af Ruslands Hensigter, og Møller Friis hjalp ham troligt; da han engang havde paataget sig Hvervet, gik han grundigt til Værks. Han begyndte med at studere Korffs Karakter og „smigre hans faiblesses“; i Løbet af et Par Uger vandt han Baronens fulde Tillid og kunde give Kongen „plausibelt Haab om hans Følelsers Forandring“. Hidtil havde nemlig Baron Korff og den danske Regering hadet hinanden af et godt Hjærte. Med faa Dages Mellemrum bragte Spionens flittige Pen Oplysninger om, hvor Baronens færdedes, hvem ham modtog o. s. v., og i Begyndelsen af Nvbr. kunde han levere Kongen en Kopi af Gesandtens Relation til Kejserinden af 30. Oktbr., der efterfulgtes af mange, mange flere. Spillet fortsattes i en lang Aarrække stadig uopdaget; det vil sige, Korff vidste vel nok, at han blev udspioneret, og at hans Breve blev aabnede; det fandt jo Sted i alle Lande; men han blev aldrig klar over, hvem der tog sig af det. „Korffs Papirer“, der gaar fra 1742—1761, danner en statelig Række Pakker i Rigsarkivet; de første Aargange er for saa vidt de morsomste, som de indeholder en hel Del Oplysninger om Baronens Privatliv; de senere bestaar saa godt som udelukkende af Kopier og Ekstrakter af ind- og udgaaede Skrivelser; forgæves søger man Bidrag til Datidens Chronique scandaleuse; om hans Forhold til *Caroline Amalie Thielo*, hvis erklærede Elsker han var, findes der absolut intet. Til Gængæld bliver man sat godt ind i Baronens derangerede Penge-

forhold; hans Gage slog aldrig til, hans Vexler blev protesterede, Kreditorerne plagede ham; hans Humør var ofte langt nede; han blev hidsig og forløb sig, men tog villigt mod Vennen Møller Friis' Advarsler og Raad og viste ham fuld Fortrolighed, skønt denne aldrig vilde besvare hans Spørgsmaal om danske Forhold. Men det var ikke noget let Hverv at være Spion; der krævedes Snildhed, Raadsnarhed, Takt, Skuespillertalent og Fingerfærdighed. Møller Friis tilfredsstillede alle Fordringer; han færdedes mellem Diplomaterne som Ligemand, og vedblev hele Livet igennem at høre til det gode Selskab; han kunde være med til muntre Udflugter og deltage i dundrende Middage; naar de andre Gæster var fulde, var han ædru og klarhovedet og gjorde sine Iagttagelser. Efter et lystigt Lag paa et russisk Orlogsskib, hvor den preussiske Chargé havde været meget beruset, drak han næste Morgen efter Indbydelse Te hos denne; paa Bordet laa en Depeche med Frederik II's Underskrift, og da Værten et Øjeblik gik ud for at lufte sine Tømmermænd, læste han Depechen og indpræntede den saa nøje i sin Hukommelse, at han kunde levere Kongen en Genpart. I det vanskelige Aar 1743 bidrog Møller Friis meget til, at det danske Hof var paa det rene med Ruslands Hensigter. Kejserinden var ikke Danmark gunstig; den 26. Juni blev der i Åbo sluttet Fred mellem Rusland og Sverige, som valgte Adolf Frederik til Tronfølger; da han ikke vilde frafalde sine Krav paa de tidligere gottorpske Besiddelser, besluttede Christian VI at anvende Magt mod det stærkt svækkede Sverige, men saa stillede Rusland et Hjælpekorps til dets Raadighed, og der blev aabnet Forhandlinger, som førte til, at Sverige 24. Fbr. 1744 lovede ikke at forstyrre Freden; men Adolf Frederik vilde ikke for sit eget og sin Linies Vedkommende give Afkald paa sine formentlige Rettigheder, naar den ældre Linie var uddød. Fra svensk Side blev der virket for et Giftermaal mellem Adolph Frederik og den danske Prinsesse Louise, men Christian VI vilde ikke have noget dermed at gøre; hun blev gift med en lille tysk Duodezfyreste.

Møller Friis' vanskelige og farlige Arbejde blev ikke godt lønnet; hans Ven Lowson maatte henvende sig til Schrøder for at fri ham for ligefrem Nød. Og dog var Kongen meget veltildfreds med sin

Spion; det morede ham, at han undertiden var bedre underrettet end Excellencerne i Konseillet, der forgæves søgte at komme af med Konkurrenten ved at faa Kongen til at ansætte ham i Monarkiets Udkanter. I Almindelighed troede man, at Møller Friis var i Baron Korffs Sold, og nogle forestillede hans Hustru, hvor farligt det var for hende og hendes Mand, at der kom saa mange Udlændinge i deres Hjem. Sagen var jo den, at i Christian VI's København havde Kedsommeligheden sat sit Præg paa hele det selskabelige Liv; men i Møller Friis' Hus herskede der Liv og Munterhed; hans Hustru, Fru Olsufiew og den yngste Søster, *Christine Louise*, senere gift med Justitsraad *Jens Michael Sonne*, var unge, kultiverede og musikalske. Helt behageligt var det nu ikke altid at have Korff til Gæst; en Gang, da han sad hos Damerne, spurgte han Olsufiew, om han vidste, at man dechiffrede hans Depecher ved Hjælp af en infam Kanaille, der kom i hans Hjem; kunde han faa fat paa den Spitzbub, vilde han knække hans Hals. Disse kraftige Udtryk forfærdede den unge Kone, som ventede sit andet Barn; hun vidste jo godt, at hendes Mand med stor Snedighed konstruerede nye Nøgler, hver Gang Korff ændrede sit Chiffersystem; hun lod sig dog ikke mærke med noget; men fra den Dag skrev sig de hysteriske Anfald, som med større eller mindre Mellemrum hjem søgte hende Resten af Livet. Baronnen gjorde imidlertid ikke hendes Mand den ringeste Skade, han viste ham stadig Tillid, og hans Følelser overfor Christian VI blev stadig blidere. Han udtalte engang ved sit Taffel, „at han hellere vilde brække en Finger end gøre denne gode Konge noget imod“.

Den gode Konge holdt imidlertid stadig sin Agent hen med Forsikringer uden at give ham Beviser paa sin Naade til stor Forbavselse for Gehejmerraad Beust, der i 1744 kom til København og ved sin første Audiens udtalte sin Sorg over, at hans „gamle Ven“ endnu ikke var befordret. Saa lovede Kongen at give ham en saadan Stilling, at han kunde betale sin Gæld og leve standsmæssigt, og lod Møller Friis vide, at han skulde faa den indbringende Stilling som Byfoged i København; dog vilde han først tale med sit Konseil derom. Resultatet af denne Raadslagning blev imidlertid, at han blev udnævnt

til Notarius publicus. Møller Friis blev rasende, sendte Bestallingen tilbage og bombarderede Kongen med Supplikker, som Kancelliet klogelig henlagde. Han fik naturligvis heller ikke Lov til at udtale sig ved en Audiens; men Prokurator Lowson gik op til hans Hustru, der lige havde bragt en Datter, *Ida Cathrine*, til Verden, og bad hende tale sin Mand til Rette; fandt han sig roligt i Skæbnen, skulde han blive Assessor i Højesteret og faa den første vakante Gage; indbragte Notariatet ikke 1600 Rdlr. om Aaret, vilde Kongen af Partikulærkassen tilskyde det manglende. Helt daarligt kan Embedet nu ikke have været; Møller Friis, der meget snart fik Lov til at lade det bestyre ved en Fuldmægtig, afstod det i 1756 til *Christen Schmidt*, der skulde betale ham og hans eventuelle Enke 2 Tredjedele af dets Indtægter; denne Byrde hvilede paa Schmidt i 40 Aar; han døde dog ikke af Sult men var en velstaaende Mand, da han i 1810 lukkede sine Øjne i sit 89. Aar.

I 1745 tog Kongens Helbred kendeligt af, og Møller Friis, der vidste, hvad et uventet Dødsfald kunde komme til at betyde for ham, besluttede at gøre de fornødne Skridt for at sikre sig det tilsagte Tilskud. Kongen stillede sig meget velvilligt, udtalte sin Tilfredshed med hans Flid og Redelighed og erklærede, at Tilskudet skulde han faa, men han maatte gøre ham den Glæde at faa Korff til at anbefale det. Friis vilde jo nødtigt, men henvendte sig dog til Baronen, der næste Kurdag „talte derom til Overkammerjunker *v. d. Lühe* med største Godhed og Velvilje og viste i Ansigt og Gebærder saa varm en Deltagelse, at Kongen, der gennem et skjult Hul i Døren mellem Audiens- og Forgemakket var Vidne til hele Scenen, lod *v. d. Lühe* give Rapport og derefter meddele Baronen, at Hs. Majestæt paa Grund af hans ædle Forbøn vilde opfylde hans Ønske“. En Kongelig Ordre, dateret Christiansborg 23. Marts 1746, tilstod Møller Friis et aarligt Tilskud af Partikulærkassen paa 400 Rdlr. som en Slags Ventepenge, til han kunde faa en passende Befordring; dette Beløb voxede efter Haanden til 700 Rdlr. Ikke længe efter fik Møller Friis Ordre til at indgive Ansøgning om at blive virkelig Justitsraad og Assessor i Højesteret. Ogsaa denne skulde Korff, der lige var bleven forsat til Stockholm, anbefale; det

var Kongens eget Paafund; den pietistiske Monark var ikke uden Malice. Ved selve Afskedsaudiensen skulde Baronon henvende sig til Gehejmeraad Schulin med sin Forbøn, og de 2 Mænd, der hadede hinanden saa inderligt, skulde mødes i den fælles Omsorg for Møller Friis, hvem Schulin ikke kunde døje. Alt gik fortræffeligt, Kongen morede sig glimrende, og Korff drog til sin nye Post, hvorfra han snart efter sendte sin Protegé en Forespørgsel om, hvorledes det gik med Ud nævnelsen; Brevet blev sendt til Schulin, som tilsagde Møller Friis til at møde paa Frederiksdal, hvor han velvillig hørte paa hans Forsikringer om sin Karacters Renhed o. s. v. og sagde til ham, at baade Kongen og Baron Korff interesserede sig levende for ham, hvem han selv ansaa for en ærlig og dygtig Mand: „I Overmorgen er Sagen expederet; paa mit Venskab kan De stole“. Men der blev intet Konseilsmøde paa Hirschholm den 5. Aug., og Dagen efter „døde den fromme Konge“.

Det gjaldt nu om at komme i Forbindelse med den nye Konge, hvad der synes at have været forbundet med visse Vanskeligheder; men saa kom den gode Baron Korff atter til Hjælp: I et Brev, fuldt af Lovtaler over den afdøde Monark, udbad han sig en Del Oplysninger af privat og officiel Natur, og forsynet med dette Dokument begav Møller Friis sig ud til Frederiksborg for at spørge, om han maatte besvare det. Den nye Overhofmarskalk, *Adam Gottlob Moltke*, forelagde det for Kongen, der beholdt det og lod ham vide, at han endelig maatte vedblive at dyrke Korffs Venskab; hans Fortjenester skulde blive rigelig belønnede. Møller Friis tog nu disse Løfter for, hvad de var; han indrømmede i sit stille Sind, at han selv var Skyld i sit ringe Held; da han aldrig havde kunnet faa sig til at være „paatrængende, krybende, nederdrægtig, begærlig“. Han vurderede dog sig selv temmelig højt: „For Gud og Mennesker tør jeg sige“, skriver han 1786, „at jeg ofte har bragt de 2 senest afdøde højsalige Konger de vigtigste Efterretninger, hævet Misforstaaelser, ændret Følelser, skabt Venskab og Tillid mellem Folk, der hadede og afskyede hinanden, stadig bleven brugt i de mest kildne Affærer, altid bleven kaldt til Hjælp, naar Sagerne gik i Staa, udsaaet Tanker, der skulde slaa Rod o. s. v.“.

Det var jo ikke saa ganske lidt; men i Forhold dertil var Lønnen kun ringe og Naadesbevisningerne sparsomme. Efter Haanden havde han faaet nøje Kendskab til dansk-russisk-gottorpsk Politik; da Korff i 1748 kom tilbage fra Stockholm, hvor han kun havde gjort betinget Lykke, fik Møller Friis Anmodning om at lade det danske Hof vide, at det russiske var villigt til i Mindelighed at bilægge Stridighederne om Slesvig-Holsten paa Betingelser, som hidtil ikke havde været omtalte. Rusland var nemlig for Øjeblikket ivrigt for at sikre sig Danmarks Alliance mod Sverige; men Schulin foretrak at læmpe sig frem med Frankrigs Hjælp, og den 25. Apr. 1750 blev der sluttet en Traktat, hvorved den svenske Tronfølger forpligtede sig til, hvis den gottorpske Del af Holsten tilfaldt ham eller hans Descendens, at afstaa den til Kongen af Danmark mod Oldenburg, Delmenhorst og 200.000 Rdlr. Hvis nu Carl Peter Ulrich var død uden Efterkommere, hvad der var den bedste Udsigt til, vilde det holstensk gottorpske Spørgsmaal være gaaet i Graven med ham; men hans Gemalinde fødte destoværre en Søn inden hans Død. Schulin, der havde været Sjælen i Modstanden mod Rusland, var død 13. April 1750. Baade Keiserinden af Rusland og Storkansleren hadede ham; det samme gjorde ogsaa Korff, der engang gjorde et klodset Forsøg paa at styrte ham, hvad der kun førte til, at Bestuschef — vist nok med tungt Hjerte — af Anstændighedshensyn maatte give ham en alvorlig Røffel.

I 1749 kom der endelig en Kongelig Belønning. Møller Friis havde indsendt en Ansøgning om Understøttelse fra et Par af hans Hustrus Kusiner og bilagt den med en Del af ham indsamlede Efterretninger om Lorenz Tuxen og hans Efterkommere. Ved Referatet af disse Sager gik det op for Kongen, at de Beretninger, den gamle Berider *Hans Hartmann* havde givet ham om Dronningens Ridefogeds Bedrifter, ikke var Æventyr, men Historie, og han lod nu Møller Friis vide gennem Overhofmarskalken, at han vilde ophøje ham i Adelstanden „i Betragtning af mine Tjenesters Lighed med dem, min Hustrus Oldefader havde ydet“ (!!); han skulde indsende en Supplik, hvori hans eget, hans Hustrus og dennes Søskendes Navne var opførte, og *fremtidig skulde han undertegne sine Skrivelser med Navnet Tuxen*. Patentet

er dateret 31. Marts 1749 og indeholder en udførlig Beskrivelse af det Vaaben, den nye Adelsslægt skulde føre. Foruden Møller Friis, hans Hustru og Efterkommere blev ogsaa hans Svoger *Thomas Severin Hørning*, f. 7. Nvbr. 1717, adlet under Navnet Tuxen; han døde 25 Apr. 1758 som Kaptajnløjtnant i Flaaden uden at efterlade sig Aftkom. Mærkeligt nok blev Lorenz Tuxens Dattersøn ikke adlet. Hvem de omtalte Kusiner var, er det ikke lykkedes at konstatere.

I 1750 saa det ud til, at Carl Peter Ulrich vilde gaa ind paa en fredelig Ordning af Mellemværendet med Kongen af Danmark; men hans Gemalinde fandt, at der ikke var taget Hensyn nok til hende, og fik Forhandlingerne til at strande; den danske Gesandt *Rochus Fr. v. Lynar* blev hjemkaldt og erstattet med Kammerherrre *Moltzahn*, en ung, elskværdig, smuk og taktfuld Diplomat, og nu stillede Storfyrstinden sig velvilligere; men saa blev Storfyrsten stædig og vilde ikke bytte sin Del af Holsten mod Oldenburg og Delmenhorst, skønt Storkansler Bestuschef gerne havde set Mageskiftet gaa i Orden. Medens der forhandlede i St. Petersborg, fortsatte Tuxen sit underjordiske Arbejde under store Vanskeligheder. Korff var i Unaade; hans Regering ignorerede ham ganske i længere Perioder; men nu havde Tuxen faaet direkte Forbindelse med det russiske Hof: Hans Svoger Olsufiew, der i 1751 var bleven Enkemand, blev s. A. kaldt tilbage til Rusland, hvor han indtraadte i Regeringskollegiet og snart efter blev Overceremonimester; da han rejste fra Danmark, tog han med sig den 9aarige Palle Tuxen, der fik en aarlig Pension af Partikulærkassen „for at uddannes i Sprog“, som det hed, men i Virkeligheden for at være Adressat for Faderens Breve til Olsufiew. Den stakkels Dreng fik en daarlig Opdragelse og gik i Stykker; Faderen jamrer ofte over sin „opofrede Søn“, men det var jo dog ham selv, der havde givet sit Minde til, at Drengen blev sendt fra Hjemmet i den Alder. Efter Grev Schulins Død fik Tuxen blidere Kaar under den nye Udenrigsminister *Joh. Hartw. E. Bernstorff*, der syntes bedre om ham og i 1755 sendte ham i Mission til Rusland, efter forinden at have givet ham Generalauditørs Karakter, som paa Passet blev forhøjet til Generalkrigskommissær, der i Rusland rangerede med Generalløjtnanter. Tuxens Instrux er dateret Fredensborg

4. Juli 1755: Kongen har ikke blot givet ham Lov til at rejse til Rusland, men vil ogsaa under hans Ophold d r anvende ham i sin Tjeneste i Tillid til hans Troskab og Diskretion. Han skal ufortøvet tiltræde sin Rejse uden at tale til nogen om Hensigten med den; i St. Petersborg skal han melde sig hos den danske Gesandt uden at fortælle ham, at han rejser i Kongens  rinde; han maa gerne søge passende Selskab og komme i gode Huse, men skal holde sig borte fra russiske og fremmede Ministre; hvis han er fuldstændig sikker paa, at hans Svoger er velsindet og paalidelig, maa han i dybeste Fortrolighed meddele ham, at Kongen vel ikke har sat ham ind i de Forhandlinger om en Mageskifte Traktat, der har været førte, men dog har bemyndiget ham til at love, at, hvis Sagen inden Aar og Dag kom i Orden, vilde Hs. Majestæt betale Rigsvicekansler Grev Woronzof og General en chef Peter Schuwalof hver 40.000 Rdlr., medens Overceremonimesteren skulde have 4000 Rdlr. for sin Ulejlighed; han behøvede ikke at blive længere i Rusland, end til han gennem Olsufiew havde faaet en Udtalelse fra de to høje Herrer om, hvorvidt de var villige eller ej; skulde der komme noget ud om hans  rinde, vilde det være Kongen meget „empfindligt“, derfor skulde han undgaa at tale med Vicekansleren og Generalen, selv om de ønskede det. Saa længe han var i Rusland, maatte han slet ikke skrive hjem. Umiddelbart før han tiltraadte Hjemrejsen, skulde han sætte Gesandten ind i Sagen, vise ham sin Instrux og meddele ham, hvad der var opnaaet, for at han — om fornødent — kunde fortsætte og afslutte de indledede Forhandlinger.

Ekviperet som dansk Generalmajor afrejste Tuxen, ledsaget af sin Hustru, den 8. Juli 1755 fra Helsingør, og en Uge efter kom de til Kronstadt, hvor hun forblev, medens han næste Dag rejste til St. Petersborg for at træffe Svogeren; da han fandt ham noget flygtig og overfladisk, besluttede han at studere ham nærmere, f r han udtalte sig, og dertil blev der rig Lejlighed, da Olsufiew indbød Parret til at opholde sig nogen Tid paa hans Landsted. Tuxen hentede nu sin Hustru, der var medtaget efter Rejsen, og de tilbragte nogle Uger i Svogers smukke Sommerhjem; den 21. Juli var han hos Kammerherre

Moltzahn og overrakte ham en Skrivelse fra Bernstorff af 4. Juli, hvori det hed, at Kongen havde givet „le sieur Tuxen“ Tilladelse til at besøge sin Søn, der blev opdraget i St. Petersborg; Gesandten anmodes om at vise ham Venlighed og yde ham Beskyttelse; hvis hans Hustrus Helbredstilstand tillod det, vilde han rejse hjem til Efteraaret, og Gesandten skulde benytte denne Lejlighed til sikkert at afsende Breve til det danske Hof. I Rusland generede man sig heller ikke for at krænke Brevhemmeligheden.

I Løbet af faa Dage var det gamle fortrolige Forhold mellem Svogrene genoprettet. Da Olsufiew havde sat Tuxen ind i sine Forhold, begyndte denne saa smaat at trække Forhængen til Side og lade ham se et lille Glimt af sin Instrux's Indhold; da Svogeren sagde, at han ønskede Sagen al mulig Fremgang, men at han af Hensyn til Storkansleren og Kejserinden ikke turde befatte sig med den, blev Forhængen atter trukket for. Der herskede en trykket Stemning der ude paa Landstedet; Tuxen var nedslaaet, „Generalinden“ dybt bedrøvet. Olsufiew lod sig blødgøre og udbad sig nogle Dages Betænkningstid; da de var gaaede, erklærede han sig rede til at tale om Sagerne. Tuxen satte ham nu ind i sin Instrux; han smagte noget paa, at han kun skulde have 4000 Rdlr.; det beroede jo paa hans Overtalelser, om de to Herrer gik med; men Svogeren beroligede ham: han skulde faa meget mere, men det var nødvendigt, at Vicekansleren og Generalen fik Indtrykket af, at deres Tjenester vurderedes saa meget højere end hans. Da han under Læsningen af Instruksen kom til Peter Schuwalofs Navn, stoppede han op: „han kan ingen Verdens Ting udrette; det er Broderen Ivan, vi skal have fat i; men han tager sikkert ikke mod Penge“. Ja han kunde sagtens være ubestikkelig; Kejserindens Kasse stod jo til hans Disposition. Den danske Regering viste ham saa den Opmærksomhed at foranledige ham gjort til Medlem af Videnskabernes Selskab. Naa! nominelt havde han jo oprettet Universitetet i Moskwa.

Efter nogle Ugers Ophold paa Landet tog Tuxens ind til Byen, hvor de havde lejet et Par Værelser; Olsufiew gav sig i Lag med Kejserindens Elsker, der lod meget forbavset over, at man henvendte sig

til ham, der stod udenfor al Politik; men da han var sat ind i Forholdene, sagde han, at han godt forstod, at det var en vigtig Sag, som han gerne vilde forebringe for Hds. Majestæt, hvis hun vilde høre paa ham; det skulde være ham en Glæde at bidrage til en Ordning, der kunde tilfredsstille begge Parter. Hans Ønske om at gøre Bekendtskab med Kongen af Danmarks extraordinære Afsending kunde desto værre ikke opfyldes. Vicekansleren stillede sig ogsaa meget velvilligt og studerede med Flid de tidligere Forhandlinger; men Uge efter Uge gik hen, uden at han lod høre fra sig; Tuxen blev utaalmodig og bad om sit Pas; han fik nu Løfte om Svar den 1. Sptbr.; men først paa den Dag rejste Woronzof til Czarskoe Zelo for at konferere med Schuwalof. Den 4. blev Tuxen bogstavelig tvungen til at spise til Middag med ham, der efter Bordet i Olsufiews Nærværelse udtalte, at denne var fuldt instrueret, og at Tuxen trygt kunde stole paa, hvad han sagde om den Sag, som man af Hjertet ønskede endt. Samme Aften fik Tuxen Lov til at tage en Afskrift af en Udtalelse, Woronzof og Olsufiew havde redigeret; den gik ud paa, at Storfyrsten krævede Satisfaktion for Slesvig; vilde Kongen af Danmark genoptage Sagen, maatte han udtale sig om dette Spørgsmaal; de tidligere Tilbud for Afstaaelsen af hans Arvelande var for ringe; Vicekansleren vilde af al Magt arbejde paa at bringe Sagen til en lykkelig Ende. Det var imidlertid givet, at Kongen af Danmark ikke vilde gaa ind paa en Forhandling om Slesvig; den Sag var jo afgjort ved Frankrigs og Englands Garanti for Frederiksborg Freden 1720.

Den 5. Sptbr. var Tuxen hos den danske Gesandt, der udtalte, at han i 11 Uger havde udrettet mere end de danske Envoyé'er i 11 Aar, hvad der ikke betød ret meget; han medgav ham en udførlig Relation til Bernstorff, hvori han advarede mod at tillægge de Udtalelser, Tuxen vilde komme med om Bestuschef, for megen Vægt; de skyldtes hans Fjender; hans Stilling var i Virkeligheden stærkere end de troede; Kejserinden var alt for overtødet om hans Uundværlighed til at lade ham falde; han havde nylig trods Woronzofs Modstand sluttet en Traktat med England. Gesandten raadede til at holde fast ved Olsufiew, der var yndet af Rigsvicekansleren og — hvad der

var endnu vigtigere — af Ivan Schuwalof; han bad om Lov til at fortsætte Underhandlingerne dog saaledes, at ingen kunde fatte Mistanke om, at han havde haft noget med Tuxen at gøre, og saa sluttede han med nogle skarpe Udtalelser om de russiske Stormænds Bestikkelighed, Uordholdenhed og Uærlighed.

Hvad Tuxen havde opnaaet, var i Virkeligheden ikke andet end Woronzofs Løfte om ikke at modvirke Storkansleren, hvis denne fik den af Schuwalof paavirkede Kejserinde til at gaa ind paa en Afgørelse af den gamle Strid mellem Kongen af Danmark og Hertugen af Holsten-Gottorp, men det var han baade glad og stolt over. Den 14. Sptbr. forlod han Rusland; en Uge efter landede han i Helsingør, og en Uge senere aflagde han Rapport til Grev A. G. Moltke og Gehejmeraad Bernstorff. Hans Sendelse havde i alle Tilfælde ikke gjort Skade; Moltzahn roste hans Forsigtighed og Takt; stor Fordel havde han ikke selv haft af den; Rejseudgifterne blev betalte med 1800 Rdlr., og saa fik han et „Par fine Titler og en pæn Uniform“. I 1764 fik han Patent som Generalkrigskommissær og *1. Januar 1775 Rang som Generalmajor*; saaledes benævnes han efter den Tid i alle officielle Breve; han var alle Dage lige saa god Militær som hans heldigere Samtidige Generalmajor *J. F. Classen*, der aldrig havde staaet i Hæren, hvad Tuxen jo dog havde gjort. Fra forskellige Sider blev der lovet den hjemvendte „extraordinære Gesandt“ en „eklatant Belønning“; men det blev ved Løfterne. Korff modtog ham hjærteligt; hans Fætter, General *Nicolai Korff*, havde skrevet til ham, at den Misstemning, der længe havde hersket mod ham, nu var hævet, og det tilskrev han Tuxen; han tilbød ham St. Anna Ordenen og en Pengegave fra Kejserinden; men Kongen forbød ham at modtage russiske Paaskønnelser; naar Sagen var kommen i Orden, skulde han nok blive belønnet; selvfølgelig kunde han heller ikke modtage Olsufiews Tilbud om at skaffe ham en fordelagtig Ansættelse i Rusland. I Slutningen af 1756 døde v. Moltzahn, og i hans Efterfølger, den langt betydeligere *Siegfried v. d. Osten*, fandt Bernstorff en Medarbejder med gode Betingelser for at faa Mageskiftet i Orden; han forstod at vinde Storfyrstinde Catharine i en saadan Grad, at hun brugte ham til postillon d'amour.

Der blev mindre Anvendelse for Tuxen, som mærkede, at man satte ringere Pris paa ham; selv mente han at have sporet en vis Uvilje fra det Øjeblik, da han i 1756 ansøgte om at afstaa Notariatet.

Officielt hed det sig, at Tuxens rejste til Rusland for at besøge deres 13-aarige Søn; de havde naturligvis ogsaa set til ham; men i sine Optegnelser om Rejsen nævner Faderen ham ikke med et Ord. Aaret efter Hjemkomsten bad han om at faa Drengen hjem; men Gesandten bad, om han maatte beholde ham, og Bernstorff ansatte ham i Legationen. I et Aarstid gik alt godt, v. d. Osten var tilfreds med ham; men saa kom der nogle meget ufordelagtige Udtalelser om ham, der fik Faderen til at sende en betroet Tjener til Rusland for at undersøge Forholdene og eventuelt tage Palle med hjem. Tjeneren blev i Rusland til sin Død 1782; Olsufiew vilde ikke slippe ham og forbød ham at tale med den unge Tuxen, der ikke synes at have anet, at man var misfornøjet med ham, men stadig skrev, at han blev godt behandlet i Gesandtskabet. Han kom hjem i 1763, men rejste Aaret efter med Pas som Kancellijunker tilbage til Rusland, hvor han hutlede sig igennem, til den yngre Broder, *Louis*, der i 1769 kom i russisk Tjeneste som Søofficer, fik ham ansat som Eskadresekretær.

I 1762 var der Tale om at sende Tuxen til Rusland, hvor Forholdene var bleven ændrede ved Peter III's Tronbestigelse i Januar; han fik et Forskud paa 1000 Rdlr., og Kongen lod ham forsikre om „Naade, Tillid og Belønning“. Der blev dog ikke noget ud af den Rejse; det saa ud til, at det dansk-gottorpsk-russiske Mellemværende skulde afgøres med Sværdet, ikke med Ord. Peter III brændte efter at tage Hævn over Danmark for den Uret, der efter hans Mening var tilføjet hans Fader; de russiske Hære marcherede ind i Meklenborg; Marskalk *St. Germain* gik dem i Møde i Spidsen for den danske Armé; Fortropperne var lige ved at komme i Berøring med hinanden, da der kom Tidende om, at Czaren Natten til den 9. Juli var afsat. Snart efter blev han myrdet; hans „sørgende Enke“ og Efterfølger, Catharina II, lod Korff forsikre Kongen af Danmark om sit venskabelige Sindelag; v. d. Osten, som i Slutningen af 1760 havde forladt St. Petersborg paa Grund af en Kontrovers med Ivan Schuwa-

lof, blev kaldt tilbage, og 11. Marts 1763 blev der sluttet en dansk-russisk Alliance.

I de sidste Aar af Frederik V's Regering havde Christian de Tuxen det ikke videre behageligt; han fik jo nok sine Penge, men de blev ligesom slængt hen til ham, hvad der krænkede ham dybt; der var heller ikke megen Anvendelse for ham, da Forholdet til Rusland var meget mindre spændt. Den 15. Januar 1766 døde Kongen, og samme Aar lukkede ogsaa Baron Korff sine Øjne; til det sidste bevarede han sine venlige Følelser for Tuxen: „De maa belønnes baade af Danmark og Rusland for Deres Redelighed og Troskab“(!). Det skyldtes dog kun Overkammerjunker v. d. Lühes Forbøn, at den nye Konge ikke inddrog den Understøttelse, han havde faaet af Partikulærkassen; fra 1767 skulde de 700 Rdlr. dog udredes af Zahlkassen. Med Korffs Efterfølgere fik Tuxen ikke meget at gøre saa lidt som med den holsten-gottorpske Gehejmraad v. *Saldern*, der ledede de Forhandlinger om Mageskiftet, som førte til den foreløbige Traktat af 22. April 1767, der 6 Aar senere afløstes af den endelige. Han havde imidlertid ikke været den eneste Agent, den danske Regering havde anvendt i russiske Sager. Generalkrigskommissær *Magnus Bering v. Beringskjold* havde i Slutningen af Halvtredserne paa Grund af det Venskabsforhold, han sagdes at staa i til Grev *Brockdorff*, Overkammerherre hos Carl Peter Ulrich, været en Slags dansk Spion ved det russiske Hof. Han var af et betydeligt grovere Stof end Tuxen, med hvem han i 1759 gjorde Bekendtskab. I 1762 bosatte han sig i Danmark og optraadte uden rigtigt Held som Ejendomskommissionær i større Stil. Ligesom Tuxen fik han en Understøttelse af Partikulærkassen, som i 1769 gik ned til 500 Rdlr. for helt at forsvinde i Struensee-Tiden. Samme Skæbne truede Tuxens Pension; han søgte Hjælp hos Grev *Rantzau Ascheberg*, der raadede ham til at sende den almægtige Minister en Memorial; det gjorde han, og Struensee gav ham mange gode Løfter og sagde ham mange smigrende Ord.

Efter hvad Tuxen fortæller, havde Beringskjold engang i 1771 søgt at vinde ham for det Parti, der i al Hemmelighed arbejdede mod Struensee; men han havde Mistillid til den brutale Æventyrer og

vilde heller ikke indlade sig med den upaalidelige Rantzau-Ascheberg; derimod gav han gennem sin Velynder, General *Andreas Hauch*, Enkedronningen Oplysning om, hvad der var i Gærde. Generalen var siden 1765 Kommandant paa Kronborg, og Tuxen havde fra 1749 — af Hensyn til sin Hustrus Helbredstilstand — i det mindste for en Del af Aaret taget Ophold i eller ved Helsingør; fra denne By udgik hans Ruslandsrejse 1755, og hertil vendte han tilbage; en Skrivelse fra ham af 18. Sptbr. 1764 er dateret Kronborg Ladegaard. Han tog ingen aktiv Del i Begivenhederne 1772, men fulgte dem som en interesseret Tilskuere. I et endnu bevaret, meget udførligt Brev af 1. Juni til Notarius publicus i København har han skildret Caroline Mathildes Afrejse fra Kronborg. Fra Helsingør skaffede han sig gode Forbindelser hinsides Sundet; han paastaar, at han var den første, der bragte Regeringen i København Underretning om Gustav III's Statskup af 11. Aug. 1772; senere paa Aaret sendte han den Oplysninger om Nordmændenes Stemning overfor Svenskerne og holdt den stadig à jour med, hvad der foregik i Sverige; her vidste man god Besked om hans Færd. I et Brev af 6. Nvbr. 1785 (Arvid Ahnfelt: Från Europas Hof I.) tales der om „en afskedat och i Helsingør bofast general vid namn Tucksen, hvilken hele sin listid skal hafva tillbragt uti espionnage och dylika yrken samt deruti, lika som vore det hans element, funnit sin fulkomliga trefnad“. Han skaffede sig Velyndere blandt de nye Magthavere; særlig Guldberg var venlig stemt, hvad han viste ved at skaffe den stakkels Palle en Pension paa 300 Rdlr. Til Gengæld stod den gamle Spion Regeringen bi. Misfornøjet med den Belønning, han havde faaet for sin Virksomhed med at styrte Struensee, havde Beringskjold indladt sig med Caroline Mathildes Tilhængere og havde forladt Landet uden at meddele nogen, hvor han var rejst hen. Tuxen fandt ham i Skaane og lokkede ham over til Sjælland; men der blev ikke skredet ind imod ham; han fik endog Kammerherrenøglen tilbage og Tilladelse til at tage sine mønske Godser i Besiddelse; men i 1781 var det galt med ham, han blev arresteret i Næstved og paa meget svage Indicier dømt til at tages i Forvaring Resten af sin Levetid; han blev hensat paa Bergenshus og fik senere Lov til at bo i Sta-

vanger, hvor han døde 1804 i en Alder af 84 Aar. Den 1. Juni 1773 blev den meget omtalte Mageskifte Traktat afsluttet; Tuxen havde rigtignok ikke haft med den at gøre, men det var jo saa mange Gange lovet ham, at Belønningen skulde komme, naar Sagen var ordnet. Den kom da ogsaa, men svarede ikke til Forventningerne; han havde tænkt sig, at han ogsaa skulde have noget for sin Virksomhed i den Beringskjoldske Sag. Et Par Gange fik han Summer paa 2—600 Rdlr. udbetalt, og den 20. Decbr. fik han Embedet som Kæmmerer ved Øresundstolden, men maatte give Afkald paa den Pension, han hidtil havde oppebaaret. I 1774 vilde Regeringen gøre ham til Konferensraad, hvad han frabad sig, og Aaret efter fik han Generalmajors Karakter. Han fandt sig imidlertid ikke tilstrækkeligt belønnet, men vedblev at klage saa længe han levede; baade Minister A. P. Bernstorff og Kronprins Frederik modtog udførlige Memorialer, hvori han begrundede sine Krav. Det gælder om ham og om Lorenz Tuxen, at man kun vilde have vidst temmelig lidt om dem, hvis de havde faaet deres Tilgodehavender prompt udbetalt; deres Klageskrifter former sig mere eller mindre som Selvbiografier, og de mange Bilag til dem yder fortrinlige Bidrag til deres Levnedbeskrivelse; det skal siges til Chr. de Tuxens Ros, at hvor man kan kontrollere hans Beretninger, og det kan man ofte, er de i god Overensstemmelse med de faktiske Forhold.

I sine sidste Aar hjem søgtes Tuxen af Familiesorger. Den eneste Datter, Ida Cathrine, døde 1775. Den ulykkelige Palle „slap endelig paa en Maade, der endnu faar mit Hjærte til at bløde, ud af dette, for ham saa ulykkelige store Rige. Gud ved, hvorfor det maatte gaa saaledes? Vi har mistet Sundhed, Munterhed og Glæde“. Hvornaar Hjemkomsten fandt Sted, omtales ikke, men 1780 fik Faderen Tilalelse til at „hensætte Sønnen paa Christiansø“, og 1. Juli 1790 døde han i Rønne. Større Glæde havde han af den yngste Søn Louis, om hvem mere nedenfor; men Fru Tuxen vedblev at være lige hysterisk og excentrisk; hun stod først op Kl. 6 Eftermiddag, spiste derefter til Middag og modtog Visitter; hun var meget musikalsk og skal endnu i sit 70. Aar have udmærket sig som Koloratursangerinde. Den 8.

Marts 1791 fejrede Louis de Tuxen sine Forældres Guldbryllup i Helsingørs berømte Klub, og den Dag maatte hun staa tidligere op. Aaret efter, den 15. Maj, døde den gamle „General“ og blev bisat fra Mariekirken 3 Dage senere; 20. Maj førtes han til København; „begravet i sin Arvebegravelse i St. Petri Kirke“, d. v. s. i Lorenz Tuxens. Hans Hustru overlevede ham til 27. Marts 1796.

Om Generalmajor Christian de Tuxens *Liv og Personlighed* har man ikke vidst noget synderligt, inden den Afhandling fremkom, hvoraf ovenstaaende Livsbillede er et Uddrag¹⁾; men hans *Navn* er kendt overalt, hvor *Den Nye Kirke* har Tilhængere; denne er ikke *oprettet* af *Emanuel Swedenborg*, der aldrig stiftede Menighed; men den bygger paa den store svenske Mystikers Værker. Christian de Tuxen var en af de første, der sluttede sig til ham, og en af de faa, der har set ham i Trance og skrevet om sit Samvær med ham; han omtales da ogsaa i enhver nogenlunde udførlig Swedenborg Biografi. Det skal dog bemærkes, at Tuxens Optegnelser stammer fra 1790, 18 Aar efter Swedenborgs Død, da han selv var henad 77 Aar gammel; der findes da ogsaa Fejlhuskninger og Erindringsforskydninger i dem.

Swedenborgs Bøger maatte ikke trykkes i Sverige, men udkom i London eller Amsterdam; paa sine hyppige Rejser til England og Holland maatte han flere Gange ligge adskillige Døgn udenfor Helsingør; saa plejede han at gaa i Land for at besøge den svenske Konsul *Kryger*. Engang udtalte han til denne, at Carl XII i det andet Liv nærrede ganske de samme Følelser som i det forrige; ved en anden Lejlighed, da Kryger havde indbudt en Del af Byens Honorarieres til Middag sammen med Swedenborg, var Samtalen ved at gaa i Staa, og Konsulen spurgte nu sin Gæst, om han havde set Kong Christian VI efter hans forrige Aar indtrufne Død. Swedenborg svarede, at da han første Gang saa ham i den anden Verden, var

¹⁾ Side 69. Note 1.

han ledsaget af en Prælat, der udmygt bad ham om Tilgivelse, fordi han havde vildført ham i levende Live; da man gjorde ham opmærksom paa, at en Søn af denne høje Gejstlige var til Stede i Selskabet, sagde Swedenborg, at det kunde gerne være, men sandt var det. Her er nu flere Erindringsforskydninger. Ved Prælaten er aabenbart tænkt paa Christian VI's bekendte pietistiske Hofprædikant *Joh. Bartholomæus Bluhme*. hvis Søn *Christopher* 1740—1751 var Sognepræst ved St. Mariæ Kirke i Helsingør; men da Faderen døde, var Sønnen ikke mere i denne By, og ved Christian VI's Død 1746 var der ingen, der kendte noget til Swedenborgs Omgang med Aandeverdenen. Hans Biograf, *R. L. Tafel*, antager, at det er Frederik V, der er ment, og at Udtalelsen er faldet 1767, Aaret efter denne Konges Død; men han var næppe „vildført“ af Gejstligheden, og i 1767 var Swedenborg ikke i Helsingør, hvorimod han var der baade 1762 og 1765. Hans religiøse Forfatterskab begyndte nok i 1745, da han havde sin første Vision; men hans „*arcana coelestia*“ I udkom først 1749; det rimeligste er, at Tuxen har skrevet „forrige Aar“ i Stedet for „nogle Aar forud“, for at der er tænkt paa Christian VI, hans Hofpræst og dennes Søn, er der ingen Tvivl om.

Tuxen, der havde gjort sig bekendt med Swedenborgs Værker, som alle er skrevne paa Latin, brændte af Begærlighed efter at komme i personlig Berøring med ham og det fik han Lejlighed til 1768. En Dag fik han af den daværende svenske Generalkonsul, *Peder Rahling*, Meddelelse om, at Assessor Swedenborg spiste til Middag hos ham sammen med Skibskaptajnen; vilde han træffe ham, maatte han skynde sig, for Vinden var god. Han skyndte sig da hen til Generalkonsulen, der præsenterede ham for sin Gæst, som sagde: „Spørg mig om, hvad De vil, jeg skal nok svare.“ Tuxen spurgte da, om Beretningen om det, der var passeret mellem ham og Dronningen af Sverige var sand, hvortil han svarede: „Fortæl mig, hvad De ved; jeg skal nok korrigere“. Da Tuxen mente, at det vilde gaa hurtigere, hvis han selv fortalte, berettede han, hvorledes Dronning *Ulrikka* havde bedt ham sætte sig i Forbindelse med hendes afdøde Broder, *Prins August Wilhelm af Preussen*, og hvorledes han havde udført denne Kommission. Der-

efter spurgte Tuxen, om han havde set Kong Frederik V af Danmark i den anden Verden, og i Generalkonsulens og Kaptajnens Nærværelse svarede Swedenborg, at han havde set ham, og at han var meget lykkelig ligesom de andre Konger af det Oldenborgske Hus; de afdøde svenske Konger var uheldigere stillede; nogle af dem gik det endog ret daarligt; derimod befandt Kejserinde Elisabeth af Rusland sig fortræffeligt; med alle sine Fejl havde hun et godt Hjærte; lad, som hun var, gad hun ikke sætte sig ind i de Sager, hun skulde afgøre; men saa bad hun til Gengæld Vorherre saa inderligt om Tilgivelse, hvis hun ved ubesét at underskrive var kommen til at gøre Uret mod nogen. Saa tog Swedenborg Afsked og gik om Bord.

I Begyndelsen af Vinteren 1769—1770 kom Swedenborg tilbage til Stockholm. Under hans Fraværelse havde der i den højere svenske Gejstlighed været Tale om officielt at rette et Angreb paa hans Lære som stridende mod Lutheranismen; paa et Møde i Göteborg gik Bølgerne højt; men der blev ikke forberedt nogen Offensiv mod hans Person eller hans Lære. Tuxen var den første, der sendte ham Referater fra Göteborg gennem sin Søn Louis, og som Svar paa den Skrivelse, hvormed han fremsendte dem, fik han et udførligt Brev af 1. Maj 1770, det eneste han over Hovedet fik fra Mesteren. Heri giver denne en udførlig Fremstilling af de Angreb, der rettedes mod hans Lære; han tog det hele med stor Ro, overbevist om, at Myn-dighederne intet vilde foretage mod ham; Justitskansleren havde tilstillet Konsistoriet i Göteborg en Skrivelse i hans Favør. Han bad Tuxen tilstille Ministrene *A. P. Bernstorff* og *Grev Thott* en Kopi af hans Brev; de trykte Referater fra Göteborg maatte ikke forstyrre deres gode Mening om ham. Brevet slutter saaledes: „I Juni rejser jeg til Amsterdam for at udgive Den Nye Kirkes Universalteologi; bliver Skibet liggende nogen Tid ved Helsingør, skal jeg have den Glæde at besøge Dem og ønske Dem med Hustru og Børn al aandelig Velfærd.“

En Dag i Juni 1770 blev det da meddelt Tuxen, at Swedenborgs Skib paa Grund af Modvind havde maattet ankre i Sundet; han sejlede derud og blev af Kaptajnen ført ned i Kahytten; her sad Assessoren i Slobrok med Albuerne støttede paa Bordet og Hovedet i Hænderne;

Ansigtet var vendt mod Døren; hans Øjne var aabne og vidt opspilede. „Jeg var dum nok til at tiltale ham (thi han var, som hans Stilling udviste, virkelig i Extase), han rejste sig noget forvirret, traadte et Par Skridt frem fra Bordet med en paafaldende usikker Holdning, der gav sig Udtryk i hans Miner og Gebærder; han kom helt til sig selv, bød mig Velkommen og spurgte, hvor jeg kom fra“. Tuxen bad ham nu om Æren af et Besøg; han tog med Glæde mod Indbydelsen, klædte sig paa med en Fart, som om han havde været 28 Aar og ikke 82, og fulgte med til Tuxens Hjem. Da Generalinden bad ham undskylde, om ikke alt var i den Orden, det burde være, da hun i mange Aar havde været svagelig, kyssede han hendes Haand og sagde, at hun kun skulde give sig Gud i Vold, saa blev hun nok rask; selv havde han for 13 Aar siden haft en svag Mave og kun kunnet nyde Kaffe og Tvebakker(!). Der blev talt om Göteborg Affæren, om Kongen af Sveriges Fordomsfrihed, og vexlet adskillige Ord om Læren. Tuxen klagede over ikke at kunne abstrahere fra Tid og Rum, og Swedenborg indrømmede, at det ogsaa var faldet ham vanskeligt; han begyndte nu paa en lang Forklaring, men maatte stoppe op for at gøre en Visit. Da han kom tilbage, beklagede Tuxen, at han ikke havde andet Selskab at byde paa end sin svagelige Hustru, deres unge Datter og et Par af hendes Veninder, som havde indfundet sig; men den galante Olding svarede: „Det er jo netop udmærket; jeg har altid elsket Dameselskab“. I en spøgefuld Tone spurgte Tuxen, om han aldrig havde været gift; han svarede, at Carl XII havde opfordret Polhem til at give ham en af sine Døtre, men hun vilde ikke have ham. Swedenborg, der oprindelig var Ingeniør, havde i den Store Nordiske Krigs sidste Aar været ansat under Polhem og hjulpet ham med at transportere en Afdeling af den svenske Skærgaardsflaade over Land fra Strömstad til Iddefjord ved Frederikshald. Senere havde Swedenborg været ansat i Bergsamtet; derfra skrev hans Assessor Titel sig. Tuxen blev lidt fløv, men Swedenborg sagde, at han kunde spørge om, hvad han vilde, og saa spurgte han, om han aldrig var faldet for Fristelser, hvortil han svarede, at han i sin Ungdom havde haft en Mætresse i Italien; hertil maa dog bemærkes,

at han var 50 Aar gammel, da han første Gang var der, men han holdt sig jo længe ung.

„Der blev nu en lille Pavse; hans Øje faldt paa et Clavecin; han spurgte, om vi holdt af Musik; jeg svarede, at det gjorde vi alle, og at min Kone havde spillet meget; hun havde en smuk Stemme, maaske bedre end nogen i Danmark; flere, der havde hørt de bedste Sangerinder i Frankrig, England og Italien, havde forsikret det, ogsaa min Datter spillede godt. Paa Swedenborgs Anmodning spillede hun en meget vanskelig Sonate; han sagde: brava! meget smukt! saa spillede hun en anden af Rudini(?); da hun havde spillet nogle Minutter, sagde han: den er af en Italiener; det var den anden ikke. Da hun var færdig, applauderede han livligt og spurgte, om hun ogsaa sang; hun svarede, at hun holdt af at synge, men hendes Stemme var ikke videre god; hun var dog villig til at synge et Par Sange sammen med sin Moder; de sang saa nogle italienske og franske Duetter til Fru Tuxens Akkompagnement; Swedenborg roste hendes Anslag og smukke Stemme, som hun trods sin Svagelighed havde bevaret“.

Da Musikken var forbi, faldt Talen paa Aandeverdenen, og Tuxen spurgte, om der havde været Aander til Stede, da hans Hustru og Datter musicerede; Swedenborg havde jo skrevet, at ethvert Menneske til enhver Tid var omgivet af gode og onde Aander. „Jo vist“, svarede han, „og da jeg spurgte, hvem det var, og om jeg havde kendt dem, svarede han: Det var den danske Kongefamilie! og nævnedes *Christian VI*, *Sophie Magdalene* og *Frederik V*, der gennem hans Øjne og Øren havde hørt og set det hele; jeg mindes ikke, om han nævnedes den afdøde højt elskede Dronning Louise“. Her er nu atter en Erindringsforskydning; Enkedronning Sophie Magdalene døde først 1771; men rettroende Swedenborgianere kan den Dag i Dag fortælle om General Tuxens Datter, der 1770 i Helsingør sang for Frederik V. Tuxen spurgte, om der i Sverige var nogle, der yndede hans Lære; han svarede, at han kun havde faa Tilhængere, deriblandt nogle Prælater og Rigsraader, bl. a. Videnskabsakademiets Stifter, den berømte Statsmand *Anders Joh. Greve Höpken*. Efter at have drukket Kaffe tog

Swedenborg Afsked; Tuxen fulgte ham om Bord, hvorefter de skiltes for stedse.

Ovenstaaende Beretning findes i et Brev af 4. Maj 1790 fra Tuxen til *Aug. Nordensköld*, som med hans Bemyndigelse lod det trykke samme Aar i *New Jerusalem Magazine*, et Ugeskrift om Swedenborgianismen, der udkom i London; Tuxen har sikkert selv læst Bladet og har kunnet protestere, hvis Gengivelsen ikke var rigtig. Med Brødrene Nordensköld og v. Höpken underholdt Tuxen til sin Død en dog ikke meget omfattende Korrespondance, alle Brevene er trykte i R. L. Tafel: *Documents concerning Swedenborg*, London 1875—1890. I Tuxens efterladte Papirer er der ikke fundet noget om hans Forhold til Swedenborg. Hans sidste Brev til *C. F. Nordensköld*, Grundlæggeren af *Exegetic Philantropic Society* i London, er af 26. Marts 1792 og fuldt af Klager over hans Lidelser, som Døden knap 2 Maaneder senere udfriede ham fra. „Han er en dygtig og elskværdig Mand, men maa lide meget, I. under en hysterisk Kone, II. under for smaa Indtægter, III. af Verden fordi han har sluttet sig til Den Nye Kirke“. Saaledes skriver *C. F. Nordensköld*. I et af sine Breve til ham udtaler Tuxen: „Jeg takker Himlens Gud for at have ladet mig gøre Bekendtskab med denne store Mand og hans Skrifter; det er den største Velsignelse, der er bleven mig til Del i mit Liv, og den vil hjælpe mig til at arbejde paa min Frelse“.

Skønt Christian de Tuxens Haandtering ikke var den fineste, og skønt de Veje, han gik, ofte var baade dunkle og krogede, har han sikkert troet, at Vorherre syntes godt om den Maade, hvorpaa han tjente sin Konge, og at han som en anden Abraham har udført en Gud velbehagelig Gerning ved at ofre sin ældste Søn. Den Velvilje, mange af Tidens bedste Mænd som Poul Løvenørn, Bernstorfferne, A. G. Moltke, Høegh-Guldberg, General A. Hauch, Brødrene v. Höpken, Brødrene Nordensköld og først og fremmest Emanuel Swedenborg viste ham, tyder paa, at Bunden har været god, og at han trods alt har været et Stykke af en Idealist.

Christian de Tuxen og Christiane Elisabeth Høring havde i deres Ægteskab følgende Børn:

1. *Palle Andreas*, født 9. Maj 1742, død 1. Juli 1790, hvis Skæbne er skildret i det foregaaende.

2. *Ida Cathrine*, f. 11. Oktbr. 1744, begr. 9. Marts 1775. Ugift.

3. *Adam Gottlob*, født o. 1746, blev 17. Maj 1761 Fændrik i Sjællandske nationale Infanteriregiment, der opløstes 19. Sptbr. 1764, hvorefter han blev sat paa Ventepenge.

4. *Louis*,¹⁾ født 30. Oktbr. 1748, blev 1758 Volontør, nævnes paa „Mandtal over Extraskatten 1762“ som boende hos Kaptajn *Ulrik* af Søetaten i „Borre Gaden“ N. 167, blev 1763 virkelig Kadet med 52 Rdlr. Gage; afgik som Sekondløjtnant som N. 6 1769 og fik Tilladelse til at gaa i russisk Tjeneste, hvor han forblev til 1776, da han efter Ansøgning fik Afsked som Kaptajn i Flaaden. Som Grund til, at han saa tidlig trak sig tilbage, anfører han en Drøm, han havde haft efter en Fest, hvor Kejserinde Catharina havde udmærket ham; det forekom ham, at han stod i en stor Sal, iført en glimrende, ordensbesat Uniform, omgivet af Hoffolk, der bøjede sig for ham; men henne i et Hjørne af Salen saa han sig selv knælende ved en Blok, medens Skarpretteren svang Øxen over hans Hoved. Man mærker, at Louis de Tuxen har kendt Swedenborg, hvem han besøgte 1770,²⁾ og af hvem han Resten af sit Liv var Tilhænger. Han var Lyspunktet i sin Faders triste Alderdom. Den 4. Sptbr. 1776 blev han, kun 28 Aar gammel, udnævnt til Inspektør ved Øresunds Toldkammer, og i dette indbringende Embede blev han staaende i mere end et halvt Aarhundrede. Den 8. Dcbr. 1776 ægtede han den 21-aarige *Elisabeth v. Klingfelt*, Datter af svensk Oberst *Claës Göran v. Klingfelt* og *Benedicte Catharina Ulfspærre*; 15 Aar gammel var hun bleven gift med Købmand *Dan. Müller* i Stockholm, fra hvem hun blev skilt. I 1780

¹⁾ Oplysningerne om Louis de Tuxen og hans Børn er tagne fra: L. Bobé „Fra den Reventlowske Familiekes“ B. VI S. 525 f., B. VII. Tilf. og Anm. S. 25; „Meddel. fra Krigsark.“ B. II, IV, V, Register; „Museum“ 1890 S. 399—478, 525, 551; Søkadetakademiets Ruller (Søofficerskolens Ark.); Admiralinde Müllers Optegn. (utrykte); H. E. Friis: Det russ. Fyrstehof i Horsens 1780—1807; Ar., vid Ahnfelt: Från Europas hof. I. S. 274 f.

²⁾ Side 91.

gjorde han i en ganske kort Tid Tjeneste ved det lille russiske Fyrstehof i Horsens. Han havde arvet Faderens Talent for „Efterretnings-tjeneste“, og i det omtalte Brev af 6. Nvbr. 1785¹⁾ hedder det om ham, at det formodentlig er Faderens Held, „som upmanet sønen att tråda i samma fotspår, och tros, att den senare jemväl nu för tiden är uti ännu större activité, hvarwid hans hustru, som är föd svenska och tros ega förbindelser i riket, synes för honom lätta besväret. Denne herr Tuxsen gör som oftest resor till svenska siden och i synnerhet till Carlskrona, antagende hvarje gång någon ny skapnad för att vara okänd . . .“ Det var maaske som Belønning herfor, at han 1789 udnævntes til Admiralitetsretsraad med Rang som Generalkrigskommissær. Hos Frederik VI stod han i høj Gunst, og blev i de urolige Tider fra 1801—1814 meget benyttet til at skaffe Oplysninger om Forholdene i Sverige. Under denne Virksomhed er det formodentlig, at han gjorde Bekendtskab med *Carl Fred. Gyllembourg* og dennes Hustru, *Thomasine Christine*, tidligere gift med *Peter Andreas Heiberg*; til dette Par kom han til at staa i nært Venskabsforhold, og den unge *Johan Ludvig Heiberg* kom ofte i Hjemmet i Helsingør, hvor der fandtes adskillige jævnaldrende unge. Hans Hustru døde 17. Aug. 1819, hvorefter han ægtede hendes Søster, *Gustafva Märte*, født 16. Maj 1756, der i mange Aar havde været Enke efter svensk Kaptajn *Hans Georg v. Boye af Gennäs*. Hun døde 20. Nvbr. 1833 og ligger begravet paa Holmens Kirkegaard²⁾; selv døde han 21. Jan. 1828 i Helsingør; paa den derværende Kirkegaard fandtes 1903 hans Gravsten paa en Affaldsdyng; den havde været brugt paa begge Sider, sidst af Lods Hansen og hans Familie. Sic transit!

Skønt Louis de Tuxens Børn først blev voxne i det 19. Aarhundrede, skal de for Fuldstændigheds Skyld omtales her. Parret var barnløst i de første 11 Aar af deres Ægteskab, men fik saa i Løbet af 8 Aar følgende 6 Børn:

1. *Christian*, født paa den Kgl. Fødselsstiftelse 26. Dcbr. 1787, døbt 1. Jan. 1788³⁾; blev Volontør 9. Maj 1799, Kadet med Gage 22. Dcbr.

¹⁾ Side 87.

²⁾ Paa Gravstenen er baade Fødsels- og Dødsdag urigtige.

³⁾ Daabsattest 17. Maj 1799.

1800 og blev efter Ansøgning afskediget i Oktober 1805. Kadetchefen, Kommandørkaptajn H. C. Sneedorff, der havde haft meget at udsætte paa ham, gav ham alligevel et udmærket Vidnesbyrd og udtalte sin Beklagelse over, at han forlod Korpset. Han traadte i russisk Tjeneste og døde 22. Aug. 1850 i Reval som Oberst.

2. *Ida Cathrine Georgine*, født 29. Marts 1789 i København, død 4 Apr. 1848. Gift 1812 med Oberstløjtnant, Toldkasserer *Christoph Ernst Drechsel*, født Marts 1771, død 3. Marts 1848.

3. *Benedicte Ulfspærre*, født 2. Juni 1790 i Helsingør, død 21. Maj 1877 i København; gift 12. Jan. 1811 i Helsingør med Kontreadmiral *Carl Adolph Rothe*, født 8. Dcbr. 1767, død 12. Juli 1834. Hendes Grav fandtes endnu 1928 paa Holmens Kirkegaard.

4. *Christiane Gustave*, født 29. Sptbr. 1792 i Helsingør, død 28. Maj 1866 i København, gift 25. Dcbr. 1812 i Helsingør med Generalmajor *Peter Friedr. Quaade*, født 16. Jan. 1779, død 1. Marts 1850.

5. *Louise Charlotte*, født 9. Oktbr. 1793 i Helsingør, død 10. Fbr. 1883 i Christiania, Statsfrue hos Dronning *Desideria*, gift 16. Jan. 1814 i Helsingør med norsk Viceadmiral *Joachim Nicolai Müller*, født 1. Fbr. 1775, død 2. Jan. 1848. Hun har efterladt nogle ret upaalidelige Optegnelser om sin Slægt.

6. *Charlotte Elisabeth*, født 29. April 1795 i Helsingør, død 5. Aug. 1872 i København. Gift ¹⁾ 2. Juni 1811 i Helsingør med Premierløjtnant i Flaaden *Georg Joachim Grottschilling*, født 6. Fbr. 1785, falden paa „Najaden“ ved Lyngør 6. Juli 1812. ²⁾ 22. Oktbr. 1813 med Major *Friedrich Ditlev Heinrich v. Dudden*, født 20. Fbr. 1768, død 31. Maj 1850 som Generalmajor. ³⁾ 24. Nvbr. 1821 med Auditor *Fredrik Stephanus Thorkelin*, død 20. Fbr. 1840.

Horant Schuyff

1618-82.

C. Tuxen

o.1656-1718.

Sophia Amalia Kapsmijns van
Lapben

1658-1730.

Christian Tuxen

1713-92.

Viktor Fred Rasmussen

o.1635-78.

P S Tuxen

1667-1737.

P S Tuxen

1716-60.

C. Tuxen

1755-1807.

- Aagaard, Sophie, g. m. P. Borré. 60.
 Adolph Frederik, Konge af Sverige. 74, 75, 92.
 Albers, Marius Jacob, Skibslæge. 59.
 Aslov, Just. 50.
 Aslov, Ole Nielsen, Sognepræst. 50.
 August Wilhelm, Prins af Preussen. 90.
 Bagger, Oluf, Sognepræst. 52.
 Bagger, Rebecca, Provst Søren P. Tuxens Hustru. 52, 53, 62.
 Bang, Sten Holger Hansen, Sognepræst. 51.
 Beringskjold, Magnus Bering, Gods-ejer, politisk Eventyrer. 86—88.
 Bernstorff, Andreas Peter, Greve. Statsmand. 88, 91, 94.
 Bernstorff, Joh. Hartwig E.. Statsmand. 80, 83—85, 94.
 Bestuschef-Rjumin, Alexei Petrowitsch, russ. Statsmand. 72, 79, 80, 82 - 84.
 v. Beust, Joachim Fr., Baron. 71, 72, 76.
 Birgitte, Borgmester Chr. Tuxens Hustru. 31.
 Bischoff, Peter, Kordegn. 54.
 Bluhme, Christopher, Sognepræst. 90.
 Bluhme, Johan Bartholomæus, Hofpræst. 90.
 Bornemann, Cosmus, Retskyndig. 30.
 Bornemann, Henrik, Rektor. 29.
 Borré, Peter, Kgl. Hofagent. 60.
 Boye af Gennäs, Hans Georg, svensk Kaptajn. 96.
 Braëm, Gotthardt Albert, Præsident i København. 70.
 Brandt, Peter, Rentemester. 30.
 Brock, Niels, Handelsmand. 62.
 Brockdorff, holst.-gott. Overkammerherre. 86.
 Brorson, Nicolai, Sognepræst. 53, 55.
 Byssing, Anna Sophie Mathiasdatter, g. m. Sognepræst Oluf Bagger. 52.
 Carl X Gustav, Konge af Sverige. 17—22.
 Carl XII, Konge af Sverige. 89, 92.
 Carl Peter Ulrik (Peter III), russ. Storfyrste, Tronfølger. 73, 74, 79, 84—86.
 Caroline Mathilde, Dronning af Danmark. 87.
 Catharina II, Kejserinde af Rusland. 79, 80, 83, 85, 95.
 Christian V, Konge af Danmark. 13, 14, 25, 72.
 Christian VI, Konge af Danmark. 55, 72—78, 89, 90, 93.
 Christian VII, Konge af Danmark. 86.
 Classen, J. F., Fabrikant, Generalmajor. 84.
 Daa, Gregers, Oberst. 41.
 Dorthea, Peter Lorenzen Tuxens Hustru. 6, 7, 31, 40.
 Drechsel, Christoph Ernst, Oberstløjtnant. 97.
 v. Dudden, Friedrich Ditlev Heinrich, Generalmajor. 97.
 Due, Berndt, Kancelliraad, Godsejer. 43.
 Due, Manderup, Oberst. 48, 49.
 Elisabeth, Kejserinde af Rusland. 74, 79, 82—84, 91.
 v. Ensse, Jan Baptista, dansk Oberst. 17.
 Francke, Gotthelf August, Professor i Halle. 55.
 Frederik III, Konge af Danmark. 6, 8, 12, 24, 26, 72.

- Frederik IV, Konge af Danmark. 55, 66, 67.
- Frederik V, Konge af Danmark. 78, 79, 85, 86, 90, 91, 93.
- Frederik VI, Konge af Danmark. 88, 95.
- Frederik I, Konge af Sverige. 73.
- Figenskov, Anna Margrethe. 48.
- Figenskov, Cathrine Hansdatter, Peder Sørensen Tuxens Hustru. 45—51.
- From, Bodil, g. m. 1) Bertel Wichmann, 2) Konferensraad Rasmus Rasmussen. 68.
- Gerner, Henrik, Sognepræst. 16, 17, 20, 21, 39.
- Grottschilling, Georg Joachim, Premierløjtnant i Flaaden. 97.
- Grove, Carl Frederik, Søofficer. 61.
- Grum, Poul Hansen, Sognepræst. 43.
- Guldberg, Helveg Hansdatter, Præstekone. 42.
- Guldberg, Ove Høegh-, Statsmand. 87, 94.
- Gustaf III, Konge af Sverige. 87.
- Gutfeldt, Otto, Portrætmaler. 19.
- Gyllembourg, Carl Frederik, Baron, dansk-svensk Politiker og Landøkonom. 96.
- Gyllembourg, Thomasine Christine, Forfatterinde. 96.
- v. Gähler, Sigismund Wilh., Overpræsident i Altona. 70.
- Hansen, Abigael, g. m. Rudolph Panck. 59.
- Hansen, C., Kgl. Agent, Handelsmand. 62.
- Hansen, Gregers, Student. 21.
- Hansen, Søren, Købmand. 60.
- Hartmann, Hans, Kgl. Berider. 79.
- Hauch, Andreas, Generalmajor. 87, 94.
- Hee, Peder Pedersen, Sognepræst. 7, 31.
- Heiberg, Johan Ludvig, Digter, Æstetiker. 96.
- Heiberg, Peter Andreas, Publicist, Skuespilforfatter. 96.
- Hellesen, Haldor, Guldsmid. 59.
- v. Heusinger, Daniel Ehrenfried, preuss. Diplomat. 72, 75.
- Hosum, Knud Mogensen, Sognepræst. 7.
- Hosum, Mogens Knudsen, Sognepræst. 7.
- Hutchinson, Richard, eng. Oberst. 20.
- Hviid, Abraham, Sognepræst. 48.
- v. Høpken, Anders Johan, Greve, sv. Statsmand. 93, 94.
- v. Høpken, Carl Frederik, Baron, sv. Diplomat. 94.
- Hørning, Andreas Jørgensen, Kammerraad. 69.
- Hørning, Christiane Elisabeth, g. m. Chr. de Tuxen. 69—96.
- Hørning, Christine Louise. 76.
- Hørning, Sophie Amalie, g. m. Adam Olsufiew. 71, 76, 80.
- Iversen, Jens, Provst. 51.
- Jentoft, Hans, Sognepræst. 49.
- Johansen, Friederich, Sognepræst. 51.
- Jostens, Christine, Lorenz Tuxens Hustru. 13—16, 25, 27, 29.
- Juel, Chr., Amtsforvalter. 69.
- Kaalund, Søren Jensen, Sognekapellan. 40.
- Kirstine Johansdatter, Søren Pedersen Tuxens Hustru. 37—40.
- Kjærulf, Anders, Godsejer. 53, 54.
- Knuth, Adam Levin, Overkammerjunker. 30.
- v. Klingfelt, Claës Göran, svensk Oberst. 95.
- v. Klingfelt, Elisabeth, g. m. Louis de Tuxen. 95, 96.
- v. Klingfelt, Gustafva Märte, Louis de Tuxens 2. Hustru. 96.
- Koch, Friedrich Johansen, Sognepræst. 51.
- Koch, Karen Friedrichsdatter, Degnekone. 51.
- Korff, Joh. Albrecht, Baron, russ. Diplomat. 71—79, 84—86.
- Korff, Nicolai, russ. General. 84.
- Kornerup, Christian, Justitsraad. 59.
- Krabbe, Peter Greis, Søofficer. 61.
- Kryger, svensk Konsul. 89.
- Krøger, Claus, Dronning Sophie Amalies Kammertjener. 13.
- Lassen, Ingvor, Tingskriver. 16, 18, 26, 32, 41.
- Lassen, Ægidius, Sognepræst. 48.
- Lintrup, Søren, Biskop. 49.
- Lode, Nickel, Hauptmann paa Bützow. 6.
- Lohmann, Frederik, Oberst. 69.
- Louise, Dronning af Danmark. 93.
- Louise, Prinsesse af Danmark. 74, 75.
- Lowson, Andreas, Prokurator. 72, 75, 77.

- Lund, Johanne Knudsdatter, g. m. Farver Johan Møller. 59.
 Lücke, Iver, Faktor. 59.
 v. d. Lühe, Volrad Aug., Overkammerjunker. 72, 77, 86.
 v. Lynar, Rochus Fr., Diplomat. 80.
 Løvenørn, Poul Vendelbo. General, Overkrigssekretær. 70, 71, 94.
 Madsen, Hans. Ridefoged. 16.
 Madsen, Nis, Landmand. 6.
 Mariager, Rudolph Moth. Sognepræst. 60.
 Marine, g. m. Tucke Tuxen. 6, 12, 14, 29.
 Meincke, Heinrich, Kgl. Fiskemester og Amtsforvalter. 29, 40, 41, 66.
 Mikkelsen, Søren, Birkefoged. 16.
 Mogensen, Mads, Sognepræst. 41, 42.
 Mohr, Nicolai, Kirurg. 59.
 Moltke, Adam Gottlob, Greve, Hofmand, Statsmand. 78, 79, 84, 94.
 Moltzahn, Joh. Lotharius Fr., Diplomat. 80–84.
 Mømsen, Marie, Lorenz Tuxens 2. Hustru. 29.
 Mule, Hans, Sognepræst. 48.
 Munck, Rasmus, Sognepræst. 25.
 Munthe, Borgmester, 30, 31.
 Müller, Daniel, svensk Købmand. 95.
 Müller, Joachim Nicolai, norsk Viceadmiral. 97.
 Møller, Adeluds Margrethe, Hans Mandrup Tuxens Hustru. 59.
 Møller, Anna Friderica, g. m. Justitsraad Chr. Kornerup. 59.
 Møller, Caspar Ernst, Præst i Trankebar. 59.
 Møller, Johan, Silkefarver. 59.
 Møller, Palle, Fabrikant, Chr. de Tuxens Fader. 69, 71.
 Nordensköld, August, svensk Videnskabsmand. 94.
 Nordensköld, Carl Frederik, svensk Videnskabsmand. 94.
 Olsen, Tønnes, Tøjhusforvalter. 54, 59.
 Olsufiew, russ. Diplomat. 71, 72, 76, 80–85.
 v. d. Osten, Siegfried, Diplomat. 84, 85.
 Panck, Ellen Kirstine, Peder Tuxens Hustru. 59.
 Panck, Rudolph, Bogholder i Trankebar. 59.
 Pedersen, Jacob, Dronning Sophie Amalies Kammertjener. 13, 17, 39, 40.
 Pentz, Adam Heinrich, Hofmarskalk. 8.
 Polhem, Christopher, svensk Ingeniør. 92.
 Quaade, Peter Friedrich, Generalmajor. 97.
 Quist, Margrethe Frederiksdatter, Præstekone. 32.
 Rahling, Peder, svensk Generalkonsul. 90, 91.
 Rantzau, Christian, Greve. 49.
 Rantzau, Jørgen, General. 68.
 Rantzau Ascheberg, Schack Carl, Rigsgreve, Statsmand. 86, 87.
 Rasmussen, Cathrine Sophie, g. m. Kammerraad A. J. Hørning. 69.
 Rasmussen, Christine Charlotte, Datter af Soph. Amalie Tuxen. 69.
 Rasmussen, Frederikke Louise, g. m. Oberst Fr. Lohmann. 69.
 Rasmussen, Hans, Kancelliforvalter. 66.
 Rasmussen, Rasmus, Kancelliforvalter. 66.
 Rasmussen, Rasmus, Konferensraad. 67, 68, 72, 80.
 Rasmussen, Severin, Justitsraad. 41, 42, 66–69.
 Rasmussen, Sophie Amalie, Datter af Soph. Amalie Tuxen. 69.
 de Rebolledo, Bernardino, spansk Gesandt i Danmark. 12, 13.
 v. Reitzenstein, Wolf Veit Christoph. Overhofmarskalk. 72.
 Rickertsen, Hans, Herredsskriver. 48.
 Rostgaard, Hans, Ridefoged. 16, 20, 21, 37.
 Rothe, Carl Adolph, Kontreadmiral. 97.
 St. Germain, Claude Louis, Greve, Feltmarskalk. 85.
 v. Saldern, Casper, holst.-gott. Gehejmeraad. 86.
 Schack, Anna Ernestine Frederikke, f. v. Gabel, Grevinde. 71.
 Schack, Otto Didrik, Greve. 71.
 Schildorf, Mads Madsen, Sognepræst. 7.
 Schmidt, Christen, Notarius publicus. 77, 87.
 Schou, Jens Henrichsen, Sognepræst. 55.
 Schrøder, Hans, Borgmester. 31.

- Schrøder, Johannes, Rektor. 54.
 Schrøder, Joh. Chr., Kabinetssekretær. 73, 75.
 Schulin, Johan Sigismund, Statsmand. 70, 72, 78—80.
 Schuwalof, Ivan Ivanowitsch, Greve. 82—85.
 Schuwalof, Peter Ivanowitsch, Greve, russ. General. 81, 82.
 Seidelin, Ida, Chr de Tuxens Moder. 69.
 Selby, Charles August, Handelsmand. 62.
 Simonsen, Elisabeth Marie, P. M. Tuxens Forlovede, senere Hustru. 64.
 Sneedorff, Hans Christian, Søofficer. 61, 97.
 Snitger, Jens Rasmussen, Sognepræst. 48.
 Sølberg, Chr., Herredsfoged. 48.
 Sonne, Jens Michael, Justitsraad. 76.
 Sophie Amalie, Dronning af Danmark. 8—13, 17, 18, 25, 38, 39.
 Sophie Magdalene, Dronning af Danmark. 9, 93.
 Stenberg, Apoteker. 64.
 Stenberg, Margrethe, N. H. Thielo's Hustru. 62.
 Stenlos, Johannes Johansen, Sognepræst. 55.
 Stenvinkel, Ole, Byggester. 20, 21.
 Stolberg-Wernigerode, Christian Ernst, Greve. 55.
 Struensee, Johan Friedrich, Greve, Statsmand. 86, 87.
 v. Støcken, David, Proprietær. 42.
 Swedenborg, Emanuel, svensk Mystiker. 89—95.
 Søborg, Niels Jensen, Sognepræst. 43.
 Sølling, Peter Norden, Søofficer. 61.
 Sørensen, Hans, Sognepræst. 48.
 Taffeberg, Jens, Herredsfoged. 48.
 Thaarup, Thomas Christensen, Degn. 50.
 Thielo, Birgitte Regine, Kaptajnøjntant E. Tuxens Hustru. 62—65.
 Thielo, Carl August, Teaterdirektør. 62.
 Thielo, Caroline Amalie, Skuespillerinde. 62, 74.
 Thielo, Nicolai Heinrich, Organist. 62.
 Thorkelin, Frederik Stephanus, Auditor. 97.
 Thorning, Arnt Andersen, Sognepræst. 59.
 Thott, Otto, Greve, Statsmand. 91.
 Trellund, Anne Cathrine, Husjomfru. 52, 53.
 Tuxen, Anna Cathrine. 59.
 Tuxen, Anna Gertrud. 59.
 Tuxen, Anna Kirstine Sørensdatter. 41.
 Tuxen, Cathrine Pedersdatter, Husjomfru. 53.
 Tuxen, Christian, Borgmester. 14, 17, 29, 30, 31.
 Tuxen, Christian Frederik August, Landofficer. 63, 64, 65.
 Tuxen, Christine Sophie. 31.
 Tuxen, Dorthea, Præstekone. 40.
 Tuxen, Dorthe Sophie Pedersdatter, Husbestyrerinde. 52, 54.
 Tuxen, Elias Pedersen. 53.
 Tuxen, Elias Pedersen, Portrætmaler. 48, 53, 54.
 Tuxen, Elias, Kaptajnøjntant. 60—65.
 Tuxen, Else Christine Pedersdatter, Tøjhusforvalter Tønnes Olsens Hustru. 54, 59.
 Tuxen, Frederik Immanuel. 60.
 Tuxen, Friederich Pedersen. 53.
 Tuxen, Hans Pedersen, Degn. 51.
 Tuxen, Hans Mandrup, Degn. 59.
 Tuxen, Ingeborg Sørensdatter, Præstekone. 42, 43.
 Tuxen, Ingeborg Pedersdatter, Degnekone. 54.
 Tuxen, Johan Georg Christian, Landofficer. 64, 65.
 Tuxen, Johan Sørensen, Sognepræst. 41, 42, 48.
 Tuxen, Kirstine Maria, Præstekone. 51.
 Tuxen, Lorenz, Sognepræst. 5.
 Tuxen, Lorenz, Ridefoged paa Hørsholm. 6, 7—30, 37, 38, 42, 72, 79.
 Tuxen, Mandrup Peder, Sognepræst. 36.
 Tuxen, Manderup Pedersen. 54.
 Tuxen, Manderup Pedersen, residerende Kapellan. 50, 52, 54—60.
 Tuxen, Margrethe, Præstekone. 6, 7.
 Tuxen, Maria, g. m. 1) Købmand S. Hansen, 2) Sognepræst R. M. Mariager. 60.
 Tuxen, Mathilde, g. m. Guldsmed Halldor Hellesen. 59.

- Tuxen, Medine Margrethe Theoline, Elias Tuxens Datter. 65.
- Tuxen, Nicolai Henrik. Søofficer. 64, 65.
- Tuxen, Ole Tønnesen, Apoteker. 64, 65.
- Tuxen, Oluf. 60.
- Tuxen, Peder Sørensen, Sognepræst. 41, 43—51.
- Tuxen, Peder, Præst i Trankebar. 58, 59.
- Tuxen, Peder Mandrup, Søofficer. 63, 64, 65.
- Tuxen, Peter, Skibsskriver. 5.
- Tuxen, Peter Lorenzen, Sognepræst. 5, 6, 7.
- Tuxen, Sophie Amalie, Lorenz Tuxens Datter. 14, 17, 23. 29, 30, 31, 41, 42, 66—69, 72.
- Tuxen, Sophie Amalie Pedersdatter. 54.
- Tuxen, Sofie Margrethe Sørens datter 42.
- Tuxen, Søren Ludvig, Søofficer. 64, 65.
- Tuxen, Søren Pedersen. Sognepræst. 6, 7, 25, 26, 29, 31—40.
- Tuxen, Søren Pedersen. Provst. 51—54.
- Tuxen, Tucke, Landmand. 5, 6, 7, 26.
- de Tuxen, Adam Gottlob, Fændrik. 95.
- de Tuxen, Benedicte Ulfspærre, Admiralinde. 97.
- de Tuxen, Charlotte Elisabeth. 97.
- de Tuxen (Møller Friis), Christian, Kgl. Spion, karakt. Generalmajor. 69—96.
- de Tuxen, Christian, russ. Oberst. 96, 97.
- de Tuxen, Christiane Gustave, Generalinde. 97.
- de Tuxen, Ida Cathrine. 77, 88, 92, 93, 95.
- de Tuxen, Ida Cathrine Georgine, Oberstinde. 97.
- de Tuxen, Louis, Øresunds Toldinspektør. 85, 88, 89. 91, 95, 96.
- de Tuxen, Louise Charlotte, Admiralinde. 97.
- de Tuxen, Palle Andreas, russ. Eskadresekretær. 71, 80, 85, 87, 88, 95.
- de Tuxen, Thomas Severin, Kaptajnløjtnant i Flaaden. 80.
- Tønnesen, Mette Olufsdatter. Manderup Pedersen Tuxens Hustru. 55—60.
- Tønnesen, Oluf, Tøjhusforvalter. 55.
- Ulfeldt, Corfitz, fhv. Rigskansler. 8, 10.
- Ulfspærre, Benedicte Catharina, g. m. Oberst Cl. G. v. Klingfelt. 95.
- Ulrik, Biskop af Schwerin, Prins af Danmark. 6.
- Ulrikka, Dronning af Sverige. 90.
- Wegner, Henrich, Skuespiller, Kancelist. 70.
- Vendelbo, Major. 16, 17.
- Wichman, Bertel, Kræmmer, Godsejer. 68.
- Widing, Jonas, norsk Købmand. 31.
- Willumsen, Mathias, Sognepræst. 48.
- Wind, Frederik Wilhelm, Sognepræst. 59.
- Wind, Jens, Sognepræst. 40, 41.
- Winding, Ingeborg Dorthea, General Løvenørns Hustru. 70.
- Woronzof, Mikael Larisnowitsch, Greve, russ. Statsmand. 81—84.
- Wree, Jes, Landmand. 26.
- Wøldike, Peder, Sognepræst. 69.
- Ytterricht, Mikkell Christensen, Sognepræst. 43.
- Zahle, Johan Christian, stud. teol. 55.

DIS-Danmark

1 0 5 3 9 0